

T.C.

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**AİLELERİN OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE KARŞILAŞTIKLARI
DAVRANIŞ PROBLEMLERİNE YÖNELİK TUTUMLARI
ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI VE ÖZ YETERLİLİK ALGILARININ
İNCELENMESİ**

ELİF KOYUNOĞLU

ÇOCUK GELİŞİMİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN

Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN

İSTANBUL- 2021

TEZ ONAYI FORMU

Kurum : İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü

Programın Seviyesi : Yüksek Lisans (X) Doktora ()

Anabilim Dalı : Çocuk Gelişimi

Öğrenci : Elif KOYUNOĞLU

Tez Başlığı : Ailelerin Okul Öncesi Dönemde Karşılaştıkları Davranış Problemlerine Yönelik Tutumları Çözüm Yaklaşımları ve Öz Yeterlilik Algılarının İncelenmesi

Sınav Yeri : İstanbul Medipol Üniversitesi Güney Yerleşkesi

Sınav Tarihi : 28.05.2021

Tez tarafımızdan okunmuş, kapsam ve nitelik yönünden Yüksek Lisans/Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman

Kurumu

İmza

Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN

İstanbul Medipol Üniversitesi

Sınav Jüri Üyeleri

Prof. Dr. İbrahim Haluk YAVUZER

Dr. Öğr. Üyesi Didem ELİTEZ

Yukarıdaki jüri kararıyla kabul edilen bu Yüksek Lisans/Doktora tezi, Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../ tarih ve/..... - sayılı kararı ile şekil yönünden Tez Yazım Kılavuzuna uygun olduğu onaylanmıştır.

Prof. Dr. Nesrin EMEKLİ

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün safhalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içerisinde elde ettiğimi, bu tez çalışması ile elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynak listeme aldığımı, yine bu tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

Elif KOYUNOĞLU

TEŞEKKÜR

Beraber çalışmaktan keyif aldığım, deneyim ve bilgilerini koşulsuzca paylaşan, bana en iyi şekilde rehberlik yapan, karşılaştığım tüm zorluklarla başa çıkımda beni motive eden, yolumu aydınlatan tez danışmanım ve bölüm başkanım Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN'e

Bu tez çalışmasının yürütülmesinde derin bilgi ve deneyimleriyle yol gösteren, soruları ve önerileriyle çalışmamın şekillenmesinde ve bir öğrencisi olarak üzerimde büyük katkısı ve emeği olan, desteğini her zaman hissettiren, çalışma süresince bana kütüphanesini açan Prof. Dr. Haluk YAVUZER'e

Araştırmamın planlanmasındaki katkıları ile rehberliğini esirgemeyen Prof. Dr. Oya GÜNGÖRMÜŞ ÖZKARDEŞ ve Yasemin YILMAZER'e

Araştırmada kullandığım ölçeği uyarlayan ve çalışmamda kullanmama izin veren Prof. Dr. Tülin GÜLER YILDIZ'a

Verilerimin analizi aşamasında bilgisini benimle paylaşan, desteğini esirgemeyen Öğr. Gör. Recep MİNGA'ya,

Veri toplama sürecinde çalışmanın kıymetine canı gönülden inanan, uygulama için izin veren anaokulu müdürlerine ve zaman ayırıp çalışmaya katılmaya gönüllü olan annelere,

Tez çalışmamın her aşamasında yanımda olan, zamanını, güler yüzünü, tatlı görüşlerini esirgemeyen, ilgisi ve arkadaşlıklarıyla beni destekleyen Arş. Gör. Münevver ÖZEN, Öğr. Gör. Medine Pervin BAYSAN, Burçin KAYA, Burcu TURGUT ve Ergül KAYA'ya

En önemlisi bugünlere gelmemi sağlayan, desteklerini yanımda hissettiğim, hayatım boyunca her zaman yanımda olan, beni destekleyen ve motive eden canım aileme,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

KISALTMALAR LİSTESİ

DSM 5: Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı

BPSE-R: Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANI	ii
TEŞEKKÜRLER	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
1.ÖZET	1
2.ABSTRACT	2
3. GİRİŞ ve AMAÇ	3
4. GENEL BİLGİLER	5
4.1. Okulöncesi Dönem	5
4.1.1.1. Psikomotor Gelişim	6
4.1.1.2. Bilişsel Gelişim	7
4.1.1.3. Ahlakî Gelişim	8
4.1.1.4. Sosyal- Duygusal Gelişim	8
4.1.1.5. Kişilik Gelişimi	9
4.2. Davranış Kuramları	10
4.2.1. Sosyal Öğrenme Kuramı	10
4.2.2. Davranışçı Yaklaşımlar	11
4.2.3. Klasik Koşullanma Kuramı	12
4.2.4. Edimsel Koşullanma	13
4.2.5. Bağlaşımcılık Kuramı	14
4.2.6. Bitişiklik Kuramı	15
4.3. Davranış Problemi	16
4.3.1. Davranış Problemlerinin Nedenleri	17
4.3.2. Davranış Problemleriyle Başa Çıkma	18
4.4. Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Görülen Davranış Problemleri	19
4.4.1. Alt ıslatma (Enürezis)	20
4.4.2. Dışkı Kaçırma (Enkoprezis)	23

4.4.3. Tırnak Yeme	25
4.4.4. Parmak Emme	27
4.4.5. Saldırganlık	29
4.4.6. Öfke Nöbetleri	31
4.4.7. İnatçılık	33
4.5. Öz Yeterlik	35
4.5.1. Ebeveyn Öz Yeterliliği	36
4.5.2.Ebeveyn Öz Yeterlilik Algısının Gelişimi	37
5. GEREÇ ve YÖNTEM	39
5.1. Araştırma Tipi	39
5.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman	39
5.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklem Seçimi	40
5.3.1. Araştırmanın Evreni	40
5.3.2. Araştırmanın Örneklem Seçimi	40
5.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	40
5.5. Araştırmanın Değişkenleri	41
5.5.1. Araştırmanın Bağımlı Değişkenleri	41
5.5.2. Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri	41
5.6. Verilerin Toplanması	41
5.6.1. Veri Toplama Araçları	42
5.6.1.1. Demografik Bilgi Formu	42
5.6.1.2. Anne Görüşme Formu	42
5.6.1.3. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R)	42
5.6.2. Veri Toplama Yöntemi	43
5.6.3. Verilerin İstatistiksel Analizi	43
6. BULGULAR.....	45
6.1. Nicel Boyuta İlişkin Bulgular	49
6.2. Nitel Boyuta İlişkin Bulgular	56
7.TARTIŞMA.....	97

7.1. Nicel Bulguların Tartışması.....	97
7.2. Nitel Bulguların Tartışması	110
8.SONUÇ	133
8.1. Nicel Bulguların Sonuçları	133
8.2. Nitel Bulguların Sonuçları.....	135
8.3. Öneriler	143
9. KAYNAKLAR	144
10. EKLER	162
10.1. Anneler İçin Aydınlatılmış Onam Formu	162
10.2. Demografik Bilgi Formu	163
10.3. Anne Görüşme Formu	165
10.4. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R	166
11. ETİK KURUL ONAYI.....	168
12. ÖZGEÇMİŞ.....	173

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 5.7.1. Katılımcı annelerin demografik özellikleri	45
Tablo 5.7.2. Katılımcı annelerin aile yapısı ile ilgili bilgiler	46
Tablo 5.7.3. Katılımcı annelerin çocukları ile ilgili bilgiler	47
Tablo 5.7.4. Katılımcı anne ve çocuklarına ait bilgiler	48
Tablo 6.1.1.1 Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının anne yaş grubuna göre karşılaştırılması.....	49
Tablo 6.1.1.2. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının anne eğitim durumuna göre karşılaştırılması	49
Tablo 6.1.1.3. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının anne çalışma durumuna göre karşılaştırılması	49
Tablo 6.1.1.4. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının anne meslek durumuna göre karşılaştırılması	50
Tablo 6.1.1.5 Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının ailenin ekonomik durumuna göre karşılaştırılması	51
Tablo 6.1.1.6 Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının ailenin ekonomik durum algısına göre karşılaştırılması	51
Tablo 6.1.1.7. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının anne evlilik durumuna göre karşılaştırılması	52
Tablo 6.1.1.8. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının aile yapısına göre karşılaştırılması	52
Tablo 6.1.1.9. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuk sayısına göre karşılaştırılması	52
Tablo 6.1.1.10. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının doğum sırasına göre karşılaştırılması	52
Tablo 6.1.1.11. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocukların yaşlarına göre karşılaştırılması	53
Tablo 6.1.1.12. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuk cinsiyetine göre karşılaştırılması	53

Tablo 6.1.1.13. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin seminer, kongre, panel vb. katılma durumuna göre karşılaştırılması	53
Tablo 6.1.1.14. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının davranış problemleri ile ilgili bilgi düzeyi yeterliliğine göre karşılaştırılması	53
Tablo 6.1.1.15. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının ikamet edilen ilçeye göre karşılaştırılması	53
Tablo 6.1.1.15 Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumuna göre karşılaştırılması	54
Tablo 6.2.1.1. Annelerin davranış problemi sizce ne demektir sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	56
Tablo 6.2.1.2. Annelerin davranış problemine örnek verebilir misiniz sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	57
Tablo 6.2.1.3. Annelerin alt ıslatma size göre sorun mudur sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	58
Tablo 6.2.1.4. Annelerin alt ıslatma davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	59
Tablo 6.2.1.5. Annelerin çocuğunuz altını ıslatıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi.....	60
Tablo 6.2.1.6. Annelerin çocuğunuz altını ıslatıyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	61
Tablo 6.2.1.7. Annelerin alt ıslatmanın nedeni ne olabilir sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	62
Tablo 6.2.1.8. Annelerin dışkı kaçırmaya size göre sorun mudur sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	63
Tablo 6.2.1.9. Annelerin dışkı kaçırmaya davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	64
Tablo 6.2.1.10. Annelerin çocuğunuz dışkı kaçırmaya olsa tutumunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	65

Tablo 6.2.1.11. Annelerin çocuğunuz dışkı kaçışıyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	66
Tablo 6.2.1.12. Annelerin dışkı kaçışmanın nedeni ne olabilir sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	67
Tablo 6.2.1.13. Annelerin tırnak yeme davranışı size göre sorun mudur sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	68
Tablo 6.2.1.14. Annelerin tırnak yeme davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	69
Tablo 6.2.1.15. Annelerin çocuğunuz tırnağını yiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	70
Tablo 6.2.1.16. Annelerin çocuğunuz tırnağını yiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	71
Tablo 6.2.1.17. Annelerin tırnak yemenin nedeni ne olabilir sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	72
Tablo 6.2.1.18. Annelerin parmak emme davranışı size göre sorun mudur sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	73
Tablo 6.2.1.19. Annelerin parmak emme davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	74
Tablo 6.2.1.20. Annelerin çocuğunuz parmağını emiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	75
Tablo 6.2.1.21. Annelerin çocuğunuz parmağını emiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	76
Tablo 6.2.1.22. Annelerin parmak emmenin nedeni ne olabilir sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	77
Tablo 6.2.1.23. Annelerin saldırganlık size göre sorun mudur sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	78

Tablo 6.2.1.24. Annelerin saldırganlık davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	79
Tablo 6.2.1.25. Annelerin çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	80
Tablo 6.2.1.26. Annelerin çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	81
Tablo 6.2.1.27. Annelerin saldırganlığın nedeni ne olabilir sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	82
Tablo 6.2.1.28. Annelerin öfke nöbetleri size göre sorun mudur sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	83
Tablo 6.2.1.29. Annelerin öfke nöbetini hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	84
Tablo 6.2.1.30. Annelerin çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa tutumunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	85
Tablo 6.2.1.31. Annelerin çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	86
Tablo 6.2.1.32. Annelerin öfke nöbetinin nedeni ne olabilir sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	87
Tablo 6.2.1.33. Annelerin inatçılık size göre sorun mudur sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	88
Tablo 6.2.1.34. Annelerin inatçılığı hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	89
Tablo 6.2.1.35. Annelerin çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	90
Tablo 6.2.1.36. Annelerin çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	91

Tablo 6.2.1.37. Annelerin inatçılığın nedeni ne olabilir sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi	92
Tablo 6.2.1.38. Annelerin davranış problemlerinden hangisini kolay gördüklerine ilişkin cevaplarının frekans analizine göre incelenmesi	93
Tablo 6.2.1.39. Annelerin davranış problemlerinden hangisini zor gördüklerine ilişkin cevaplarının frekans analizine göre incelenmesi	94
Tablo 6.2.1.40 Annelerin davranış problemlerini çözmede destek aldığı kişilerin frekans analizine göre incelenmesi	95
Tablo 6.2.1.41. Annelerin davranış problemleri hakkında bilgi edinme kaynaklarının frekans analizine göre incelenmesi	96

1. ÖZET

AİLELERİN OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE KARŞILAŞTIKLARI DAVRANIŞ PROBLEMLERİNE YÖNELİK TUTUMLARI ÇÖZÜM YAKLAŞIMLARI VE ÖZ YETERLİLİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Bu çalışma 3-6 yaşları arasında çocuğa sahip olan annelerin, davranış problemlerine yönelik tutumları, çözüm yaklaşımları ve öz yeterlilik algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışma İstanbul ilinin, Fatih ve Bağcılar ilçesinde 3-6 yaş arasında çocuğu olan, çocuğunu anaokuluna gönderen ve göndermeyen 100 anne ile yürütülmüştür. Çocukların ve annelerinin bilgilerine ulaşmak için araştırmacı tarafından hazırlanan "Demografik Bilgi Formu", annelerin davranış problemlerine tutumları ve çözüm yaklaşımları hakkında bilgi edinmek için araştırmacı tarafından hazırlanan "Anne Görüşme Formu" ve annelerin öz yeterlilik algılarını ölçmek için "Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R) " kullanılmıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Nicel veriler “bağımsız örneklem t testi” ve “tek yönlü varyans analizi” ile nitel veriler frekans analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Annelerin ebeveyn öz yeterlilik algılarının, annenin çalışma durumu, mesleği, ekonomik durum algısı, davranış problemleri bilgi düzeyi algısına ve çocuğun anaokuluna gitme durumuna göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur. Araştırmamızda annelerin davranış problemini tanımlamakta ve örneklendirmekte zorlandıkları, çocukların gelişimsel sürecinde beklenen normal davranışları davranış problemi olarak tanımladıkları görülmüştür. Davranış problemleri karşısında sergiledikleri tutum ve çözüm yöntemlerinin sergilenen davranış problemine bağlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Davranış Problemi, Ebeveyn Öz Yeterliliği, Okul Öncesi Dönem

2. ABSTRACT

FAMILIES ATTITUDES TOWARDS BEHAVIOUR PROBLEMS THEY FACE IN PRESCHOOL PERIOD SOLUTION APPROCHES AND EXAMINATION OF SELF-SUFFICIENCY PERCEPTIONS

This study was conducted to determine the attitudes, solution approaches and perceptions of self-sufficiency of mothers with children between the ages of 3-6. The study was conducted with 100 mothers who had children between the ages of 3-6 in Fatih and Bağcılar districts of Istanbul province, who sent their children to kindergarten and did not send them. The children and their mothers, which was prepared by the researcher to obtain information "demographic information form" a mother's attitudes to behavior problems and solution approaches prepared by the researcher to obtain information about the mother of Interview form" and a mother's self-perceptions of competence to measure "Berkeley Parental self-efficacy beliefs Scale, a renewed Form (BPSE-R)" was used. Mixed method was used in the research. Quantitative data were analyzed using "independent sample t test "and" one-way variance analysis " and qualitative data using frequency analysis. It was found that mothers ' perceptions of parental self-sufficiency differed significantly depending on the mother's working status, occupation, perception of economic status, perception of the level of knowledge of behavioral problems, and the child's state of attending kindergarten. In our research, it was found that mothers had difficulty identifying and sampling behavior disorder, defining normal behavior expected in the developmental process of children as behavior disorder. It has been observed that their attitude and solution methods in the face of behavioral problems differ depending on the behavioral problem exhibited.

Key Words: Behavior Problem, Parental Self-Sufficiency, Preschool Period

3. GİRİŞ ve AMAÇ

Aile, insan hayatında doğumdan önce başlayıp, ilk gelişim dönemlerinden yaşamın sonuna kadar çocuğun gelişiminin, karakter ve kişiliğinin beklenen düzeyde tamamlanmasında büyük rolü olan birimdir [1].

Bu gelişim süreci insan yaşamı boyunca devam ediyor olsa bile, çocukluk dönemindeki yaşam deneyimleri kişilik gelişimini önemli ölçüde biçimlendirmektedir. 3-6 yaş arası dönemi oluşturan okul öncesi dönem, çocuğun hızlı bir şekilde geliştiği, yeni ilgi alanlarının olduğu, birçok yaşam deneyimini kazandığı dönemdir. Çocuk bu süreçte birey olmayı öğrenirken; kendisine rol model olacak birine ihtiyaç duyar. Çoğunlukla bu kişi annesi ya da babası olur. Çocuğun bu dönemde edinmiş olduğu bilgiler, deneyimler ve alışkanlıklar ilerleyen seneler de hayatını etkiler. Çocuğun, sürekli olarak gelişen ve değişen bir çevrede yaşıyor olması dönem dönem davranış problemleri sergilemesine sebep olmaktadır. Davranış problemleri, çocuğun psikolojik ve bedensel sebeplere bağlı iç çatışmalarını eylemlerine yansıtması durumunda meydana gelir [2, 3, 4].

Okul öncesi dönem, gelişimsel açıdan önemli yıllar olması sebebiyle çocukların gelişimlerinin desteklenmesi, davranış problemlerinin belirlenmesi ve olabilecek sorunların önlenmesi bakımından önem taşımaktadır. Davranış problemlerinin ortaya çıkmasında birden çok etken olabileceği için, sürece sadece çocuk odaklı yaklaşılmamalıdır. Çocuğun ailesi ve içinde bulunduğu çevrenin de detaylı değerlendirilmesi bu problemlerin daha çabuk sürede ortadan kaldırılmasında etkindir [5, 6].

Çocukların sergiledikleri bazı davranışlar gelişimsel olarak yaşına uygun, bu dönemde yapması normal kabul edilen davranışlardır. Bunların davranış problemi olarak görülmesi doğru değildir. Bu davranışların birçoğu olgunlaşma ve yeni öğrenmelerin gerçekleşmesiyle birlikte ortadan kaybolmaktadır. Evde veya dışarıda çocukların inatçılık, öfke nöbetleri veya saldırganlık gibi davranışlarıyla karşılaşan ebeveynler bunları bir kriz olarak değerlendirmektedirler. Bu durumda ne yapmaları veya yapmamaları gerektiği sorusu en çok sorulan sorulardandır. Birçok ebeveyn

korku ve çaresizlik içinde kalarak bu davranışı sonlandırmak için aklına gelen ilk yola başvurabilmektedir [7].

Oysaki ebeveynlerin çocuğa karşı tutumları ve kullandıkları disiplin yöntemleri çocuğun yeni bilgileri öğrenmesinde, bu davranışları benimseyip günlük yaşamda kullanmasında önemlidir. Çocuğa karşı sergilenen doğru olmayan tutumlar, çocuğun gelişiminde kalıcı hasarlar bırakabilir. Çünkü anne babaların çocuk yetiştirme biçimleri çocuğun tüm gelişimini doğrudan etkilemektedir [5].

Anne babanın ebeveynlik rolünde kendilerini yeterli görmeleri ve çocuklarının gelişimini ve eylemlerini olumlu olarak etkileyebilmelerine yönelik bakış açıları "ebeveyn öz yeterliliği" olarak tanımlanmaktadır. Ebeveynlerin görev ve sorumluluklarını yerine getirmedeki yeterlilikleri hakkındaki fikirleri onların öz yeterlilik algısı ile ilgilidir. Her ne kadar bu süreçte her iki ebeveyninde büyük bir rolü olsa da çocuğun en çok ilişki içerisinde olduğu ve temel gereksinimlerinin birçoğunu karşılayan kişinin yani annenin yeri çok önemlidir [8, 9, 10]. Bu nedenle bu çalışma 3-6 yaş arasında çocuğu olan, çocuğunu anaokuluna gönderen ve göndermeyen annelerin davranış problemlerine yönelik tutumları, çözüm yaklaşımları ve öz yeterlilik algılarını incelemek amacıyla yapılmıştır.

4. GENEL BİLGİLER

4.1. Okul Öncesi Dönem

Eğitim yaşamının ilk zamanlarından günümüze kadar gelen süreçte önemli bir kavram olmuştur. Eğitim doğumdan itibaren başlayıp yaşam boyu devam eden, insanların beklenti, ihtiyaç ve özelliklerine uygun olarak davranış farklılığı ortaya koyma sürecidir [11]. Bu sürecin doğumdan itibaren başlayıp, zorunlu eğitim sürecine kadar süren çocukluk yıllarını kapsayan zaman dilimine "okul öncesi eğitim dönemi" denilmektedir. Okul öncesi eğitim dönemi, çocukların bireysel özelliklerine bağlı olarak tüm gelişim alanlarını destekleyen zengin uyarıcı ve akran etkileşimini sağlayan bir eğitim sürecidir [12].

Uzun bir süre bu dönem, çocuğun daha çok ailenin gözetiminde yetiştiği, beslenme gibi temel ihtiyaçlarının önemsendiği bir dönem olarak görülmekteydi. Ancak erken çocukluk döneminde gelişim hakkında bilgilerin artmasıyla birlikte çocuğun temel ihtiyaçlarının yanı sıra kaliteli bir eğitim almasının da gerekli olduğunun farkına varılmıştır. Okul öncesi eğitim kurumları ailenin yerini dolduracak bir yer olarak değil, aile ile birlikte çocuğun gelişim alanlarına destek olan bir kurum olarak görülmelidir. Çünkü eğitim önce ailede başlar, daha sonra farklı kurumlarda devam eder [13].

Okul öncesi dönem gelişimin hızlı bir şekilde tamamlanmaya başladığı, yaşamın temelini oluşturan bir dönemdir. Bu dönem diğer yaşam dönemleri ile karşılaştırıldığında diğer gelişim alanlarının birbiri ile ilişkisinin en fazla olduğu dönemdir [14]. Çocuk ihtiyaç duyduğu bilgi ve becerilere sahip olarak dünyaya gelmez. Çocuğun içinde bulunduğu çevre, yeni beceriler öğrenmesine olanak sağlar. Bu dönemde ki yaşantılar çocukların gelecekte hayata olan bakış açısını da etkilemektedir. Bu yüzden bu dönemde verilen eğitim, çocuğun tüm gelişim alanlarının desteklenmesi bakımından oldukça önemlidir. Bu da okul öncesi çocuğunun yaşına bağlı gelişim özelliklerini, ilgi, istek ve ihtiyaçlarını bilmekle mümkündür [15, 16].

Bu döneme kadar tek başına oyun oynamayı tercih eden çocuk, artık kendi yaşantılarıyla beraber oyunlar oynamayı tercih eder. Arkadaşlarına karşı ilginin artmasına ve sosyal becerilerinin gelişmesine rağmen, odak noktası anne ve babasıdır [15, 17, 18]. Bu dönemde çocuk, kendiliğinden yaptığı işleri başarma konusunda ilerlemiştir ve bu durumdan haz almaktadır. Başkalarından bağımsız olarak hareket etmeye ve yaşam faaliyetlerinin geliştirmeye çalışır. Benmerkezci düşünce yapısına hakim olan çocuk, çevresinde yaşananları kendi istek ve ilgisine bağlı olarak değerlendirir. Daha bağımsız ve inatçı olduğu bu dönemde ailelerin olumlu tutumları çocukların gelişimlerinin desteklenmesine katkıda bulunur [15, 19].

4.1.1.1. Psikomotor Gelişim

"Motor gelişim fiziksel büyüme ve merkezi sinir sisteminin gelişimine paralel olarak organizmanın isteme bağlı hareketlilik kazanması olarak tanımlanmaktadır." [18]. Motor gelişim insanların doğum öncesinden yaşam boyuna kadar hareketlerinde meydana gelen değişimi inceler. Hareket gelişiminin yanı sıra bilişsel, sosyal, duygusal gelişim alanlarıyla da etkileşim içerisindedir. Ayrıca çocukların bulundukları ortama uyum sağlaması ve insanlarla etkileşim içerisinde olması içinde önemlidir. [20].

Okul öncesi dönemde fiziksel olarak gelişen ve büyüyen çocuk bedeninin farklı kısımlarını kullanarak zor ve karmaşık olan becerileri sergilemeye başlar [21]. Motor gelişimde yapılan birçok faaliyet çocukların kendi istekleriyle yapmaya başladıkları veya merak duygusu ile devam ettirdikleri faaliyetlerdir. Bu şekilde başlayan birçok hareket ilerleyen dönemlerde daha zor ve yapılması gereken becerilerin temelini oluşturmaktadır. Ailelerin de çocukların gelişimine uygun motor becerileri yapmasına fırsat tanınması çocukların gelişimlerini olumlu yönde destekleyecektir. Bu dönemde çocukların öğrendikleri motor beceriler genellikle günlük hayatta yoğun olarak kullandıkları becerilerdir. Bu motor beceriler büyük kas ve küçük kas motor beceriler olarak incelenmektedir. Yürümek koşmak, zıplamak büyük kas motor becerilere; yemek yemek, kalem kullanmak, kesme yapıştırma gibi faaliyetler de küçük kas motor becerilere örnek olarak verilebilir. Öğrenilen bu

beceriler çocukların yaşamı anlamlandırmalarına, ihtiyaçlarını karşılayabilmelerine ve farklı düşünmelerine katkı sağlar [18, 22].

4.1.1.2. Bilişsel Gelişim

Bilişsel gelişim, çocuğun içerisinde bulunduğu dünyayı tanımasını, keşfetmesini ve öğrenmesini sağlayan zihinsel süreçleri kapsar. Bilişsel gelişim bebeklik döneminden yetişkinliğe kadar dünyayı anlama ve öğrenme yollarının daha karmaşık ve etkili hale gelme sürecidir. Jean Piaget, Lev Vygotsky ve Jerome Bruner gibi kuramcılar bilişsel gelişim alanı üzerinde çalışmışlardır [23]. 3-6 yaş arası Piaget'in bilişsel gelişim dönemlerinden işlem öncesi döneme denk gelmektedir. Bilişsel gelişimi evrelere ayırarak açıklayan Piaget, bireylerin gelişiminde evrelerin var olduğunu ve bu evrelerin sırasının değişmediğini sonraki evrenin önceki evrede yer alan kazanımları içerdiğini savunmaktadır [24].

Okul öncesi dönemle birlikte çocukların zihinsel gelişiminde ilerlemeler meydana gelir. Bu dönemde çocuklar kavramlar oluşturur, basit ilişkileri kurmaya başlarlar. Evreni sözcüklerle, hayallerle ve resimlerle ifade etmeye başlarlar. Bu dönemde göremedikleri veya dokunamadıkları nesneler üzerinde düşünebilirler. Bunları zihinsel olarak hayal edebilirler. Bu beceriler çocukların zihinsel gelişiminin desteklenmesine olanak sağlar. Fakat yetişkinler gibi akıl ve mantık yürütme seviyesinde değildirler. Bu dönem işlemlerin yapılmadığı fakat yapılabilmesi için gelişimlerinin desteklendiği bir süreçtir. Benmerkezci (Eosantizm) dirler. Dünyayı başka bir kişinin bakış açısıyla göremezler. Kendisini dünyanın merkezi olarak görür, bildiklerini herkesin bildiğini ve gördüğünü düşünür. Kendini başkasını yerine koyarak onu anlama yetileri henüz gelişmemiştir yani bu dönemde empati kuramazlar [24, 25, 26].

4.1.1.3. Ahlaki Gelişim

Ahlak, insan topluluklarınca kabul görmüş bireyler ve bireyler arasındaki ilişkileri düzenlemek için konulan kurallardır. Ahlak gelişimi ise, kişilerin diğer kişilerle yakınlıklarında ne yapması gerektiğine yönelik kurallar ve geleneklerine yönelik duygu, düşünce ve davranışları kapsayan gelişimdir [26].

Freud, ahlak gelişiminin kişilik gelişimine paralel olarak geliştiğini ve ahlak gelişiminin kişilik özelliklerinin olduğu ilk beş yılda geliştiğini savunmaktadır. Piaget'e göre ahlak gelişimi, zihinsel gelişime bağlı olarak çocuğun sosyal etkileşim içerisinde bulunduğu çevrede oluşmaktadır. Kolberg ise ahlak gelişimi kuramında, Piaget'in kuramını temel alarak evreleri genişletmiş ve yaş dönemlerini düzenlemiştir. Kolberg'e göre ahlak gelişimi için bilişsel gelişim zorunludur ve belli bir sıra izlemektedir. Kolberg, bireylerin ahlaki olarak gelişme içerisinde olduklarını ve bu gelişmenin yaşa ve zihinsel olgunluğa paralel olarak adım adım ilerlediğini söylemektedir. Ahlaki gelişim kuramında Gelenek Öncesi- Geleneksel- Gelenek Ötesi olmak üzere bu 3 düzeyi 6 evreye ayırmıştır [27, 28].

Okul öncesi dönem birçok yeni davranışın öğrenildiği ve bu davranışların ilerleyen senelerde diğer davranışlara zemin oluşturması açısından önemlidir. Bu dönemde toplumsal değerler, tutum ve davranışlar öğrenilmeye başlar. Çocuklar çevresindekileri rol model alır ve gördüklerini taklit etmeye başlar. Aile ortamında öğrenilmeye başlayan ahlaki kurallar yaşam boyunca davranışlarını ve çevresiyle ilişkilerini etkilemeye devam eder. Öğrenilen bu değerler belli bir süre sonra topluma aktarılmaya başlar. Bu nedenle çocukların ilerleyen senelerde nasıl yetişkinler olacaklarını belirleyen faktörler arasında ailelerin kişilik özellikleri, tutumları ve kullandıkları disiplin yöntemleri büyük rol oynar. Ayrıca anne-baba ve çocuk arasında oluşan güvenin ahlak gelişimine olan tesiri de oldukça önemlidir [29, 30].

4.1.1.4. Sosyal -Duygusal Gelişim

Sosyal duygusal gelişim; çocuğun duygularını ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmesi, kendisi ve çevresiyle sağlıklı ilişki içinde olması aynı zamanda diğerleriyle uyum içinde olmasıdır. Sosyal gelişim ve duygusal gelişim arasında çok

yakın bir bağ vardır. Sosyal ve duygusal gelişim bu dönemde karmaşık bir şekilde bir araya gelmektedir. Çocuğun sosyal ilişkileri duygu gelişimini, duygu gelişimi ise sosyal ilişkilerini etkilemektedir. Duyguların sosyal niteliği düşünüldüğünde sosyal ve duygusal gelişimin beraber ele alınması önemlidir. Ayrıca sosyal duygusal gelişimin çocuğun kişilik özellikleri, tutum ve davranışlarına etkisi vardır. Bu dönem Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre girişkenliğe karşı suçluluk evresine denk gelmektedir. Erikson'a göre, okul öncesi dönemdeki çocuklar harekete geçmek, yeni şeyler öğrenmek ve akranlarıyla etkileşime geçmek isterler. Bu dönemde yeni fikirler üretmek, rol model almak ve risk almak isterler. Bu girişimleri başkaları tarafından yanlış bulunursa ve desteklenmese girişimlerinden suçluluk duyabilir ve tekrarlamayabilirler [31, 32].

Okul öncesi dönemde sosyal duygusal gelişim çocukların sağlıklı bir kişiliğe sahip olması ve olumlu iletişim kurmasında büyük rol oynamaktadır. Sosyal duygusal gelişimin kalitesi aile ve çocuk iletişimi ile doğrudan bağlantılıdır. Aileler çocukların sosyal becerilerini ve duygusal gelişimini etkileyen önemli unsurları oluşturur. Çünkü çocuğun ilk sosyal çevresi ailesidir. İlk sosyal davranışlar aile içerisinde edinilen tecrübelerle öğrenilir. Aile çocuğun yeni tecrübeler kazanmasına ve gelişiminin desteklenmesine rehberlik eder. Ailelerin çocuklar üzerinde sosyal duygusal gelişimi geliştirmeye yönelik faaliyetleri çocukların özgüvenli, yetenekli, duygu ve düşüncelerini ifade edebilen, başkalarıyla olumlu ilişkiler kurabilen sağlıklı bir kişilik oluşturmalarında etkili olabilmektedir [31, 33].

4.1.1.5. Kişilik gelişimi

Kişilik; bir bireyi diğerlerinden farklı kılan, bireye özgü niteliklerdir. Kişilik bireyin yer aldığı toplumda ilişkilerini belirleyen fikirlerinin, duygularının ve hareketlerinin yansımasıdır [34]. Bu dönem Freud'un kişilik gelişimi kuramına göre fallik dönem olarak adlandırdığı döneme denk gelmektedir ve 3 ila 6 yaş arasını kapsamaktadır. Freud'a göre kişilik gelişiminde ilk altı sene çok önemlidir. Bu süre içerisinde çocuğun yaşamış olduğu deneyimler ilerleyen dönemlerde sosyal ve duygusal gelişimine yön veren bir etkidir. Bu dönemde yaşanan sosyal ve

duygusal problemlere alternatif yolların bulunması ve anlamlandırılması altı yaş öncesi dönemde şekillenmektedir [35].

Kişilik gelişiminde ebeveynlerden çocuklara geçen kalıtsal özelliklerle birlikte çevresel etmenler de belirleyici olmaktadır. Kalıtsal özellikler çocuğun var olan potansiyelinin belirlenmesinde etkiliyken çevresel etmenler bu potansiyelin ortaya çıkarılması ve kullanılmasına yöneliktir. Ailelerin çocuklarına olan tutumları, davranışları ve kurmuş oldukları iletişim şekilleri çocuklarının ilerleyen yıllarda nasıl bir kişiliğe sahip olacağını etkilemesi açısından önemlidir. Ailesiyle sağlıklı ve yeterli ilişkisi olan çocuklar aile dışındaki ilişkilerinde de sağlıklı ilişkiler kurabilmektedirler. Ayrıca çocuklar birçok tutum ve eylemlerini anne babalarını gözlemleyip onları rol model olarak öğrenirler. Rol model alma sürecinde çocuklar, aileden görmüş olduğu birçok kişilik özelliğini taklit ederken ahlaki ve kültürel değerleri de öğrenirler [36, 37, 19].

4.2. Davranış Kuramları

4.2.1. Sosyal öğrenme kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre yeni davranışlar, sosyal çevre içinde kazanılır. Bu yaklaşıma göre, gelişimin ana faktörleri biliş, davranış ve çevredir. İnsanoğlu düşünebilen, olaylar arasında mantık yürütebilen, yaratıcılığını kullanıp karar alan ve değerlendirmeler yapabilen kişidir. Sosyal öğrenme kuramının mimarı kabul edilen Albert Bandura' ya göre "davranış ile biliş, biliş ile çevre ve çevre ile davranış" arasında karşılıklı etkileşim bulunmaktadır. İçinde bulunduğumuz çevre fikirlerimizi etkilese de bilişsel yapımıza bağlı olarak tercihlerimiz vardır. Sosyal öğrenme aşamasında "gözlem", "taklit" ve "model alma" yeni davranışların öğrenilmesinde önemli role sahiptir [38].

Çocuklar yaşamın ilk yıllarından itibaren, çevresindeki büyüklerin davranışlarını izlemektedir. Gözlem, öğrenme sürecinde kilit noktayı temsil etmektedir. Çünkü öğrenme sürecinin önemli bir kapsamı diğer insanların

davranışları gözlemlenerek kazanılır. Çevresindeki insanları gözlemleyen çocuk, bunları belleğe kaydeder ve anlamlandırılan bu bilgiler bellekte görsel ve sözel bilgiye dönüştürülerek saklanır. Örneğin ebeveynlerinin öfkeli ve saldırgan davranışlarına tanık olan çocuk bunu gözlem yolu ile öğrenerek kardeşine veya arkadaşına saldırgan tutumlar sergileyebilir [38, 39].

Bu kurama göre çocuklar, neyi model alacağı ile ilgili de seçicidirler. Çocuğa sunulan ödül veya cezaya bağlı olarak çocukta öz yeterlilik bilinci oluşmaktadır. Çocukta bu becerinin gelişmesinde güdülenmenin payı fazladır. Çocuğun yaşayabileceği zor durumların üstesinden gelebilmesi için güdülenmesi gerekir [39].

Sosyal öğrenme kuramcıları, insanların, başkalarını gözlemleyerek epey geniş bir yelpazede duygu, düşünce ve davranış edindiklerini ve yaptıkları gözlemlerin yaşamları boyunca gelişimlerinin önemli bir kısmını oluşturduğuna dikkat çekmektedirler. Bu kurama göre, sergilenmesi arzu edilen davranışlar yetişkin bireyler tarafından tarafından modellenir. Çocuklar bu davranışları taklit ederler. Eğer çocuklar model aldıkları bu davranışı sergilerler ve yetişkinler tarafından ödüllendirilirlerse sergiledikleri bu davranışı sıklıkla tekrarlarlar [40, 26].

4.2.2. Davranışçı yaklaşımlar

Bu yaklaşım, J. B. Watson tarafından psikolojinin gözlenebilen insan davranışlarının laboratuvar ortamlarında incelenmesi gerektiğini savunmasıyla, geçtiğimiz yüzyıl başlarında ortaya atılmıştır. Watson, insan gelişiminde öğrenmenin üzerinde durmuş olan 20.yy'da yaşamış önemli bir psikolog ve gelişimcidir aynı zamanda davranışçılığın babası olarak kabul edilir [41].

Watson da John Locke gibi düşünmektedir. Çocuklar doğuştan gelen eğilimlere sahip değildirler adeta "boş bir levha" dır. Nasıl biri olacakları tamamen, içinde yetiştikleri çevreye, anne-babalarının ve onlar için önemli olan diğer bireylerin onlara nasıl davrandıklarına bağlıdır. Bu perspektiften bakıldığında çocuklar belirli evreler şeklinde gelişmezler, aksine gelişim, bireyin çevresiyle etkileşimi içinde gerçekleşen bir davranış değişim sürecidir, süreklilik ister, bireyden bireye göre de

değişiklik gösterir. Özetle Watson, çocuğun çevre tarafından şekillendirildiğini, çocuğun gelecekte nasıl biri olacağının sorumluluğunun ise anne-babaya ait olduğunu ileri sürmektedir [41, 42].

Kişinin sosyal tecrübeler ve alışkanlıkları nasıl edindiğine oldukça önemli açıklamalar sunan başka bir gelişimci ise Skinner' dır. Skinner, hayvanlarla yaptığı deneyler sonucunda birçok davranışın temeli olduğunu düşündüğü bir öğrenme modeli ortaya koymuştur. İnsanlarda hayvanlarda hoş giden sonuçlara yol açan davranışları tekrarlama, hoş gitmeyen- istenmeyen davranışları ise tekrarlamama eğilimindedirler. Skinner'ın teorisi, davranışların yalnızca operant (edimsel tepki) öğrenme deneyimleri sonucunda meydana geldiğine dikkat çeker. Örneğin; bir çocuğun saldırgan davranışı zaman içinde, çevresindekiler tarafından pekiştirildiği için artış göstermektedir. Başka bir çocuğun ise, aynı davranışı çevresindekiler tarafından cezalandırıldığı için var olan bu davranış tekrarlanmamaktadır. Edimsel öğrenmeye göre gelişim, içgüdüler veya biyolojik olgunlaşmadan çok pekiştireç ve ceza olan dışsal uyaranların etkisiyle gerçekleşir [26, 40, 41].

4.2.3. Klasik koşullanma kuramı

Klasik koşullanma kuramı Rus bilim adamı İvan Petrovich Pavlov'un çalışmalarıyla ortaya çıkmıştır. Daha sonra J.B. Watson, E.L. Thorndike ve Skinner tarafından yapılan bu çalışmalar geliştirilerek davranışçı psikoloji daha güçlü temeller üzerine dayandırılmıştır [43].

Pavlov araştırmalarını; korku, artış gösteren kalp ritmi, salya üretme gibi istem dışı oluşan duygusal veya fizyolojik tepkiler üzerinde yapmıştır [44]. Köpeklerde tükrük salgılarını ve mideyi inceleme esnasında; köpek, deneyi gerçekleştiren kişinin ayak seslerini duyduğunda daha eti görmemiş olmasına rağmen eti gördüğü zamandaki gibi aynı yoğunlukta salya salgılaması Pavlov'un dikkatini çekmiştir. Pavlov, bu durumdan sonra, psişik refleks (koşullu refleks) adını verdiği bu tepkiyi düzenli olarak incelemiştir [23, 45]. Pavlov'a göre insanlara veya hayvanlara bir davranış öğretilmeye çalışılırsa daha önce olumlu- olumsuz veya nötr bir tepkisi

yoksa bile istem dışı olarak tepki verebilirler. Uyarıcı, tepkiyi kendiliğinden meydana getirir [44, 46].

Pavlov'a göre öğrenme; uyarıcı- tepki eşleşmesidir. Bu kavram özetle nötr bir uyarıcı ile kuvvetli bir biyolojik uyarının devamlı bir şekilde gerçekleşmesiyle tekrarlanan doğuştan gelen reflekse neden olan bir öğrenme aşamasını tanımlar. Nötr uyarıcıların koşullu uyarıcı durumuna gelmesi ve koşulsuz tepkiyi ortaya çıkarabilir duruma gelmesi ile klasik koşullanma sonuçlanır [46, 47].

Koşullanmanın ortaya çıkmasında veya engellenmesinde koşullanma sürecinde bazı noktalara dikkat edilmesi gerekir. Bunlar; bitişiklik, habercilik, pekiştirme, sönme, genelleme ve ayırt etme gibi maddelerdir [23].

4.2.4 Edimsel koşullanma kuramı

Edimsel koşullanma kuramı, (R tipi koşullanma olarak da bilinmektedir), organizmanın istemli bir şekilde sergilediği davranışların, kendi sebep olduğu neticelerin tesiriyle meydana gelme sıklığının artışı açıklar [48, 23].

Edimsel koşullanma kuramı Skinner'in, Thorndike'in çalışmalarından etkilenecek şekilde geliştirildiği bir kuramdır. Skinner özellikle klasik davranış kuramlarının davranışlara yönelik varsayımlarına karşı eleştirileri ile öğrenmeye çok farklı bir nitelik kazandırmıştır. Skinner edimsel koşullanma sürecinin, doğal seleksiyon süreci ile farklı olmayan bir yol izlediğini öne sürmüştür. Bu kuramı geliştirirken de istemsiz davranışlar ile istemli davranışlar arasındaki değişiklikler üzerinde çalışmıştır [49, 45]. Skinner davranışları tepkisel ve edimsel olarak ikiye ayırmıştır. Tepkisel davranış bilinen bir uyarıcıya yönelik tepki olarak sergilenen davranış iken; edimsel davranış ise, organizma tarafından ortaya konan ve yinelenme ihtimalini meydana getirdiği sonuçlar tarafından denetlenen davranışların tümüdür. Tepkisel davranışlar bir uyarıcı tarafından oluşturulur aynı zamanda bu davranışlar tüm refleksleri kapsar. Örneğin; insanların karanlıkta göz bebeklerinin büyümesi, limonu görünce ağzın sulanması gibi refleksleri içeren davranışlar tepkisel davranışlardır. Edimsel davranışlar ise gözlemlenebilen ve bilinebilen bir uyarıcı tarafından oluşturulmaz; organizma tarafından ortaya çıkan davranışlardır. Bu davranışlar kendiliğinden ortaya çıkar ve sonuçları kontrol edilebilir. Örneğin; konuşma,

emekleme, yürüme, ıslık çalma gibi insan davranışlarının çoğu edimsel davranışlardır [23, 50]. Skinner' a göre davranışın hemen sonrasında oluşan sonuç davranışın sürdürülmesine veya azalmasına sebep olur. Yani edimsel koşullanma, oluşan davranışın yinelenme sıklığını etkileyen neticelerle ilgilidir [51].

Skinner edimsel koşullanma sürecini bir deney yaparak açıklamıştır. "Skinner Kutusu" adını verdiği ses ve ışık geçirmeyen bir kutu hazırlayarak deneyi uygulamıştır. Önceden aç bırakılmış fare deney kutusunun içine koyulmuştur. Deney kutusunda istenildiğinde yakılabilen bir ışık, dokunulduğundan peyniri düşüren bir sistem geliştirilmiştir. Aynı zamanda deney kutusunun tabanında elektrik şoku yer almaktadır. Farenin kafesin içinde gezinirken rastgele peynirin düşmesini sağlayan düzeneği fark etmesi ve bu düzeneğe dokununca peynirin düşeceğini öğrenmesi ile pekiştirilmiş davranışın devamlılığı sağlanmaktadır. Deneyin diğer aşamasında yine aynı fareye düzeneğe her temasında elektrik şoku verilmiştir. Kısa bir zaman diliminde farenin mekanizmaya dokunma eylemini yapmadığı gözlemlenmiştir. Skinner ise bu deney sonucuna bağlı olarak insanların konuşmayı, okuma-yazmayı ve problemleri bir davranışla başa çıkmayı öğrenmesini bu durum ile açıklamaktadır [49, 46].

4.2.5. Bağlaşımcılık Kuramı

Thorndike, bazı eleştirilere uğramasına rağmen yarım yüzyıla yakın bir süre ile diğer öğrenme kuramcılarını büyük oranda etkilemiştir. Thorndike'e göre öğrenmenin en temel yolu duyuşsal uyarıcılarla, harekete geçiriciler arasında meydana gelen bir bağın var olduğudur. Alışkanlıkların sergilenmesinde veya sergilenmemesinde duyuşsal uyarıcılarla tepkiler arasında bağların sağlam ya da zayıf olmasına bağlı olarak gerçekleştiğini düşündüğünden dolayı bu kuramı "bağ" psikolojisi ya da "bağlaşımcılık" olarak tanımlamaktadır [23, 50].

Thorndike'e göre deneme- yanılma yoluyla öğrenme bu sürecinin en esas yoludur. Thorndike, öğrenci olan organizmanın herhangi bir problemleri bir davranışla karşılaşırsa amaca ulaşabilmek için birden fazla eylem gerçekleştirdiğini savunur. Bu eylemlerden bazıları amaca ulaşılmasına yardım ederken bazıları ise amacına

ulaşmasına yardım etmez. Bunlardan haz ile sonuçlanan, başarı sağlayan tepkiler kalıcı duruma gelir [23].

Thorndike çalışmasında kendisinin geliştirmiş olduğu bir bilmece kutusunu kullanmıştır. Kutudaki hayvanların dışarı çıkabilmesi için öncelikle kapı mandalını kullanmayı bilmesi gerekmektedir. Bunu deneme yanılma yolu ile öğrendikten sonraki süreçte mandaldan önce pedala basması gerekmektedir. Yani daha zor bir hareketi gerçekleştirmesi gerekmektedir ve ilerleyen aşamalarda daha da karmaşık olmaktadır. Bu sebepten ötürü Thorndike bunu bilmece kutusu olarak tanımlamıştır [50, 52].

Thorndike, problemleri bir durumu çözme süresinin tekrarlı denemelerin sonucunda adım adım gerçekleşmesinden ötürü içgörüselsel olmadığını, yavaş yavaş oluştuğunu savunmaktadır. Yani ona göre büyük atlamalardan çok, küçük sistemli yollarla oluşmaktadır. Ayrıca Thorndike'e göre öğrenme doğrudan gerçekleşir ve öğrenmede usavurma yoluyla gerçekleştirilemez. Ona göre, öğrenmede doğrudan seçme ve bağlaşım vardır. Thorndike'in öğrenme süreciyle ilgili üç ana kanunu vardır. Bunlar: hazırbulunuşluk, tekrar ve etkidir [23].

4.2.6. Bitişiklik kuramı

Watson ve Guthrie bitişiklik kuramında öne çıkan isimlerdendir. İkisi de bu kavrama değişik bakış açılarıyla yaklaşmış olsalar da yapmış oldukları çalışmalar psikoterapi ve eğitim gibi alanlarda tesirli olmuştur. Watson akıl yürütmeyi; algı, bilinçaltı, beklenti ve değer gibi nesnel olmayan kavramlar olarak açıklamıştır. Ona göre bilimin teması ölçülebilen, gözlemlenebilen kişiden kişiye değişmeyen olgulardır. Watson insanların birçok şeyi çevre ile etkileşimi sonucunda öğrendiğini doğuştan birkaç duygu ve refleks ile var olduğunu savunmuştur. Watson'un şu sözü de kuramın temelini oluşturmaktadır: "Bana bir düzine sağlıklı çocuk ve onları eğitebileceğim uygun ortam verin. İçlerinden herhangi birisini seçip doktor, avukat, mühendis, sanatçı hatta hırsız ve dilenci olarak yetiştireyim." Yani Watson öğrenme sürecinde zeka ve yetenek gibi ana etmenlerin etkisini kabul etmemektedir. Bununla beraber öğrenmeyi basit refleks ve tekrar yolu ile yapılan davranışlar olarak

açıklamaktadır. Öğrenmede en etkili şey tekrar/sıklık ve sonunculuk olduğunu savunur. Bir eylemi ne kadar çok tekrar edersek öğrenme o kadar daimi olur. Aynı şekilde uyarıcılara karşı son olarak hangi eylemi tekrarladıysak o uyarıcı ile yeniden karşılaştığımızda aynı eylemi yapma olasılığımız daha çok olacaktır.

Guthrie'nin öğrenme sürecini açıklama konusundaki fikirleri Watson'ın bakış açısıyla çok fazla benzerlik göstermektedir yalnız daha yalın bir yapıdadır. Guthrie'e göre öğrenme sürecinde tek bir yasa bulunmaktadır ve belirli durumlarda belirli davranışları sergilerseniz benzer bir durumla yeniden karşılaştığınızda aynı davranışı sergileme ihtimaliniz daha yüksek olur. Aynı zamanda öğrenme sürecinin gerçekleşmesi için tekrara ve pekiştirece ihtiyaç olmadığını; öğrenmenin tek seferde gerçekleşeceğini savunmaktadır. Tekrara ihtiyaç olmadığı fikriyle Pavlov'dan pekiştirece ihtiyaç olmadığı fikriyle de Watson'dan ayrılmaktadır. Özetle Guthrie'nin bu fikrinde öğrenme tek seferde gerçekleşiyordu. Gelen eleştiriler sonucunda bu fikrini yeniden incelemiştir ve öğrenmelerin birden çok uyarıcı tepki bağı ile gerçekleştiğini ifade etmiştir [23, 53].

4.3. Davranış Problemi

İnsan hayatında, farklı konularda çözüme ulaştırılması gereken birden çok problemlili durum vardır. Bu sebeple bireyin yaratıcı, sorgulayan ve çok yönlü düşünebilen karşılaştığı problemlere doğru kararlar alabilen yapıda olması önemlidir [54]. Bireyin sergilemiş olduğu yaklaşımlarla yer aldığı toplum içinde dengeli bir bağ kurması ve bu bağı devam ettirebilmesi durumuna uyum denilmektedir. Gelişim evreleriyle beraber gerçekleşen zorluklara, dış çevreden olumsuz müdahaleler eklendiğinde, çocuğun bunlara vermiş olduğu tepkiler "uyum ve davranış bozuklukları" olarak adlandırılmaktadır [21, 55].

Davranış problemi çocuğun kendisine veya çevresindekilere zarar veren, normal kabul edilen davranışın altında veya üstünde kalan, yeni faaliyetler öğrenmesine engel olan ve sosyal gelişime olumsuz olarak etki eden davranışlardır [56].

Yavuzer'e göre, gelişim aşamasında olan çocuklarda fiziksel olgunlaşmayla beraber bilişsel ve sosyal becerilerinde de ilerlemeler görülmektedir. Gelişim, inişi ve çıkışı olan bir yola benzer. Ebeveynler ise zaman zaman çocuklarının sergiledikleri problemlili davranışlara çözüm arayışı içerisinde girerler. Aileler tarafından problem olarak görülen bazı davranışlar, normal gelişim sürecinin bir yansımasıdır ve kalıcı değildir. Çocuklar dönem dönem beklenen ve beklenilmeyen davranışları bir arada sergileyebilirler. Davranış problemi olan çocukların tanımlanmasında, ilk olarak normal davranış sergileyen çocuklarla davranış bozukluğu olan çocukların ayrılması gerekmektedir. Bunun içinde normal ve normal olmayan davranışın belirlenmesi gerekmektedir [21].

Çocuklarda gözlemlenen davranış problemlerinin yaygınlığı, değerlendirilmesi ve sergilemesi beklenen davranışların çocuğa kazandırılması buna yönelik öğretim programının belirlenmesi önemlidir. Ayrıca bu dönemdeki çocukların ilerleyen dönemlerdeki yaşamını pozitif yönde etkilemek için önemli bir fırsattır [56].

4.3.1.Davranış Problemlerinin Nedenleri

Okul öncesi dönemde çocuklar, davranış biçimini sözel olarak anlatılandan daha çok çevresindeki yetişkinleri gözlemleyip onları taklit ederek kazanır. Bu sebeple çocuğa karşı sergilenen tutum ve davranışların çocuğun gelişiminde önemli bir rolü vardır. Çocuğun ruhsal açıdan sağlıklı bir birey olması için anne baba ve çocuk arasındaki bağın olumlu, güven verici ve sevgi dolu olması gerekmektedir. Bu güvenli ortamda yetişen çocuklar sağlıklı gelişmenin yanı sıra toplumsal kurallara da daha çok uyum sağlayan bireyler olabilmektedir [57].

Genel olarak çocuklarda görülen davranış problemleri, ailesel nedenlerden ya da ailenin içinde bulunduğu yakın çevrenin şartları ile ilişkilidir. Anne baba ilişkileri, anne babanın çocuğa karşı tutumları, çevre, sosyoekonomik durum gibi faktörler bu sorunların sadece ailesel temelli olmadığını göstermektedir [58].

Çocuklarda görülen davranış problemlerini etkileyen birden çok sebep bulunmaktadır. Bronfenbrenner davranış problemlerine neden olan bu faktörleri ekolojik sistem teorisine bağlı olarak 4 farklı aşamada incelemiştir. Bu teoriye göre çocuk, farklı düzeylerde çevreden etkilenen karmaşık bir sistem içinde gelişir. Çocuğun biyolojik olarak getirdiği eğilimleri, çevresel faktörlerle birleşerek gelişimini şekillendirir. Birey ilk olarak ailesi, arkadaşları ve öğretmeni ile en yakın ilişki içerisinde bu çevre “mikrosistemi” oluşturur. Bireyin yer aldığı bu sistemin içindeki etkileşim de “mezosistemi” oluşturur. Örneğin ailenin okulla iş birliği içerisinde olması, çocuğun gelişimini ve akademik başarısını önemli derecede etkilemektedir. Çocuk doğrudan etkileşim içinde olmasa bile yaşamını şekillendiren etkenler ise “ekzosistemi” oluşturur. Bunların en dışında yer alan “makrosistem” ise kültür, değerler gibi çocuğun tüm çevresini oluşturan unsurlardır [59, 60, 26].

4.3.2. Davranış Problemleriyle Başa Çıkma

Ailelerin çeşitli öğretim, yöntem ve tekniklerden yararlanarak çocukların öğrenme yaşantılarını düzenlemesi önemlidir. Problem çözme becerileri iyi olan ebeveynler daha etkin bir şekilde problemi çözebilir ve bu durum da çocukların problem çözme becerisini etkiler. Davranış problemlerini etkileyen birçok neden vardır. Ama bu davranışları önlemek veya en aza indirmek içinde çeşitli çözüm yolları bulunmaktadır. Bunlar;

- Çocuğun uygun davranışlar sergilediği zamanları yakalama
- Çevre düzenlemesine önem verme
- Aşırı uyaranların azaltılması ve çevrenin sadeleştirilmesi
- Oyun alanını belirleme ve sınırlandırma
- Güvenli bir çevre ortamının oluşturulması
- Etkinliklerin değiştirilmesi
- Yapılacak değişikliğe çocuğu hazırlama [61].

4.4. Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Görülen Davranış Problemleri

Çocukların sergilediği davranışların problem olarak kabul edilmesi için bazı ölçütlerin olması gerekmektedir. Bunlar;

- **1.Yaşa uygunluk:** Çocuğun yaşı ve gelişimsel özelliği, sergilemiş olduğu davranışların normalliğini belirlemede önemlidir. Gelişim sürecine bakıldığında her gelişim döneminde farklı davranışların sergilendiği görülmektedir. Değişen davranışlara bağlı olarak davranış problemleri ortaya çıkabilmektedir. Örneğin iki yaşındaki bir çocuğun istediklerini yaptırmak için reddetme, ağlama gibi tepkiler ortaya koyabilir. Bunların gelişim döneminden sonra da görülmesi, yoğunluğunun artması durumunda problemli bir davranış olarak değerlendirilmesi ve önlemlerin alınması gereklidir. Bu yüzden alanda çalışan uzmanlar aynı yaş grubunda benzer davranışlar büyük bir oranda görülüyorsa bunu "normal" olarak ele alırlar. Hangi davranışın normal, hangi davranışın anormal olduğunu anlayabilmek için gelişim dönemlerine bağlı olarak çocukların yaşlarındaki davranışlar üzerinde bilgili olunmalıdır [21, 56, 45, 62].
- **2.Yoğunluk (Miktar):** Çocukların gösterdikleri davranışlar az veya çok yaşanma durumuna bağlı olarak davranış problemi olarak kabul edilmektedir [21, 56, 62].
- **3.Süreklilik (Israr):** Çocuğun istenmeyen bir davranışı sürekli bir şekilde, uzun süredir tekrar ediyor olması problem durumu olarak değerlendirmede ölçüttür [21].
- **4.Cinsel rol beklentileri:** Çocukların cinsiyet rollerine dair inançları ve sergilemesi beklenen davranışlar erken çocukluk dönemiyle birlikte gelişmeye başlar. Bu süreçte cinsiyet rollerine bağlı olarak uymaları gereken kurallar ile karşı karşıya kalırlar. Çocuğun ailesi, içinde bulunduğu çevre, arkadaşları bu rollerin gelişiminde önemli rol oynar. Yapılan araştırmalarda erkeklerin, kız çocuklarına kıyasla daha fazla saldırgan davranış sergilemeleri beklenmektedir. Kız çocuklarının benzer şekilde saldırgan davranışlar sergiliyor olması sapan davranış olarak değerlendirilmektedir [21,56].

- **5.Kültürel faktörler:** Davranış problemlerinin oluşmasında içinde yaşanılan toplumun kültürel faktörlerinin etkisi büyüktür [21].

4.4.1. Alt ıslatma (Enürezis)

Alt ıslatma genellikle iki üç yaşlarına kadar normal karşılanmaktadır. Çocuklar tuvaletlerini gündüz saatlerinde iki yaş civarında, geceleri ise üç buçuk, dört buçuk yaşlarında tutabilmeyi öğrenirler. Çocukların büyük çoğunluğunun tuvalet kontrolünü kazandığı dört yaşından sonra alt ıslatmanın devam ediyor olması durumuna "enürezis" denilmektedir [21,63]. Bir başka tanıma göre enürezis; çocuğun idrarını tutma becerisinin geliştiği ve sadece tuvalete yapmasının beklendiği dönemden sonra meydana gelen kronolojik bir problemdir. Enürezis yatak veya alt ıslatmanın tıbbi ismidir ve mesane kontrolünün edinilmiş olması beklenen yaşta istenmeyen bir şekilde tekrarlayan bir şekilde kıyafetlere veya uyku esnasında yatağa idrar kaçırma olarak adlandırılmaktadır. Alt ıslatmanın normal dışı bir durum olarak kabul edilmesi için bazı kriterlerin var olması gerekmektedir [64].

Amerikan Psikiyatri Birliği aracılığıyla hazırlanan DSM-V tanı kılavuzuna göre Enürezis (İdrar Kaçırma) tanı kriterleri şöyledir:

1. Yatağa veya giysilere istemli ya da istemsiz olarak tekrarlayan şekilde idrar kaçırma,
2. Bu durumun en az ardışık üç ay boyunca, haftada iki kere meydana gelen bir sıklıkta olması ya da klinik olarak belirgin bir sıkıntı doğurması ya da sosyal ve akademik alanlarda işlevsellik de bozulmalara yol açması,
3. Takvim yaşının en az beş olması,
4. İdrar kaçırmanın kullanılan bir ilacın (diüretik gibi) ya da tıbbi bir durumun (diabet gibi) sonucu olarak meydana gelmemiş olması [65].

Enürezis "birincil enürezis" ve "ikincil enürezis" olarak iki farklı şekilde görülebilir. Birincil (primer) enürezis doğumla birlikte görülmeye başlar. Bu durum sinir ve kas gelişimindeki gecikmeden kaynaklanmaktadır. Bu gecikme ebeveynlerin

yetersiz veya yanlış tuvalet eğitiminin bir sonucu olarak da meydana gelebilir. Bu çocukların idrarlarını kontrol edebilmelerinde, ebeveynlerinden öbür kardeşlerine kıyasla daha seyrek yardım aldıkları veya hiç yardım almadıkları tespit edilmiştir. Birincil enürezis süreç içerisinde kaybolur ve bu çocuklar idrar kontrolünde arkadaşlarının seviyesine ulaşırlar. Birincil enürezis alt ıslatma durumunun neredeyse çoğunluğunu oluşturmaktadır. Geriye kalan küçük bir oran ise ikincil (sekonder) enüresizi oluşturmaktadır. İkincil enürezis de görülen alt ıslatma durumun da çocukların tuvalet kontrolünü kazandıktan sonra meydana gelen bir regresyon söz konusudur. Bu durum aileye yeni bir kardeşin gelmesi, çocuğun yaşadığı kaygı, korku ve psikolojik gerginlikler sonucunda oluşur. Bu nedenler çocuğun olgunlaşmamış eylemlere geri dönmesine sebep olur. Bu gerileme çocuğun annesine olan kızgınlığının dışavurumu olarak değerlendirilebilir [21, 66, 67].

Ebeveynler, çocukların tuvalet alışkanlığını öğrenmelerini zorlu bir süreç olarak görmektedir. Kısa sürede bu kontrolü kazanmalarını bekleyen aileler bu sürede kendilerini sorumlu olarak görmektedir. Oysaki çocuğun gelişim sürecinde bunun da bir zamanı vardır. Yavuzer'e göre bu eylemin gerçekleşmesi için çocukların tuvaletini tutabilecek kas kontrolüne ulaşmış olması gerekmektedir ve iki üç yaşından önce gerçekleşmez. Çocuğun bu kontrolü kazanması çoğunlukla dört yaşında gerçekleşir [68, 21, 69]. Çocuğun fizyolojik ve zihinsel olgunluğa erişmesini beklemeden, tuvalet eğitiminin verilmeye başlaması çocukta birçok davranış problemine sebep olur. Annenin tuvalet eğitimi verirken sert tutumlar sergilemesi, kızması veya titizlenmesi çocuğun ilerleyen yaşlarda titiz ve düzenli bir kişiliğinin oluşmasına neden olabilir. Ayrıca bu durum çocuğun bu alışkanlığı daha geç öğrenmesine neden olabilir [16, 70].

Yavuzer'e göre enürezis hem sık görülmesi hem de aileler ve çocuk için zorlayıcı bir süreç olması bakımından davranış bozuklukları arasında en önemlisidir. [21]. Çocukta alt ıslatma uzun süre devam ederse, ilk olarak fizyolojik bir nedenin var olup olmadığı araştırılmalıdır. Çocukların tuvalet alışkanlığını kazanmaları için öncelikle sinir ve kaslarının yeterli olgunluğa erişmiş olması gerekmektedir. Daha sonra uygun zamanda ve doğru bir şekilde eğitim verilmelidir. Organik bir neden söz konusu değilse psikolojik sebeplerin incelenmesi gerekir. Çocuğun tuvalet eğitimine hazır olmaması veya eğitime geç başlama, annenin katı tutumu, kardeş kıskançlığı,

ayrılık, korku, stres gibi psikolojik etmenler enürezisin görülmesine neden olabilir [70, 71, 72, 17].

Altını ıslatan çocukların anne babaları ve akrabalarının hemen hemen yarısında, çocukluk zamanlarında aynı problemin olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynler de geçmişte bu problemin görülmesi ailesel bir yatkınlığın varlığını göstermektedir ve çocuklarında da görülme olasılığını arttırmaktadır [17, 66, 73].

Yavuzer'e göre enürezisin tedavisi doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayrılır. Doğrudan tedavi çocuğa uygulanır. Bu davranışa sebep olan organik sıkıntılar ve esas problemlere göre yönlendirmeler yapılır. Dolaylı tedavide ise çocuğun ailesi enürezis hakkında bilgilendirilir ve çocuğa yardımcı olabilecek düzeye getirilir. Bu sayede enürezis de azalma olabilir veya çocuk tamamen kurtulabilir [63, 21]. Ailelerin, enürezisin sağaltımında öncelikle çocuklarının fizyolojik muayenelerini yaptırmaları ve idrar kaçırmaya neden olabilecek organik sebepler mevcutsa bunun tedavisini yaptırmaları gerekmektedir. Tuvalet eğitimi çocuğun hazır olduğu dönemde verilmelidir. Çocuğa sakince, onu kaygılandırmayacak bir şekilde normal tepkiler verilmelidir. Anlayışlı ve sabırlı tutum problemin daha çabuk çözülmesini sağlar. Yaşlılarıyla karşılaştırılması, suçlanması, kızılması veya utandırılması çocuğun kendini suçlamasına böylelikle de sürecin uzamasına sebep olabilir [16,71].

Çocuğa bu nedenden dolayı ceza verilmesi doğru bir yaklaşım değildir. Yalın bir dille çocuğa gelişimsel bir gecikme geçirdiği, tehlikeli bir davranış olmadığı anlatılmalı ve çocuğun sakinleştirilmesi sağlanmalıdır. Bu durumun başkalarının yanında konuşulmamasına dikkat edilmelidir. Çocuğu utandıracak, kaygılandıracak davranışlardan kaçınılmalıdır [4, 74].

Gece yaşanan alt ıslatmayı engellemek amacıyla akşam yemeklerinden sonra sıvı tüketimi azaltılabilir. Böylelikle uyku esnasındaki idrar oranı azaltılmış olur. Uyumadan önce mutlaka ve uyuduktan birkaç saat sonra kaldırılarak tuvalete gitmesi sağlanmalıdır. Çocuğun bu sürece etkin katılımı ve sorumluluk alması sürecin daha kolay geçirilmesini sağlar. Çizelge yöntemiyle çocuğun kuru ve ıslak kalktığı günler tespit edilir. Çocuktan her gün uyandığında durumunu gösterir sembolü çizelgeye

koyması istenir. Örneğin; kuru kalktığı günler için güneş resmi, ıslak kalktığı günler için yağmur resmi yaptırılabilir. Belirli zamanlarda yapılan değerlendirmelerle, çizelgedeki kuru gün sayısına bağlı olarak çocuk ödüllendirilir [70, 72, 75].

4.4.2.Dışkı Kaçırma (Enkoprezis)

Genel olarak çocuklar dört yaşından sonra dışkı kontrolünü kazanırlar. Çocuğun dışkı kontrolünü edindiği halde bilerek veya farkında olmadan kakasını yapmasına dışkı kaçırma (enkoprezis) denilir. Bir başka tanıma göre; fizyolojik bir sebep olmaksızın, çocuğun üç dört yaşından sonra dışkısını tutamayarak altını kirletmesi durumudur [64, 21, 76].

Amerikan Psikiyatri Birliği aracılığıyla hazırlanan DSM-V tanı kılavuzuna göre Enkoprezis (Dışkı Kaçırma) tanı ölçütleri şöyledir:

1. Yatağa veya kıyafetlere istemli veya istemsiz olarak tekrarlayan bir şekilde dışkı kaçırma,
2. Bu durumun ayda en az bir kez olması ve en az üç aydır devam ediyor olması,
3. Takvim yaşının en az dört olması,
4. Dışkı kaçırma fizyolojik bir nedene bağlı olmaksızın (kabızlık gibi) gerçekleşiyor olması [65].

Enkoprezis; "Primer enkoprezis" ve "Sekonder enkoprezis" olarak iki farklı şekilde görülebilir. Birincisinde (primer enkoprezis) katı, olumsuz ve yetersiz anne baba tutumu sonucunda bu alışkanlık kazandırılmamıştır. Hoşgörülü ve hiç önemsemeyen ailelerde de görülebilmektedir. İkincisinde ise (sekonder enkoprezis) çocuk dışkılama davranışını öğrendikten sonra dışkı kaçırma eylemi başlamıştır. Bu durum genellikle psikolojik sebeplere bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Anneden ayrılma, kardeş kıskançlığı, korku, stres gibi tedirgin eden olaylar gerilemeye neden olabilmektedir [77, 66]. Yörükoğlu'na göre dışkı kaçırma, alt ıslatmaya oranla daha az rastlanılan ve daha çok erkek çocuklarda görülen bir durumdur. Genel olarak alt ıslatmaya göre daha ağır bir psikolojik ve ruhsal uyumsuzluğun işaretidir [66, 16].

Çocukta dışkı kaçırma problemi yaşıyorsa, ilk olarak fizyolojik bir sorunun var olup olmadığı araştırılmalıdır. Kas ve bağırsak kontrolünün sağlanamaması, fiziksel gelişim gerilikleri dışkı kaçırmaya neden olabilir. Fizyolojik neden söz konusu değilse; psikolojik sebeplerin incelenmesi gerekir [71]. Bu bozukluk çoğunlukla tuvalet eğitiminin yanlış ya da yetersiz olarak verilmesinden kaynaklanır. Annenin sert ve baskıcı tutumu, aşırı titizliği ve evde yaşanan problemler çocuğun korkmasına neden olur. Anne ve çocuk arasındaki olumsuz bu iletişim süreci çocuğun dışkı kaçırmayıyla sonuçlanır [55, 17, 21].

Kardeş kıskançlığı, anneden ayrılma kaygısı, çocuğun ihtiyaçlarının zamanında karşılanmıyor olması gibi faktörler de dışkı kaçırmının diğer nedenlerindendir [70]. Bazen de çocuklar, oyuna dalma, oyununu bırakmak istememe gibi çeşitli sebeplerle tuvalete gitmeyi geciktirirler. Bu gecikmeler sonucunda da kontrolsüz olarak dışkı kaçırma durumu yaşanabilir [17].

Psikanalitik yaklaşıma göre enkoprezis, çocuğun psikolojik sorunlarının bir belirtisi olarak ele alınır. Tedavisi doğrudan ve dolaylı olmak üzere ikiye ayrılır. Psikoterapi, grup tedavisi veya oyun terapisi aracılığıyla varılan tanı doğrudan tedavidir. Dolaylı tedavide ise, aile eğitimi, öğretmenle iş birliği gibi çocuğun çevresel koşullarını iyileştirmeyi hedefleyen tedavi yöntemi kullanılır [21].

Enkoprezisin çözümü, idrar kaçırmaya kıyasla zordur ve bu süreç daha uzun sürebilir [4]. Dışkı kaçırmının tedavisinde kabızlık durumunun var olup olmadığı değerlendirilmelidir. Kabızlık durumu yaşıyorsa bunu engellemek için diyet uygulanabilir. Kabızlığın giderilmesi, organik problemlerin çözülmesi sürecin hızlanmasında etkili olur. Bu durumlar yoksa psikolojik değerlendirmenin yapılması önemlidir [71, 17].

Yörükoğlu'na göre, dışkı kontrolünü sağlayamayan bir çocukta, öncelikle anne baba ya da çevresindeki yetişkinlerin tutumunu düzeltmesi gerekir. Çocuk bu yüzden aşağılanmamalı, ceza vermekten kaçınılmalıdır. Tuvalete gitmesi geciktirilmemeli ve günde üç-dört kere belirli aralarla tuvalete gitmesi sağlanmalıdır. Yemek yedikten

sonra sindirim hızlandığından, bu vakitlerin tercih edilmesi daha yararlı olur. Çocuğun tükettiği besinlerin sağlıklı olmasına dikkat edilmeli ve yemek saatleri düzenlenmelidir. Çocukla yapıcı bir iletişim kurulursa bu süreci atlattmak daha kolay olur. Çocuğa bu durumun kaygı duyulacak bir süreç olmadığı açıklanmalı ve rahatlatılmalıdır. Sürekli bu durum üzerinde konuşmaktan kaçınılmalıdır. Aynı zamanda başkalarının yanında da konuşulmamalıdır [4, 17, 66].

Dışkı kaçıırma durumuna aşırı tepki vermek süreci daha da zorlaştırırken; görmezden gelmekte alışkanlık haline getirmesine sebep olabilir. Alt ıslatma da olduğu gibi takvim tutma, ödül sistemi, oyun ve aile terapisi problemin çözümüne katkı sağlayabilir [71, 16].

4.4.3. Tırnak Yeme

Tırnak yeme; tırnağı, tırnak etinden koparma davranışdır ve psikolojik temelli bir rahatsızlıktır. Bu davranış kaygı, endişe veya saldırganlığın dışı vurulamadığı zamanlarda çocuğun kendisine yönelik saldırganlık dürtüsünün ortaya çıkmış halidir [71, 78].

Genellikle çocukluk çağında ve ergenlik döneminde sık rastlanılan bir alışkanlıktır. Yavuzer'e göre tırnak yeme davranışına üç dört yaşlarından önce çok sık rastlanılmaz. Nadir olarak 15 aylık bebeklerde görülebilmektedir [21, 70].

Çocuklarda çok yaygın olarak görülen alışkanlıklardan biri olan tırnak yeme, çevre tarafından da gözlenen olumsuz bir alışkanlıktır. Kızlarda erkeklere oranla daha fazla görülen bu eylemin nedenleri çeşitlilik göstermekle birlikte daha çok duygusal durumlardan kaynaklanmaktadır. Özellikle çocuğun sıkıldığında veya endişelendiğinde daha çok yaptığı bu eylemin başlıca nedeni kaygı, korku, stres ve özgüven eksikliğidir. Otoriter ve baskıcı ebeveyn tutumları, çocuğun sürekli eleştirilmesi, kaliteli zaman geçirilmemesi ve gerginlikler tırnak yemeye yol açar. Tırnak yeme bazı çocuklar için kaygı ve heyecanlarını azaltma, derin duygularla baş etmenin bir yoludur. Baskı altında hisseden çocuğun duygularının üstesinden gelme

biçimidir. Çocuğun kendini yalnız hissetmesi, duygularını ifade edememesi sonucunda da bunu dışa vurmak amacıyla tırnağını yiyebilir. Bununla birlikte çocuklar tırnağını yiyen birini taklit edebilir. Aile de veya çevrede tırnak yiyen birinin rol model alınması da etkindir [2, 4, 17, 70, 64].

Yavuzer'e göre, üç dört yaşlarına kadar tırnak yemenin ebeveynler tarafından görmezlikten gelinmesi en etkin çözüm yoludur. Çocuğun bu davranışı sergilemesine sebep olan etkenler bulunarak çözümlenmelidir [21]. Tırnak yeme, çocuğun açığa çıkaramadığı duyguların, dışavurumunu sağlayan bir davranış olabilir. Bu yüzden en etkin yol, nedenlerin bulunup giderilmesidir. Çocuk tırnağını yediğinde ailenin öfkelenmesi, sert uyarılarda bulunması veya kaygılanması da bu davranışın sergilenmesine neden olabilir. Bu yüzden aile ve aile içi ilişkilerin incelenmesi önemlidir [17].

Çocuk anne babasıyla kaygılandığı durumları, sıkıntılarını paylaşabilmelidir. Aile çocuğa yeterli zaman ayırmalı, yargılamadan dinleyerek onu anlamaya çalışmalıdır. Çocuklar yetişkinlerden çok daha farklı düşünebilirler. Yanlış fikirleri, olumsuz hisleri veya korkuları yüzünden suçlanmamalıdır. Tam aksine bunların normal olduğu söylenmelidir. Kendi yaşamlarından benzer örnekler verilerek kaygısını azaltmaya yardımcı olunmalıdır [2]. Çocukların korku ve endişe duymalarına neden olacak olaylardan uzak tutulması ve bu davranışı yapmasına neden olan durumlar belirlenerek ortadan kaldırılması gerekir. Aile içi tartışmalar, televizyondaki filmler bu davranışın alışkanlık haline gelmesine neden olabilir [75, 4].

Çocuk, tırnağını yerse azarlanmamalı, endişelenip kaygılanılmamalıdır. O esnada dikkatini farklı yöne çekmek, elini meşgul edecek nesneler vermek faydalı olabilir. Özellikle çocuğun boş olduğu ve yapacak bir şey bulamadığı anlarda ortaya çıktığından kaliteli zaman geçirmesine özen gösterilmelidir [21]. Çocuğa bu davranışının güzel olmadığı sakın bir şekilde söylenmelidir. Özgüven duygusunu geliştirmek için başarabileceği görevler vermek, kendini rahatça ifade etmesine imkan sağlamak ve bu alışkanlığı bırakabileceğine inandırılması problemin çözülmesinde etkin yollardır [17].

4.4.4. Parmak Emme

Yavuzer'e göre parmak emme, normal gelişim gösteren çocuklarda üç dört yaşına kadar görülebilen bir davranıştır. Bebeklerin birçoğunda görülür. Çünkü bu davranış bebeklerin anne rahminde öğrendiği ve doğuştan sahip oldukları en güçlü reflektir [21, 4].

Parmak emme, gelişimin doğal aşamasıdır. Yaşamın ilk aylarında emme, çocukların beslenmede kullandığı tek yoldur. Çocuk, emme eylemine annenin memesini emerek başlar. Bu refleksin yoğunluğu değişken olmakla birlikte çoğunlukla bebekler, emme davranışıyla tatmin olmaktadır. Ama bazı bebekler için yeterli olmayabilir; parmak veya emzik emerek doyum sağlamaya çalışabilirler. Yani beslenme ve doyum olarak hissedilen parmak emme psikolojik bir eylemdir [79, 64, 16].

Yavuzer'e göre bir yaş çocuklarının büyük çoğunluğu parmağını emer. Özellikle uykuya geçmeden parmağını emmeye başlayan çocuklar bu süreçte kendisini daha çok güvende hisseder. Uykuyla parmak emme arasında olan bu yakın ilişki "rituel" olarak adlandırılmaktadır ve aylarca sürebilir. Bazı aileler bunu engellemeye çalışır, çeşitli yöntemler denerler. Üç yaşına kadar çocuklar buna karşı tepki gösterir. Parmak emme çoğunlukla on sekiz ay civarlarında yoğunlaşır, dört yaş civarında kaybolması beklenir [21, 75].

Parmak emme davranışının sebepleri konusunda yapılan araştırmalara göre en çok kabul edilen görüş çocuklar kendini rahatlatmak için parmağını emmektedir. Sigmund Freud'a göre 0-1 yaş oral döneme denk gelmektedir. Çocukların haz merkezi ağız bölgesidir. Çocuğun bu süreçte olması gerekenden daha çok emzirilmesi veya çocuğun erken dönemde memeden kesilmesi döneme bağımlı kalmasına sebep olur. Emme gereksinimi diğer zamanlara sarkabilir. Çocuğun annesinin memesini emmesi sadece karnını doyurmasını sağlamaz; rahatlamasına kendini güvende hissetmesine olanak tanır [71, 80].

Parmak emme psikolojik nedenler ve huzursuzluğun bir sonucu olarak da görülebilir. Otoriter ve baskıcı aile tutumları, çocuğun sürekli eleştirilmesi, anne-çocuk bağındaki yetersizlik, özgüven eksikliği, kardeş kıskançlığı ve korku diğer nedenlerdir [71, 78, 2].

Ebeveynler, parmak emme sorununa karşı ilk olarak çocuğun kaygılanmasına neden olabilecek olayların var olup olmadığını araştırmalıdır. Bu eylemin daha çok hangi zamanlarda gerçekleştiği bulunmalıdır. Başlangıçta parmak emme görmezden gelinmeli, çocuğun kendiliğinden bırakması beklenilmelidir. Parmak emmeye neden olacak etmenler anne baba tarafından bulunarak önlem alınmalıdır [71, 16].

Yavuzer'e göre, sakin ve sabırlı davranmak ailelerin yapması gereken en doğru yaklaşımdır. Bunun bebeklere özgü bir davranış olduğu, dışardan bakıldığında güzel görünmediği sade bir dille açıklanmalıdır. Çocuğa daha çok ilgi göstermek, sürekli aynı konuyu gündeme getirerek çocuğu rencide etmek, yaşlılarıyla kıyaslamalarda bulunmak, kaygıların ve gerginliğin çocuğa yansıtılması ailelerin yaptıkları yanlış davranışlardır [21].

Otoriter ve titiz aileler, çocuğun parmak emmesine engel olmak için eline eldiven takma, parmağa acı biber sürme veya elini kuşakla bağlama gibi farklı yolları deneyebilirler. Bu yöntemler faydalı olmamakla birlikte çocuğun ilerleyen dönemlerde yaşamını etkileyecek hasarlar da bırakabilir. Bu yöntemlerin yerine çocuğun ilgi duyacağı etkinliklerle onu meşgul ederek dikkati farklı yöne çekilebilir. Çocuğun güven duygusunu geliştirmek adına yapabileceği görevler verilmesi bir başka seçenektir [70, 4].

Çocuk uyumadan önce parmak emmeyi alışkanlık haline getirdiyse, bunu bırakması zaman alabilir. Uyuyacağı esnada engel olunması, çocuğun uykuya geçmek için direnmesine sebep olur. Bu yüzden çocuk uyuduktan sonra parmağın ağızdan çekilmesi daha uygundur. Bir başka seçenek olarak çocuğa resimli öykü kitapları okunabilir, sarılarak uyuyabileceği bir oyuncak verebilir [16, 71].

4.4.5. Saldırganlık

Saldırganlık fiziksel veya sözlü olarak meydana gelen, bir kişiye ya da nesneye zarar verici tüm davranışlardır. Bu insanın doğasında olan, daha çok engellenme karşısında sergilenen evrensel bir davranıştır. Engellenme sonucunda ortaya çıkan öfke, genellikle davranış boyutunda saldırganlık olarak ortaya çıkar [81, 38].

Freud'a göre saldırganlık insanda içgüdüsel olarak var olan iki güçlü dürtüden biridir. Çocuklar genel olarak engellendiklerinde veya tehlikeli durumlarda kendilerini koruyabilmek adına bu davranışı sergilerler. Ara sıra yaşanan geçimsizlikler ve yapılan yaramazlıklar çocuğu saldırgan olarak tanımlamak için yeterli değildir. Çocuğun saldırgan bir yapıda olduğunu söyleyebilmek için bu durumun yoğunluğu ve sürekliliği normalin dışında olmalıdır [66, 4].

Saldırganlık, okul öncesi dönemde sık rastlanılan bir durumdur. Bazı çocuklar sözel olarak veya eylemleri ile bunu direkt ortaya koyarken bazıları ise açıkça sergilemek yerine oyunlarına yansıtır [82, 83, 70]. Saldırganlığın sergilenme şeklinde yaş önemli bir etkidir. Çocuklarda görülen saldırganlık davranışı yaşadıkları engellenme veya tehlike hissettikleri anda kontrol altına alınması ya da durdurulması zordur. Örneğin, oyuncağı ile oynayan çocuğun elinden oyuncağının alınması ani bir hırçınlık, bağırma veya saldırganlık davranışının sergilenmesine neden olabilir. Saldırganlık ile cinsiyet farkına bakıldığında erkekler de kızlara oranla daha sık görülmektedir. Kız çocukları daha çok saldırganlığı dolaylı olarak ifade ederler, erkek çocukları gibi doğrudan sergilemezler. Bu durumun nedeni geleneksel cinsiyet rolleri ile açıklanabilir [38, 70].

Toplumsal değer ve kültür saldırgan davranışların ortaya çıkmasında bir diğer etkidir. Geleneksel anlayışa göre erkek çocukların saldırgan davranışları ebeveynler tarafından onaylanmaktadır. Kavga eden çocuklardan biri diğerine oranla daha çok şiddete maruz kalırsa aileler çocuğunun kendini yeterli olarak savunamadığı gerekçesiyle üzüntüye kapılmaktadır [2].

Yavuzer'e göre, tüm davranış problemlerinde olduğu gibi, saldırganlık davranışının da ortaya çıkmasına sebep olan pek çok faktör vardır. Bazı çocuklar

kalıtsal olarak, kişilik özelliklerinden kaynaklı saldırganlığa yatkındır. Hiperaktif ve inatçı çocuklarsa saldırganlığı kontrol altına almada daha fazla zorlanırlar [58]. Ailelerin çocuk yetiştirme şekilleri, aile içi ilişkiler ve çevre saldırganlığın ortaya çıkmasında veya yoğunluğunun artmasında belirleyicidir. Yaşanılan olumsuz olaylarda çocuğa şiddet uygulanması, aşağılanması veya suçlanması bu davranışın sergilenmesine yol açar [38, 83, 84]. Bu durum ya doğrudan bireyin kendi yaşadığı tecrübeleriyle ya da başkalarının davranışlarını gözlemleme yoluyla öğrenilir [15].

Taklit, çocuğun öğrenim sürecinde önemli bir yere sahiptir. Çocuklar taklit yoluyla birçok yeni beceriyi, karşılaştıkları zor durumlarda nasıl davranması gerektiğini gözlemleyerek öğrenir. Aile içerisinde yaşanan sorunlarda ebeveynlerin birbirlerine veya diğer insanlara karşı saldırgan tutum ve davranış sergiliyor olması çocuk tarafından bu davranışların normal olduğunun öğrenilmesine neden olacaktır [58, 85]. Aynı zamanda şiddet ve saldırganlık gibi olumsuz davranışları içeren film, oyun gibi olumsuz modeller de bu davranışın artmasına neden olur [38, 15].

Bu durumda saldırganlığa neden olan kişisel ve çevresel sebepleri bulmak gerekir. Saldırgan davranışlar sergileyen çocuğun elde etmek istediği şeyler, onu sakinleştirmek için kabul edilmemelidir. Bu tutumunun yanlış olduğu sakin ve net bir şekilde açıklanmalıdır. Çocukları aşırı kısıtlamaktan kaçınılmalıdır ve yapabileceği düzeyde sorumluluklar vererek enerjisini boşaltmasına imkan tanınmalıdır. Çocuk huzursuz ve öfkeliyken tartışmaktan kaçınılmalı, sakinleşmesini bekledikten sonra davranışı ile ilgili konuşulmalıdır. Böyle davrandığında isteklerinin yerine getirilmeyeceği anlatılmalı ve zararları gösterilmelidir. Çocuğun sergilediği olumlu davranışları sözel olarak pekiştirilmelidir [2, 4, 70].

Ceza yöntemi olarak dayağa sık sık başvuran ebeveynlerin çocuklarında saldırganlık davranışı ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple dayak, ceza yöntemi olarak tercih edilmemelidir. Çocuğa fiziksel şiddeti içeren cezalar vermek yerine, yapmaktan hoşlandığı şeyleri kısıtlamak daha uygun bir seçenektir. Ebeveynler çocuğun önünde sözlü veya fiziksel tartışmalardan kaçınılmalıdır. Saldırganlığı öğrenmesine neden olacak televizyondaki filmler veya oyunlardan uzak tutulmalıdır [70].

Bazı anne babalar ise saldırganlığı çocuğun kendini koruması için gerekli bir yol olarak görürler. Çocuğa bu durumun normal olduğunu aşarlar. Bu durum ilerleyen senelerde yaşam boyu devam eden sorunlara neden olabilir. Bu yüzden "Sana vurana sende vur" demek yerine bu durumun üstesinden gelebilmek için uygun seçenekleri öğretmeleri gerekir [58].

Saldırganlık ortaya çıkmadan önce öfke birikmesi meydana gelir. Eğer çocuğun öfkesinin doğru bir şekilde farklı bir yöne aktarmasına yardımcı olunursa saldırganlık davranışı meydana gelmez. Ebeveynler, çocukla öfkelenmesine neden olan etkenler üzerinde konuşmalıdır. Çocuk etkili bir şekilde dinlenmeli, nasihat vermek yerine o an ki hislerinin açığa çıkarılmasına yardımcı olunmalıdır. Saldırganlığa yol açan hislerin azaltılmasında çocuğun sosyalleşmesini sağlamak, koşmak, top oynamak, sportif etkinlikler yapmak da faydalı olabilir [16].

4.4.6. Öfke Nöbetleri

İnsanların sahip olduğu temel duygulardan biri öfkedir. Sözel veya fiziksel şiddete maruz kalma, engellenme, yıldırma gibi olaylarda ortaya çıkar. Öfke olumlu bir duygu olarak görülme de bireyleri zor ve zararlı olaylara karşı koruyucudur. Çoğunlukla insanların kendini savunma mekanizmasıdır. Doğal bir duygu olan öfkenin şiddeti, kontrol düzeyi ve çevredeki insanlara yansıma şekli normallik de belirleyici etkindir. Öfke, saldırganlık ile karıştırılan bir terimdir. Öfke yoğun ve olumsuz bir duyguyu tanımlarken; saldırganlıksa bir eylemi ifade eder. Saldırganlık, öfkenin kontrol altına alınamadığı durumlarda görülür [38, 71].

Tavris (1982)' e göre saldırganlık davranışı ile en çok görülen duygu öfkedir. Kısaç (1997) öfkeyi insanların yapmak istediklerinin engellenmesi sonucu veya haksızlığa maruz kalma durumlarında kendilerini koruyabilmek adına sergiledikleri doğal bir duygu ifadesi olarak belirtir. Öfkenin sergilenme biçimi çocuğun yaşına göre değişkenlik göstermektedir. Örneğin; bebekler huysuzlanarak, iki yaşındaki bir çocuk bağırıp tepinerek daha büyük çocuklar ise saldırganlıkla beraber öfkesini ortaya çıkarabilir. Yavuzer'e göre dönem dönem meydana gelen öfke nöbetleri, bir-

bir buçuk yaşından dört yaşa kadar normal kabul edilmelidir. Bu davranışlar çocuğun sosyalleşmesiyle zamanla azalmaktadır [64, 58].

3-6 yaş arasındaki çocuklarda sık sık öfke nöbetleri görülebilmektedir. Öfke nöbetlerinin yaşanmasına neden olan pek çok faktör bulunmaktadır. Çocuğun yapmak istedikleri şeylere engel olunması en sık rastlanılan nedendir [78, 15]. Bu yaştaki çocuklar; kendi kararlarının gerçekleşmesini, tüm beklentilerinin hemen yapılmasını ister. Bazı ebeveynler ise çocuklarının bu isteklerini sorgulamadan yerine getirir. Süreç içinde isteklerini gerçekleştirmede güçlük yaşarlar. Çocuklarına hayır demek zorunda kaldıklarında çocuk istediğini elde etmek için bağırır, çığlık atar ve ağlar. Bazı ebeveynler ne yapacağını bilemez ve çocuğun bu davranışını durdurmak için çocuğun isteğini direkt yerine getirir. Bu davranışları sergilediğinde, istediklerinin daha çabuk yapılmaya başlandığını gören çocuk, bunu alışkanlık haline getirir [16, 70, 86].

Bu davranışa olumsuz anne baba ilişkileri, her istediğinin yapılması veya çok sık engellenmesi, çocuğa yeterli zaman ayrılmaması ve uzun süreli hastalıklar neden olan diğer faktörlerdendir. Zaman zaman çocukların tamamında öfke nöbetleri yaşanabilir ve bu normal kabul edilen bir durumdur. Fakat gün içerisinde dört beş kereden fazla bu durum gerçekleşiyorsa tedbir alınması gerekir [71, 16].

Öfke nöbeti esnasında ailenin bu durumu nasıl idare ettiği önemlidir. Çocuğun neden böyle davranışlar sergilediğini bulmak, hoşgörülü davranmak gerekir. Yavuzer'e göre, öfke nöbetinin sebebi ne olursa olsun, bu esnada amaç, "öfkenin bastırılması değil, ifade edilmesine fırsat tanınması" olmalıdır. Çocuk sakinleşince bu davranışının nedeni sorulmalı, konu üzerinde konuşup beraber çözüm aranmalıdır. Çocuk stres nedeniyle bu davranışları sergiliyorsa, strese girmesine neden olan etkenler yok edilmelidir. Kendisine veya diğer kişilere zarar veremeyeceği güvenli bir ortam sağlanmalıdır [15, 70, 71].

Ebeveynlerin ve diğer yetişkinlerin çocuğa doğru model olması öfkeye öfkeyle tepki vermemesi gerekir. Bu esnada çocuğa bağırılması, ceza verilmesi, öfkenin daha

da artmasına sebep olur. Çocuk bu esnada kendisiyle empati kurabilecek birinin yanında olmasını tercih eder. Çocuğa zaman zaman yaşanan bu duyguların normal olduğu ama bundan dolayı fikirlerinin değışmeyeceğı sakın bir şekilde söylenmelidir. Öfke nöbeti geçirdiğı için yapmasına izin vermediğimiz kararların daha sonradan yapılmasına onay verilmesi sonucunda öfke nöbetlerinin daha çok yaşanmasına neden olur. Çocuk, dikkat çekmek için de kasıtlı olarak öfke nöbetleri geçirebilir. Bu durumda görmezden gelinmelidir. Arkadaşlarıyla oyun oynaması, resim yapması veya spor faaliyetlerine yönlendirilmesi de öfkenin kontrol edilmesin de etkili yöntemlerdendir [16, 70, 71, 87].

4.4.7. İnatçılık

Çocuğun, geçerli ve anlamlı bir sebep olmadan gelişim dönemine ve yaşına uygun olmayan şekilde istediğı bir eylemi yaptırmak için üstelemesi fikir, tutum ve eylemlerini yaptırmada kararlı olması inatçılık olarak adlandırılmaktadır [4, 64].

İnatçılık çocuk gelişiminin belirli dönemlerinde duygusal gelişiminin bir sonucu olarak görülen bir durumdur. 3-4 yaşlarında görölmeye başlayan inatçılık normal gelişimin bir parçası olarak kabul edilir. Bu yaşlarda bağımsız bir birey olduğunun farkına varmaya başlayan çocuk, kendi istediklerini elde etmek için ailesiyle ve etrafındaki insanlarla inatlaşmaya başlar. Çevresindeki büyüklerin istediklerini yerine getirmemek için geçerli bir neden olmaksızın karşı gelir. Kendisinin yapmış olduğu işleri daha çok beğenir, istediğı şekilde hareket etmek ister. Çocuğun engellenmeye çalışılması ve etkili iletişimin sağlanamaması sebebiyle inatçılık bir sorun haline gelebilir. Benmerkezci duygunun ve özgür olma farkındalığının da gelişimiyle her şeyi kendi yapmak isteyen çocuk kendi kararlarını verebildiğini kanıtlamak amacıyla ısrarcı bir şekilde inatçılık göstermeye başlar. İstediklerinin yapılmasına karşı gelinmemesini ister ve büyüklerinden gelen engelleri atlatmaya çalışır. Çocuğun gelişiminde yeni bir dönemin başlangıcı olduğu için aslında mutlu olunması gereken bir süreçtir. Ama bu davranışlar ebeveynleri kaygılandırabilir ve çocukların özgürce davranmalarını sınırlandırmalarına neden

olabilir. Bu süreçte çocukların inatçılığına engel olmaya çalışmak benlik ve bağımsızlık duygusunun gelişimine zarar vereceğinden doğru değildir [70, 88, 89].

Yörükoğlu'na göre inatçı çocuklar, saldırganlığı edilgen olarak ortaya koyan çocuklardır. Genellikle bu davranışların büyük bir oranı stresli anne-çocuk iletişiminin bir sonucudur. Annenin tuvalet alışkanlığının kazandırılması veya beslenme konusunda çok sert ve kararlı tutumu çocuğu pasif direnmeye götürür. Yemeğini yerken oyalanabilir, yemek yemeyi reddedebilir veya tuvaletini tutarak anneye direnç gösterebilir. Anne ve çocuk arasında başlayan bu süreç devam ederse inatçı bir kişilik yapısı ortaya çıkar [66].

Ebeveynlerin çocuğun ihtiyaçlarını zamanında ve yeterli olarak karşılamaması, kardeşler arasında farklı tutumlar sergilenmesi de inatçılığın sebeplerindendir. Bazı aileler çocuklarının anlatmaya çalıştıklarını etkili bir şekilde dinlemezler. Çocuk kendisini ifade edemediği için öfkelenip hırçınlaşabilir. Aynı zamanda annenin işe gidiyor olması nedeniyle anneden ayrılmak durumunda kalan çocuklarda da inatçı davranışlar görülebilir. Çocuk akşam eve gelen annesine karşıt davranışlar sergileyerek tepkisini bu şekilde ortaya koyabilir. Çocuğun yapmak istediği şeylere sürekli olarak müdahalede bulunulması durumunda inatçı bir kişilik yapısı ortaya çıkar. Ayrıca çocuğun kendi iradesini gösterme arzusu da çocuğu inatçı davranışlar sergilemeye itebilir. Kuralları gereği "hayır" diyebilir. Yani tamamıyla ebeveynlerin istedikleri davranışları yerine getirmemek için hayır der [66, 4].

Çocuklarda 3-5 yaş arasında görülen inatçılık, yaşamın belirli dönemlerinde sergilenen normal gelişimin bir özelliğidir. Bu dönemde görülen inatçılık normal kabul edilmelidir ve çocuğun inatçılığını kırmaya çalışılmamalıdır. Çocuğun inatçı davranışlarına aynı şekilde inatla karşılık vermek de doğru değildir. Doğru model olunmalıdır ve kızgınlık, üzüntü heyecanlanma gibi duygular çocuğa yansıtılmamalıdır. Çocuğun başlıca ihtiyaçları zamanında şefkatli bir tutumla yerine getirilmelidir. Çocukların yapmak istedikleri inatlaştıkları süreçte değil, normal davranışlar sergilediği zamanlarda gerçekleştirilmelidir. İnatlaştığı zaman dikkati farklı yöne çekilebilir. Oyun oynadığı bölge genişletilebilir, arkadaşlarıyla zaman geçirmesine olanak sağlanabilir [4, 70, 87].

4.5. Öz Yeterlik

ABD' de 1970'lerin sonlarına doğru Albert Bandura tarafından ortaya atılan öz yeterlik (self-efficacy) kavramı, Sosyal Bilişsel Öğrenme kuramına dayanmaktadır [90]. Bu kavram Bandura (1994) tarafından bireyin belirli bir hedefe yönelik görevi başından sonuna kadar etkili bir şekilde, sonuç alana kadar sürdürebileceğine dair olan inancı olarak tanımlanmaktadır. Başka bir deyişle, bireyin var olan potansiyeli, yeteneği ve özelliklerine olan inancıdır. Bununla birlikte öz yeterlilik bireyin yetenekli olmasından ziyade, var olan kaynaklarının bilincinde olup, bu kaynakları doğru bir şekilde değerlendirmesine olan güvenidir. Ayrıca öz yeterlilik kavramı, planlama, örgütleme, organize olma, yeterliliklerin bilincinde olma ve güdülenme seviyesi gibi etkenleri içermektedir [91]. Coleman ve Karraker (1997) ise öz yeterliği, bireyin eylemlerindeki performansında kendini başarılı görme inancı olarak da tanımlamıştır.

Coleman ve Karraker' e göre öz yeterlik; motivasyon, bilişsel süreçler ve tecrübe ile ilişkilidir. Senemoğlu'na (2007) göre öz yeterlilik, bireyin gelecekte karşılaşabilmesi muhtemel olan güç durumları baş etmede ne ölçüde başarılı olabileceğine ilişkin kendi olan inancıdır [9]. Özetle, bireylerin olası durumların üstesinden gelebilmeleri için gerekli olan eylemleri ne düzeyde iyi yapabildiklerine dair olan kararlarının tümünü kapsamaktadır [92].

Algılanan öz yeterlik ise, bireyin bir işi başarmak için gerekli eylemleri organize ederek gerçekleştirme kapasitesine dair olan inançlarıdır. Bandura, öz yeterlik ile öz yeterlik algısını birbirinden ayırmıştır. Öz yeterlik algısını, bireyin meydana gelecek durumun veya davranışın üstesinden gelip gelemeyeceği ve bunun için ne kadar çaba harcayacağı bununla birlikte çeşitli engeller ve zorlayıcı tecrübeler ne kadar sabır gösterebileceğine karar veren inançları olarak tanımlamaktadır [9].

Bandura (1997)'ya göre öz yeterlik inançları 4 temel bilgi kaynağına dayandırılmaktadır. Bu kaynaklar; performans başarıları, dolaylı deneyimler, sözel ikna ile duygusal durumlardır. [90].

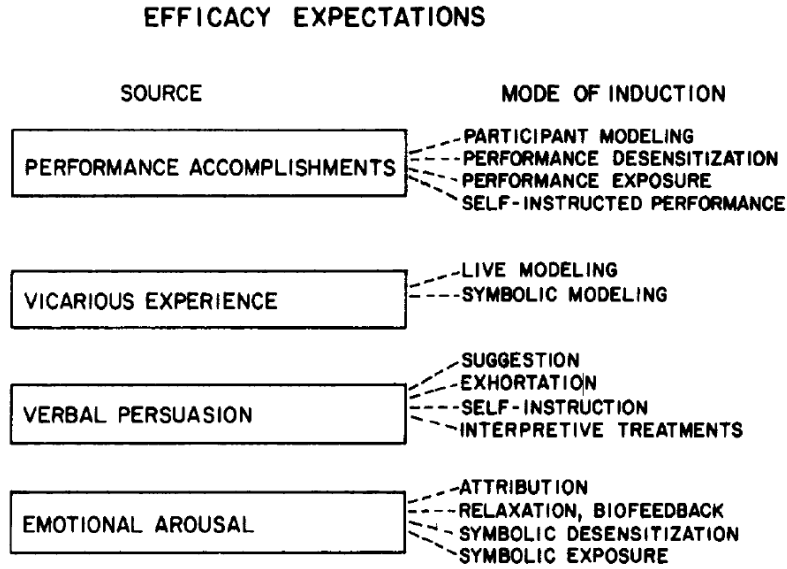

Figure 2. Major sources of efficacy information and the principal sources through which different modes of treatment operate.

4.5.1. Ebeveyn Öz Yeterliliği

Bandura tarafından kuramsal çerçevesi çizilmiş olan öz yeterlilik kavramı annelik ya da ebeveynlik öz yeterliliği olmak üzere farklı şekillerde adlandırılmıştır. Ebeveyn öz yeterliliği; ebeveynlerin, ebeveynlik rollerini bilgili ve yeterli olarak meydana getirmelerine dair beklentilerinin derecesini, çocuklarının gelişimleri ve sergiledikleri davranışlar üzerinde olumlu etki bırakabilmeye dair algıları ve kendilerini sergiledikleri ebeveynlik rollerinde yeterli görme dereceleri gibi farklı tanımlar yapılmıştır [93, 94, 95].

Montingny ve Lacharite ebeveyn öz yeterliliği kavramını, kullanım şekillerine ve niteliklerine dair yapılan 60 makaleyi inceledikleri kavram analizi çalışmalarına bağlı olarak tanımlamışlardır. Buna göre ebeveyn öz yeterliliği, "ebeveynin çocuğun bakım ve yetiştirilmesiyle ilgili birtakım görevler hakkında sahip olduğu kendi kapasitesine dair yargıları ve inançlarıdır" [96].

Coleman ve Karreker'e göre ebeveynlik, uzun seneler boyunca çocuğun bakımı ve güvenliği üzerine sorumluluk almayı gerektiren bir süreçtir. Bazı ebeveynler bu görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için gerekli yeterliliğe sahipken bazı ebeveynler sahip değildir. Bu durumda çocuğun gelişim sürecine etki etmektedir. Olumlu ebeveynlik sürecinde algılanan ebeveynlik öz yeterliliği ebeveynlik işlevinde belirleyicidir [9]. Öz yeterlilik algısı güçlü olan anne babalar ebeveynlik rolünde daha başarılı olmaktadır. Bu durumda çocuklarının gelişimsel düzeylerinin daha iyi olmasını sağlamaktadır. Bir döngü olarak düşünülecek olursa çocuklardan gelen olumlu geri bildirimler de ailelerin öz yeterlilik algılarını daha da güçlendirecektir. Aynı durum ebeveynlik öz yeterlilik algısının düşük olduğu durumlar için de geçerlidir. Ebeveynlik öz yeterlilik algısının zayıf oluşu, ailelerin ebeveynlik becerilerinde yetersiz kalmasına, çocukların gelişimsel düzeylerinin zayıf olmasına sebep olmaktadır [97]. Ebeveynlik tecrübeleriyle elde edilen sonuçlar ebeveynlerin öz yeterlilik algısının güçlenmesine veya düşmesine etki etmektedir [98].

Anne babaların kendilerini yeterli hissedebilmeleri için; çocuğun gelişimi ve bakımı üzerine yeterli bilgiye sahip olması, ebeveynlik süreçlerine dair becerileri yerine getirme konusunda kendilerine güveninin olması ve sosyal çevreden görecekları desteğe olan inançları etkili olmaktadır. Ebeveynlik kalitesinin artırılması ebeveynlik öz yeterlilik algısının gücüne bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Bu durumda sürecin hem ebeveyn hem de çocuk bakımından daha olumlu geçmesine etki etmektedir [9, 97].

4.5.2.Ebeveyn Öz Yeterlilik Algısının Gelişimi

Ebeveyn öz yeterliliğin gelişimi, ebeveynlerin kendi aileleriyle yaşadıkları bağlanma niteliğiyle, eş, akraba ve çevresindeki diğer kişilerden edindikleri sosyal destek ve eğitim düzeyleriyle ilişkilidir [99].

Annelerin ebeveynlik öz yeterlilik algısının gelişmesi ve güçlendirilmesinde etkili olan farklı faktörler bulunmaktadır:

- Bunlardan ilki, çocuk dünyaya gelmeden önce annelerin ebeveynliğe yönelik sahip olduğu bilgilerdir. Bireyin anne olmadan önce çocuk bakımıyla ilgili tecrübeleri anne öz yeterlilik algısının gelişimini etkilemektedir. Anne çocuğuyla ilgili problemleri bir durum ile karşılaştığında önceden edinmiş olduğu bilgilerden faydalanarak sorunun çözümünü hızlandırabilir. Bu süreçte de elde edeceği başarı öz yeterlilik algısının daha da gelişmesini sağlayacaktır [96].
- Ebeveynlik öz yeterliliği üzerinde etkili olan ikinci faktör, rol model alınan yaşantılar yoluyla annenin ebeveynlik öz yeterliliğinin güçlendirilmesidir. Ebeveynlerin erken çocukluk döneminde kendi anne babaları ile yaşadıkları deneyimler ve yaşantılar sonucunda ebeveynliğe yönelik ilk şemalar oluşmaya başlamaktadır. Oluşturulan şema ve ebeveynlerle olan bağlanmanın niteliğine bağlı olarak öz yeterlilik algısının temelini atıldığı düşünülmektedir [9].
- Ebeveynlik öz yeterliliği üzerinde etkili olan diğer faktör sözel iknadır. Ebeveynler, kendilerine verilen görev ve sorumlulukları yeterli bir şekilde yapabileceklerine inanırlarsa yapmaları gereken eylemler için harekete geçmede ve devam ettirmede daha istekli olurlar. Ebeveynlik öz yeterliliğini arttırmak için ebeveynlerin yeterliliğinin uzmanlar tarafından onaylanması süreç için faydalı olabilir [96].
- Fizyolojik ve duygusal durum da ebeveynlerin öz yeterliliğini artırma da etkindir. Olumlu ruh hali, öz yeterliliğin artmasında katkı sağlarken; olumsuz ruh hali ise öz yeterliliğin azalmasında etkindir. Olumlu ruh halinin güçlendirilmesi ebeveynlik öz yeterliliğinin yükselmesini sağlayacaktır [96].

5. GEREÇ ve YÖNTEM

Bu çalışma " İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi " olarak planlanmış ve yürütülmüştür.

5.1. Araştırmanın Tipi

Bilimsel araştırmalarda bir konuda bir görüş veya düşünceyi savunmak, desteklemek veya o konu üzerine araştırma yapabilmek için farklı yöntemler bir arada kullanılabilmektedir. Nicel veri anketler ya da psikolojik testlerde olduğu gibi genellikle kapalı uçlu cevapları içerirken, nitel veri önceden belirlenmiş cevapların olmadığı açık uçlu bir yapıdadır. Karma yöntemler, bir çalışmada nitel ve nicel araştırmaların ve bunların verilerinin birleştirilmesini veya bütünleştirilmesini gerektirmektedir. Yapılan bu araştırmada temel karma yöntem desenlerinden tarama modeli kullanılmıştır [100].

Bu araştırma, 3-6 yaş arasında çocuğu olan, çocuğunu anaokuluna gönderen ve göndermeyen annelerin davranış problemlerine yönelik tutumları, çözüm yaklaşımları ve öz yeterlilik algılarını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Annelerin ebeveynlik öz yeterlilik algısını belirlemek için nicel form olan "Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R)"; Annelerin davranış problemlerine yönelik tutumları ve çözüm yaklaşımlarını belirlemek için de araştırmacı tarafından hazırlanan "Anne Görüşme Formu"; araştırmacı tarafından hazırlanan çocuğa ve anneye ilişkin bilgileri elde etmek için ise "Demografik Bilgi Formu" kullanılmıştır.

5.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Bu araştırma, İstanbul ilinin Avrupa yakasında bulunan Fatih ve Bağcılar ilçesinde yürütülmüştür. Fatih ilçesinde çocuğunu anaokuluna gönderen ailelere Özel Masal Treni Anaokulu'ndan; çocuğunu anaokuluna göndermeyen ailelere Fındıkzade Çukurbostan Semt Parkı ve Küçüksaray Meydanı Parkı'ndan ulaşılmıştır.

Bağcılar ilçesinde çocuğunu anaokuluna gönderen ailelere Özel Zümrüdüanka Anaokulu'ndan; çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelere de Şehit Özcan Canik Parkı, M.Asım Hacımustafaoğlu Parkı'ndan ulaşılmıştır. Araştırma verileri 31.09.2019-11.12.2019 tarihleri arasında toplanmıştır.

5.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini İstanbul İli Avrupa yakasında yer alan ilçelerde “okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve devam etmeyen 3-6 yaş aralığındaki çocukların anneleri” oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul İli Avrupa Yakası Fatih ve Bağcılar ilçelerinde yer alan “okul öncesi eğitim kurumuna devam eden ve devam etmeyen 3-6 yaş arasındaki çocukların anneleri” oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem seçiminde ise normal gelişim gösteren çocuğu olan anneler araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırma İstanbul İlinin Fatih ve Bağcılar ilçesinde yürütülmüştür. Orta sosyoekonomik düzeyi temsilen Fatih ilçesinden, alt sosyoekonomik düzeyi temsilen ise Bağcılar ilçesinden veriler toplanmıştır. Araştırmanın örneklemini Fatih ilçesinde; Fındıkzade Çukurbostan Semt Parkı ve Küçüksaray Meydanı Parkından ulaşılan çocuğunu anaokuluna göndermeyen 25 anne ve Özel Masal Treni anaokulundan ulaşılan çocuğunu anaokuluna gönderen 25 anne oluşturmaktadır. Bağcılar ilçesinde; Şehit Özcan Canik Parkı ve M.Asım Hacımustafaoğlu Parkından ulaşılan çocuğunu anaokuluna göndermeyen 25 anne ve Özel Zümrüdüanka Anaokulundan ulaşılan çocuğunu anaokuluna gönderen 25 anne oluşturmaktadır. Fatih ilçesinden 50 anne, Bağcılar ilçesinden 50 anne olmak üzere toplamda 100 anne araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

5.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma 3-6 yaş arasında çocuğu olan, araştırmaya katılmayı kabul eden 100 anneden elde edilen veriler ile sınırlıdır.
- Araştırma Fatih ve Bağcılar ilçesinden ulaşılan çocuğunu anaokuluna gönderen ve göndermeyen anneler ile sınırlıdır.

- Kullanılan "Demografik Bilgi Formu", "Anne Görüşme Formu", "Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R)" nin ölçtükleri ile sınırlıdır.
- Annelerin verdikleri cevapların samimi ve doğru olduğu varsayılmıştır.
- Bu araştırmaya katılan annelerin yanıt verme tarihleri arasındaki tutum ve düşüncelerini yansıtmaktadır. Zaman içerisinde meydana gelebilecek düşünce farklılıklarını saptama imkanına sahip değildir.
- Araştırma çocuğu normal gelişim gösteren annelerle sınırlıdır.

5.5. Araştırmanın Değişkenleri

Araştırmanın Bağımlı Değişkenleri

Annelerin davranış problemlerine karşı tutumları, çözüm yaklaşımları ve öz yeterlilik algıları bağımlı değişkendir.

Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri

Annelerin demografik bilgileri (annenin yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu, mesleği, evin aylık geliri) bağımsız değişkenlerdir.

5.6. Verilerin Toplanması

Verileri toplamak için öncelikle İstanbul Medipol Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı tarafından 16/07/2019 tarihli, 10840098-604.01.01-E.29883 sayılı Etik Kurul Onayı alınmıştır. Fatih ve Bağcılar ilçesinde bulunan özel anaokullarına telefon ile ön görüşme yapılarak sözlü izinler alınmıştır. Ardından "İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü" tarafından 16.09.2019 tarihli, 59090411 -44-E. 17067390 sayılı araştırma izni alınmıştır. Demografik Bilgi Formu ve Anne Görüşme Formu uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Araştırma öncesi 5 anne ile pilot çalışma yapılmıştır. Çocuğunu anaokuluna gönderen annelere, Özel Masal Treni ve Özel Zümrüdüanka Anaokulundan ulaşılmıştır. Araştırma hakkında genel bilgiler verildikten sonra katılmayı kabul eden annelere araştırmanın amacı, araştırmanın gerekliliği ve

niteliği, katılımın gönüllülük esasına dayandığı istedikleri zaman gerekçeli veya gerekçesiz ayrılacaklarına dair detaylı bilgi verilmiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelere ise Fatih ve Bağcılar ilçesindeki Fındıkzade Çukurbostan Semt Parkı, Küçüksaray Meydanı Parkı, Şehit Özcan Canik Parkı ve M.Asım Hacımustafaoğlu Parkından ulaşılmıştır. Araştırmacı, annelere araştırma konusu hakkında genel bilgiler verdikten sonra çocuklarını anaokuluna gönderip göndermediklerini sormuştur. Araştırmaya katılmayı kabul eden annelere araştırmanın amacı, araştırmanın gerekliliği ve niteliği, katılımın gönüllülük esasına dayandığını istedikleri zaman gerekçeli veya gerekçesiz ayrılacaklarına dair detaylı bilgi verilmiştir. Veriler yüz yüze görüşme yapılarak toplanmıştır. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen bazı anneler, herhangi bir davranış problemi olmadığı gerekçesiyle araştırmaya katılmayı reddetmiştir.

5.6.1. Veri Toplama Araçları

Çocukların ve annelerinin bilgilerine ulaşmak için hazırlanan "Demografik Bilgi Formu", annelerin davranış problemlerine karşı tutumları ve çözüm yaklaşımları hakkında bilgi edinmek için hazırlanan "Anne Görüşme Formu" ve annelerin öz yeterlilik algılarını ölçmek için "Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R) " kullanılmıştır.

5.6.1.1. Demografik Bilgi Formu

Demografik Bilgi Formu, çocukların ve annelerinin demografik özellikleri (annenin yaşı, annenin eğitim durumu, annenin çalışma durumu, ailedeki çocuk sayısı, çocuğun yaşı ve cinsiyeti) hakkında bilgi elde etmek amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan on beş sorudan oluşan bir formdur. Oluşturulan form uzman görüşleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek kullanılmıştır.

5.6.1.2. Anne Görüşme Formu

Anne Görüşme Formu, annelerin davranış problemleri hakkında bilgi düzeyi, davranış problemlerine tutumları ve çözüm yaklaşımlarını belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından danışman öğretim üyesi kontrolünde oluşturulmuştur. Anne Görüşme formunda yer alan davranış problemlerini belirlemek için farklı

hastanelerde çalışan 32 çocuk gelişimciye ulaşılmıştır. 3-6 yaş aralığında en çok karşılaştıkları davranış problemleri sorulmuştur. Gelen cevaplar doğrultusunda en sık rastlanılan davranış problemleri (enürezis, enkoprezis, tırnak yeme, parmak emme, saldırganlık, öfke nöbetleri, inatçılık) forma eklenmiştir. Form alanda çalışmaları olan 3 akademisyenden uzman görüşü alınarak yeniden düzenlenmiştir.

5.6.1.3. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R)

Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R) annelerin ebeveyn öz yeterlilik algılarını ölçen bir formdur. Bu form Suzuki, Holloway ve Yamamoto tarafından Berkeley Parenting Self Efficacy (BPSE) ölçeğine bazı maddelerin eklenip çıkarılmasıyla oluşturulmuştur. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Tülin Güler Yıldız, Figen Şahin, Gelengül Haktanır ve Susan Holloway tarafından yapılmıştır. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R) 6'lı likert tipinde oluşturulan toplam 18 maddeli bir ölçektir. Ebeveynliğe Özgü Stratejiler ve Çocuğa kazandırılacaklar olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırmaya katılanların her madde için; "Hiç güvenmiyorum", "Biraz güveniyorum", "Oldukça güveniyorum", "Güveniyorum", "Çok güveniyorum", ve "Tamamen güveniyorum" seçeneklerinden kendilerine en uygun olanını seçmeleri istenmektedir. Form Ebeveynliğe Özgü Stratejiler ve Çocuğa kazandırılacaklar olmak üzere iki alt boyuttan oluşmaktadır. Ebeveynliğe Özgü Strateji alt boyutuna örnek "Çocuğum yanlış davrandığında aşırı tepki vermekten kaçınma" Çocuğa kazandırılacaklar alt boyutuna da "Bir yetişkin tarafından söylenmeden uygun / doğru davranma" örnek olarak verilebilir. Ölçeğin toplam puan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.91, test-tekrar test kararlılık katsayısı ise 0.67 olarak hesaplanmıştır. Bulgular BPSE-R'ın Türkçe versiyonunun yeterli psikometrik özelliklere sahip olduğunu ve Türkiye'de okul öncesi dönemde çocuğu olan anne babaların ebeveynlik öz yeterliğinin belirlenmesinde bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermiştir [101].

5.6.2. Veri Toplama Yöntemi

Veri toplamaya başlamadan önce annelere "Anneler İçin Aydınlatılmış Onam Formu" imzalatılmıştır. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin büyük bir

kısmı forma imza atmayı kabul etmediği için kendilerinden sözlü onay alınmıştır. Ardından "Demografik Bilgi Formu" annelerden gelen yanıtlara göre araştırmacı tarafından doldurulmuştur. Anne görüşme formunda yer alan sorular annelere sorulmuştur ve verdikleri cevaplar not alınmıştır. Berkeley Ebeveyn Öz yeterlilik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R) anneler tarafından doldurularak çalışma tamamlanmıştır. Araştırmanın tamamı yüz yüze görüşme yapılarak yürütülmüştür. Çalışma uygulama süresi kişiye ait değişkenlere göre farklılık göstermiştir. Ortalama 20-25 dakika arasında sürmüştür.

5.6.3. Verilerin İstatistiksel Analizi

Araştırmada kullanılan ölçek “Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R)’nun alt boyutlarının güvenirlik değerlerinin ölçülmesi için Cronbach’s Alpha analizi yapılmıştır. 18 madde ile uygulanan güvenirlik analizi sonucu 18 madde üzerinden (,842) olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında 8 maddeli Ebeveynliğe Özgü Strateji Boyutunda (,810) ve 10 maddeli Çocuğa Kazandırılabilirler Boyutunda (,842) bulunmuştur. Her iki alt boyut için de “yüksek güvenirlik” düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada kullanılan veriler SPSS for Windows 22.00 programı kullanılarak analiz edilmiştir. “Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeğinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediği “bağımsız örneklem t testi” ve “tek yönlü varyans analizi” ile incelenmiştir. Değişkenlerin normallik analizleri Kolmogorov Smirnov testi ile gerçekleştirilmiştir. Anne Görüşme Formunda yer alan, annelerin davranış problemlerine tutumları ve çözüm yaklaşımlarının belirlenmesi amacıyla yöneltilen soruların yanıtları ise frekans analizleri yapılarak tablo halinde sunulmuştur.

5.7. Çalışma Örneklemine İlişkin Demografik Bilgiler

Çalışmaya katılan annelerin ve çocukların demografik özellikleri Tablo 5.7.1 ve Tablo 5.7.4’de gösterilmiştir.

Tablo 5.7.1. Katılımcı annelerin demografik özellikleri

	n	%
Annelerin yaş grupları	18-24	5,0%
	25-31	36,0%
	32-38	37,0%
	39-45	18,0%
	46-50	4,0%
	Toplam	100
		100%
Annelerin eğitim durumları	Okuryazar değil	2,0%
	Okuryazar	2,0%
	İlkokul	23,0%
	Ortaokul	16,0%
	Lise	30,0%
	Ön lisans	7,0%
	Üniversite	19,0%
	Lisansüstü	1,0%
	Toplam	100
		100%
Annelerin çalışma durumu	Çalışıyor	37,0%
	Çalışmıyor	63,0%
	Toplam	100
		100%
Annelerin meslek durumu	Memur	19,0%
	İşçi	23,0%
	Serbest meslek	1,0%
	Ev hanımı	57,0%
	Toplam	100
		100%

Katılımcı annelerin yaş dağılımlarında en yüksek oranda 32-38 yaş grubunun yer aldığı anlaşılmaktadır (%37), daha sonra ise 25-31 yaş grubu (%36), 39-45 yaş grubu (%18), 18-24 yaş gurubu (%5) ve 46-50 yaş grubu sadece %4 şeklindedir. Annelerin eğitim durumu dağılımında yüksek oran lise mezunlarında (%30) elde edilmiştir. Sonrasında sırası ile üniversite %19, ilkokul %23, ortaokul %16, ön lisans %7, okuryazar %2, okuryazar olmayan %2 ve yüksek lisans mezunu %1Yüksek

lisans %10,5, doktora ve üzeri %3,3 ve ilköğretim %2,4 oranları ile dağılım göstermektedir. Katılımcı annelerin %63'ü çalışmazken, %37'si ise çalışmaktadır. Annelerin meslek dağılımında; %57'si ev hanımı iken, %23'ü işçi, %19'u memur ve sadece %1'i serbest meslektir.

Tablo 5.7.2. Katılımcı annelerin aile yapısı ile ilgili bilgiler

		n	%
Algılanan ekonomik durum	Ortalamanın çok altı	16	16,0%
	Ortalamanın altı	23	23,0%
	Orta	57	57,0%
	Orta üstü	4	4,0%
	Toplam	100	100%
Gelir durumu	1500 tl ve altı	6	6,0%
	1501-2500tl	23	23,0%
	2501-3500 tl	21	21,0%
	3501-4500 tl	19	19,0%
	4501-5500 tl	12	12,0%
	5501-6500 tl	9	9,0%
	6501-7500 tl	6	6,0%
	7500 üstü	4	4,0%
	Toplam	100	100%
Medeni durumu	Evli	94	94,0%
	Boşanmış	3	3,0%
	Ayrı yaşıyor	2	2,0%
	Eşim vefat etti	1	1,0%
	Toplam	100	100%
Aile yapısı	Çekirdek aile	84	84,0%
	Geniş aile	13	13,0%
	Dağılmış aile	3	3,0%
	Toplam	100	100%
Ailedeki çocuk sayısı	1 çocuk	38	38,0%
	2 çocuk	35	35,0%
	3 çocuk	22	22,0%
	4 çocuk ve üzeri	5	5,0%
	Toplam	100	100%

Katılımcı annelerin aileleri için algılanan ekonomik durum seviyesi %57 oranında orta, %23 oranında orta altı, %16 oranında ortanın çok altı ve %4 oranında

ise orta üstü olarak belirtilmiştir. Ailelerin gelir durumu sorulduğunda; %23 oranında 1501-2500 TL, %21 oranında 2501-3500 TL, %19 oranında 3501-4500 TL, %12 oranında 4501-5500 TL, %6 oranında 5501-6500 TL, %6 oranında 1500 TL altı ve %4 oranında ise 700 TL üstü yanıtları alınmıştır. Katılımcı annelerin aile yapıları %84 çekirdek aile, %13 geniş aile ve %3 ise dağılmış aile şeklindedir. Ailedeki çocuk sayısı dağılımında %38 tek çocuk, %35 iki çocuk, %22 üç çocuk ve sadece %5 dört ve üzeri çocuk şeklinde olduğu belirtilmiştir.

Tablo 5.7.3. Katılımcı annelerin çocukları ile ilgili bilgiler

		n	%
Çocuğun doğum sırası	İlk çocuk	51	51,0%
	2. çocuk	32	32,0%
	3.çocuk	13	13,0%
	4.çocuk	4	4,0%
	Toplam	100	100%
Çocuğun yaşı	3	28	28,0%
	4	25	25,0%
	5	29	29,0%
	6	18	18,0%
	Toplam	100	100%
Çocuğun cinsiyeti	Kız	56	56,0%
	Erkek	44	44,0%
	Toplam	100	100%

Çocukların doğum sırası dağılımında ilk çocuk en yüksek oranda (%51) olduğu anlaşılmaktadır. 2.çocuk %32, 3.çocuk %13 ve 4.çocuk %4 olarak gerçekleşmiştir. Çocukların yaş dağılımında 5 yaşında olan %29 oranında, 3 yaşında olan %28 oranında, 4 yaşında olan %25 ve 6 yaşında olan ise %18 oranındadır. Çocukların %56'sı kız iken %44'ü ise erkektir.

Tablo 5.7.4. Katılımcı anne ve çocuklarına ait bilgiler

		n	%
Annenin seminer, kongre, panel vb. katılma durumu	Evet	26	26,0%
	Hayır	74	74,0%
	Toplam	100	100%
Davranış problemleri ile ilgili bilgi düzeyi yeterliliği	Evet	61	61,0%
	Hayır	39	39,0%
	Toplam	100	100%
Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu	Evet	50	50,0%
	Hayır	50	50,0%
	Toplam	100	100%

Katılımcı annelerin seminer, kongre, panel vb. etkinliklere %26'sının katılım sağladığı, %74'ünün ise katılım sağlamadığı anlaşılmaktadır. Davranış problemleri bilgi yeterliliği %61 oranında yeterli iken, %39 oranında ise yeterli bulunmamıştır. Çocukların %50'si kreş ya da anaokuluna giderken, %50 'si ise gitmemektedir.

6. BULGULAR

6.1. Nicel Boyuta İlişkin Bulgular

6.1.1. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının demografik özelliklere göre karşılaştırması

- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin yaş grubuna göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı annenin yaş grubuna göre Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarında ortalama puanlar farklılık göstermemektedir.
- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin eğitim durumuna göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı annenin eğitim durumuna göre Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarında ortalama puanlar farklılık göstermemektedir.

Tablo 6.1.1.3. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılması

Alt boyutlar	Çalışma durumu	n	AO	SS	t	p
Ebeveynliğe Özgü	Çalışıyor	37	4,749	,7194	3,710	,000**
Strateji	Çalışmıyor	63	4,143	,8266		
Çocuğa	Çalışıyor	37	5,000	,8100	2,380	,019*
Kazandırılacaklar	Çalışmıyor	63	4,635	,6972		
Berkeley Ebeveyn Öz	Çalışıyor	37	4,875	,6939	3,412	,001**
Yeterlilik Genel	Çalışmıyor	63	4,389	,6831		

** $p<0,01$ * $p<0,05$

Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p<0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu anlaşılmıştır. Buna göre;

- Ebeveynliğe Özgü Strateji boyutunda, çalışan annelerin ortalama puanının (4,79), çalışmayan annelerin ortalama puanından (4,14) yüksek olduğu anlaşılmaktadır.
- Çocuğa Kazandırılabilirler boyutunda, çalışan annelerin ortalama puanının (5,0), çalışmayan annelerin ortalama puanından (4,63) daha yüksek olduğu görülmektedir.
- Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Genel boyutunda, çalışan annelerin ortalama puanının (4,87), çalışmayan annelerin ortalama puanından (4,38) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6.1.1.4. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının anne meslek durumuna göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Meslek	n	AO	SS	F	p
Ebeveynliğe Özgü Strateji	Memur	19	4,549	,8758	3,458	,035*
	İşçi	24	4,661	,7604		
	Ev hanımı	57	4,183	,8219		
	Toplam	100	4,367	,8382		
Çocuğa Kazandırılabilirler	Memur	19	4,928	,7694	1,618	,204
	İşçi	24	4,924	,8059		
	Ev hanımı	57	4,652	,7251		
	Toplam	100	4,770	,7579		
Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Genel	Memur	19	4,739	,7303	3,037	,053
	İşçi	24	4,792	,7236		
	Ev hanımı	57	4,418	,6953		
	Toplam	100	4,569	,7231		

** $p<0,01$ * $p<0,05$

Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin mesleğine göre karşılaştırılmasında, Ebeveynliğe Özgü Strateji boyutu için ($p<0,05$) bulunduğundan

anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Buna göre;

- Ebeveynliğe Özgü Strateji boyutunda, işçi olan annelerin ortalamasının (4,661) ve memur olan annelerin ortalamasının (4,549), ev hanımı olan annelerin ortalamasından (4,183) yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının ailenin gelir seviyesine göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı annenin aile gelir grubuna göre Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarında ortalama puanlar farklılık göstermemektedir.

Tablo 6.1.1.6 Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının ailenin ekonomik durum algısına göre karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Ekonomik algı	n	AO	SS	F	p
Ebeveynliğe Özgü Strateji	Ortalamanın çok altı	16	3,893	1,0122	3,356	,039*
	Ortalamanın altı	23	4,540	,7397		
	Orta ve üstü	61	4,426	,7922		
	Toplam	100	4,367	,8382		
Çocuğa Kazandırılacaklar	Ortalamanın çok altı	16	4,705	,7061	,077	,926
	Ortalamanın altı	23	4,798	,6901		
	Orta ve üstü	61	4,776	,8044		
	Toplam	100	4,770	,7579		
Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Genel	Ortalamanın çok altı	16	4,299	,7933	1,412	,249
	Ortalamanın altı	23	4,669	,6696		
	Orta ve üstü	61	4,601	,7188		
	Toplam	100	4,569	,7231		

** $p<0,01$ * $p<0,05$

Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının ailenin ekonomik durum algısına göre karşılaştırılmasında Ebeveynliğe Özgü Strateji boyutu için ($p<0,05$)

bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplar arasında olduğunun tespiti için çoklu karşılaştırma testlerinden Tukey testi uygulanmıştır. Buna göre;

- Ebeveynliğe Özgü Strateji boyutunda, ekonomik durumunu ortalamanın altı olarak ifade eden annelerin ortalamasının (4,540) ve orta üstü olarak ifade eden annelerin ortalaması (4,426), ortalamanın çok altı olarak ifade eden annelerin ortalamasından (3,893) yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının medeni duruma göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Evli ve boşanmış annelerin puanları arasında farklılık söz konusu değildir.
- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının aile yapısına göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Çekirdek aile ve geniş aile tipine göre annelerin puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuk sayısına göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı annenin çocuk sayısına göre Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarında ortalama puanlar farklılık göstermemektedir.
- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuğun doğum sırasına göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Katılımcı annenin çocuk doğum sırasına göre Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarında ortalama puanlar farklılık göstermemektedir.

- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuğun yaşına göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır. Çocuk yaşına göre Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarında ortalama puanları farklılık göstermemektedir.
- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuk cinsiyetine göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Çocuk cinsiyetine göre annelerin puanları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.
- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin seminer, kongre gibi etkinliklere katılma durumuna göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Seminer kongre gibi etkinliklere katılan ve katılmayanlar arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 6.1.1.14. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının davranış problemleri ile ilgili bilgi düzeyi yeterliliğine göre karşılaştırılması

Alt boyutlar	Bilgi düzeyi yeterliliği	N	AO	SS	T	p
Ebeveynliğe Özgü	Evet	61	4,618	,6607	4,024	,000**
Strateji	Hayır	39	3,974	,9390		
Çocuğa	Evet	61	4,899	,6728	2,162	,033*
Kazandırılacaklar	Hayır	39	4,569	,8448		
Berkeley Ebeveyn Öz	Evet	61	4,758	,5803	3,462	,001**
Yeterlilik Genel	Hayır	39	4,272	,8259		

** $p<0,01$ * $p<0,05$

Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin bilgi düzeyine göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p<0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu anlaşılmıştır. Buna göre;

- Ebeveynliğe Özgü Strateji boyutunda, bilgi düzeyi yeterli olan annelerin ortalama puanı (4,618), bilgi düzeyi yeterli olmayan annelerin ortalamasından (3,974) yüksek olduğu anlaşılmaktadır.
- Çocuğa Kazandırılabilirler boyutunda, bilgi düzeyi yeterli olan annelerin ortalama puanı (4,89), bilgi düzeyi yeterli olmayan annelerin ortalamasından (4,56) yüksek olduğu anlaşılmaktadır.
- Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Genel boyutunda, bilgi düzeyi yeterli olan annelerin ortalama puanı (4,75), çalışmayan annelerin ortalamasından (4,27) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 6.1.1.15 Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu göre karşılaştırılması

Alt boyutlar	Kreş/anaokuluna gitme	n	AO	SS	t	p
Ebeveynliğe Özgü	Evet	50	4,657	,6933	3,671	,000**
Strateji	Hayır	50	4,077	,8760		
Çocuğa	Evet	50	4,905	,7835	1,808	,074
Kazandırılabilirler	Hayır	50	4,635	,7136		
Berkeley Ebeveyn Öz	Evet	50	4,781	,6687	3,064	,003**
Yeterlilik Genel	Hayır	50	4,356	,7190		

** $p<0,01$ * $p<0,05$

Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuğun anaokuluna gitme durumuna göre karşılaştırılmasında Ebeveynliğe Özgü Strateji ve genel puanlama için ($p<0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Buna göre;

- Ebeveynliğe Özgü Strateji boyutunda, kreş/anaokuluna gitmekte olan çocukların annelerinin puanı (4,657), kreş/anaokuluna gitmeyen çocukların annelerinin ortalamasından (4,077) yüksek olduğu anlaşılmaktadır.
- Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Genel boyutunda, kreş/anaokuluna gitmekte olan çocukların annelerinin puanı (4,781), kreş/anaokuluna gitmeyen çocukların annelerinin ortalamasından (4,356) yüksek olduğu anlaşılmaktadır.
- ❖ Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının ikamet edilen ilçeye göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmıştır. Fatih ve Bağcılar da ikamet eden annelerin puanları arasında farklılık söz konusu değildir.

6.2. Nitel Boyuta İlişkin Bulgular

6.2.1. Annelerin Davranış Problemlerine Tutumları ve Çözüm Yaklaşımlarının İncelenmesi

Tablo 6.2.1.1. Annelerin Davranış Problemi sizce ne demektir? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Yaşıtlarından farklı	n	11	7	18
davranma	%	22,0	14,0	18,0
Bilmiyorum	n	2	6	8
	%	4,0	12,0	8,0
Normal kabul edilen	n	27	16	43
davranışları sergilememe	%	54,0	32,0	43,0
Duygularını ve	n	8	16	24
davranışlarını kontrol	%	16,0	32,0	24,0
edememe				
Ailenin yeterli ilgilenmemesi	n	1	3	4
sonucu yaptığı davranışlar	%	2,0	6,0	4,0
Anne- babayı rol model	n	1	2	3
alma	%	2,0	4,0	3,0
	n	50	50	100
Toplam	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin “Davranış problemi nedir?” sorusuna %54.0’ı (n=27) normal kabul edilen davranışları sergilememe, %22.0’ı (n=11) yaşıtlarından farklı davranma, %16.0’ı (n=8) duyguları ve davranışları kontrol edememe, %4.0’ı (n=2) bilmiyorum, %2.0’ı (n=1) ailenin yeterli ilgilenmemesi sonucu yaptığı davranışlar ve %2.0’ı (n=1) anne babayı rol model alma olarak cevapladığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin “Davranış problemi nedir?” sorusuna %32.0’ı (n=16) normal kabul edilen davranışları sergilememe, %32.0’ı (n=16) duyguları ve davranışları kontrol

edememe, %14.0'ı (n=7) yaşlılarından farklı davranma, %6.0'ı (n=3) ailenin yeterli ilgilenmemesi sonucu yaptığı davranışlar, % 4.0' ı (n=2) anne babayı rol model alma olarak cevaplandığı görülmüştür

Tablo 6.2.1.2. Annelerin davranış problemine örnek verebilir misiniz? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Evde veya dışarıda uygun olmayan davranışlar sergileme	n	18	11	29
	%	36,0	22,0	29,0
Bilmiyorum	n	3	6	9
	%	6,0	12,0	9,0
Farklı gelişim gösteren çocuklar	n	2	4	6
	%	4,0	8,0	6,0
İnatçılık	n	15	9	24
	%	30,0	18,0	24,0
Saldırganlık	n	8	8	16
	%	16,0	16,0	16,0
Arkadaşlarıyla oyun oynamama ve oyuncaklara zarar verme	n	4	12	16
	%	8,0	24,0	16,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Davranış problemine örnek verebilir misiniz?" sorusuna %36.0'ı (n=18) evde veya dışarıda uygun olmayan davranışlar sergileme, %30.0'ı (n=15) inatçılık, %16.0'ı (n=8) saldırganlık, %8.0'ı (n=4) arkadaşlarıyla oyun oynamama ve oyuncaklara zarar verme, %6.0'ı (n=3) bilmiyorum, %4.0'ı (n=2) farklı gelişim gösteren çocuklar olarak cevapladığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Davranış problemine örnek verebilir misiniz?" sorusuna %24.0'ı (n=12) arkadaşlarıyla oyun oynamama ve oyuncaklara zarar verme, %22.0'ı (n=11) evde veya dışarıda uygun olmayan

davranışlar sergileme %18.0'ı (n=9) inatçılık, %16.0'ı (n=12) saldırganlık %12.0'ı (n=6) bilmiyorum, %6.0'ı (n=6) farklı gelişim gösteren çocuklar olarak cevaplandığı görülmüştür.

Tablo 6.2.1.3. Annelerin alt ıslatma size göre sorun mudur? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	39	37	76
	%	78,0	74,0	76,0
Hayır	n	11	13	24
	%	22,0	26,0	24,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Alt ıslatma size göre bir sorun mudur?" sorusuna %78.0'ı (n=39) evet cevabını verirken, %22.0'ı (n=11) hayır cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Alt ıslatma size göre sorun mudur?" sorusuna %74.0'ı (n=37) evet cevabını verirken, %26.0'ı (n=13) hayır cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.4. Annelerin alt ıslatma davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Bilmiyorum	n	2	1	3
	%	5,1	2,7	3,9
Her durumda sorundur	n	6	16	22
	%	15,4	43,2	28,9
Sürekli devam ederse	n	16	9	25
	%	41,0	24,3	32,9
Okul öncesi dönemden sonra	n	12	9	21
	%	30,8	24,3	27,6
Gece yaparsa	n	1	1	2
	%	2,6	2,7	2,6
Yoğun olarak yaparsa	n	2	1	3
	%	5,1	2,7	3,9
Toplam	n	39	37	76
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Alt ıslatma davranışını hangi durumlarda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %41.0'ı (n=12) sürekli devam ederse, %30.8'i (n=1) okul öncesi dönemden sonra, %15.4'ü (n=16) her durumda sorun, %5.1'i (n=39) yoğun olarak yaparsa, %5.1'i (n=2) bilmiyorum, %2.6'sı (n=1) gece yaparsa şeklinde cevapladıkları görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Alt ıslatma davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %32.9'u (n=21) sürekli devam ederse, %28.9'u (n=25) her durumda sorun, %27.6'sı (n=21), %3.9'u (n=76) yoğun olarak yaparsa, %3.9'u (n=3) bilmiyorum, %2.6'sı (n=2) her durumda sorun olarak cevapladığı görülmüştür.

Tablo 6.2.1.5. Annelerin çocuğunuz altını ıslatıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Anlayışla karşılarım ve	n	37	29	66
öğretmeye çalışırım	%	74,0	58,0	66,0
Nedenini anlamaya	n	4	1	5
çalışırım	%	8,0	2,0	5,0
Kızarım	n	4	14	18
	%	8,0	28,0	18,0
Bir daha yapmaması	n	5	3	8
gerektiğini söylerim	%	10,0	6,0	8,0
Görmezden gelirim	n	0	2	2
	%	0,0	4,0	2,0
Daha iyi davranmaya	n	0	1	1
başlarım	%	0,0	2,0	1,0
	n	50	50	100
Toplam	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz altını ıslatıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %74.0'ı (n=37) anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım, %10.0'ı (n=5) bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %8.0'ı (n=4) nedenini anlamaya çalışırım, %8.0'ı (n=4) kızarım şeklinde cevapladığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz altını ıslatıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %58.0'ı (n=29) anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım, %28.0'ı (n=14) kızarım, %6.0'ı bir daha yapmaması gerektiğin söylerim, %4.0'ı (n=2) görmezden gelirim, %2.0'ı (n=1) nedenini anlamaya çalışırım, %2.0'ı (n=1) daha iyi davranmaya başlarım şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 6.2.1.6. Annelerin çocuğunuz altını ıslatıyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Uzmandan destek alırım	n	17	16	33
	%	34,0	32,0	33,0
Gün içerisinde tuvalete gitmesi gerektiğini hatırlatırım ve gece uyandırırım	n	10	12	22
	%	20,0	24,0	22,0
Anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım	n	10	9	19
	%	20,0	18,0	19,0
Bir daha yapmaması gerektiğini söylerim.	n	7	10	17
	%	14,0	20,0	17,0
Sıvı tüketimini uyku saatine yakın keserim.	n	3	1	4
	%	6,0	2,0	4,0
Uyumadan önce bez takarım	n	3	2	5
	%	6,0	4,0	5,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz altını ıslatıyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna %34.0'ı (n=17) uzmandan destek alırım, %20.0'ı (n=10) gün içerisinde tuvalete gitmesi gerektiğini hatırlatırım ve gece uyandırırım, %20.0'ı (n=10) anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım, %14.0'ı (n=7) bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %6.0'ı (n=3) sıvı tüketimini uyku saatine yakın keserim, %6.0'ı (n=3) uyumadan önce bez takarım şeklinde cevaplandırıdıkları görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz altını ıslatıyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna %32.0'ı (n=16) uzmandan destek alırım, %24.0'ı (n=12) gün içerisinde tuvalete gitmesi gerektiğini hatırlatırım ve gece uyandırırım, %20.0'ı (n=10) bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %18.0'ı (n=9) anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım,

%4.0'ı (n=2) uyumadan önce bez takarım, %2.0'ı (n=1) sıvı tüketimini uyku saatine yakın keserim cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.7. Annelerin alt ıslatmanın nedeni ne olabilir? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Psikolojik sebepler	n	24	21	45
(Korku, stres,kaygı)	%	48,0	42,0	45,0
Fizyolojik sebepler	n	7	10	17
	%	14,0	20,0	17,0
Anne-baba tutumları	n	7	4	11
	%	14,0	8,0	11,0
Oyuna dalması veya bölmek istememesi	n	6	4	10
	%	12,0	8,0	10,0
Genetik	n	4	6	10
	%	8,0	12,0	10,0
Bilmiyorum	n	2	5	7
	%	4,0	10,0	7,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Alt ıslatmanın nedeni ne olabilir?" sorusuna %48.0'ı (n=24) psikolojik sebepler, %14.0'ı (n=7) fizyolojik sebepler, %14.0'ı (n=7) anne-baba tutumları %12.0'ı (n=6) oyuna dalması veya bölmek istememesi, %8.0'ı (n=4) genetik, %4.0'ı (n=2) bilmiyorum olarak cevaplandığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Alt ıslatmanın nedeni ne olabilir?" sorusuna %42.0'ı (n=21) psikolojik sebepler, %20.0'ı (n=10) fizyolojik sebepler, %12.0'ı (n=6) genetik, %10.0'ı (n=5) bilmiyorum, %8.0'ı (n=4) oyuna dalması veya bölmek istememesi, %8.0'ı (n=4) anne-baba tutumları olarak cevaplandıkları görülmüştür.

Tablo 6.2.1.8. Annelerin dışkı kaçırmaya size göre sorun mudur? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	37	39	76
	%	74,0	78,0	76,0
Hayır	n	12	11	23
	%	24,0	22,0	23,0
Bilmiyorum	n	1	0	1
	%	2,0	0,0	1,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Dışkı kaçırmaya size göre bir sorun mudur?" sorusuna %74.0'ı (n=37) evet cevabını verirken, %24.0'ı (n=12) hayır cevabını, %2.0'ı (n=1) bilmiyorum cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler "Dışkı kaçırmaya size göre sorun mudur?" sorusuna %78.0'ı (n=39) evet cevabını, %22.0'ı (n=11) hayır cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.9. Annelerin dışkı kaçırmayı hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Her durumda	n	12	18	30
	%	31,6	46,2	39,0
Dışarıda yaparsa	n	6	3	9
	%	15,8	7,7	11,7
Bilmiyorum	n	6	2	8
	%	15,8	5,1	10,4
Okul öncesi dönemden sonra	n	3	3	6
	%	7,9	7,7	7,8
Bilerek yapıyorsa	n	1	3	4
	%	2,6	7,7	5,2
Sürekli yaparsa	n	10	10	20
	%	26,3	25,6	26,0
Toplam	n	38	39	77
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Dışkı kaçırmayı hangi durumlarda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %31.6'sı (n=12) her durumda, %26.3'ü (n=10) sürekli yaparsa, %15.8'i (n=6) dışarıda yaparsa, %15.8'i (n=6) bilmiyorum, %7.9'u (n=3) okul öncesi dönemden sonra, %2.6'sı (n=1) bilerek yapıyorsa şeklinde cevapladıkları görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Dışkı kaçırmayı hangi durumda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %46.2'si (n=18) her durumda, %25.6'sı (n=10) sürekli yaparsa, %7.7'si (n=3), dışarıda yaparsa, %7.7'si (n=3) okul öncesi dönemden sonra, %7.7'si (n=3) bilerek yapıyorsa, (n=3), %5.1'i (n=2) bilmiyorum cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.10. Annelerin çocuğunuz dışkı kaçırıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Anlayışla karşılarım ve	n	28	18	46
öğretmeye çalışırım	%	56,0	36,0	46,0
Kızarım	n	11	22	33
	%	22,0	44,0	33,0
Bir daha yapmaması	n	3	3	6
gerektiğini söylerim	%	6,0	6,0	6,0
Nedenini anlamaya	n	6	6	12
çalışırım	%	12,0	12,0	12,0
Bilmiyorum	n	0	1	1
	%	0,0	2,0	1,0
Arkadaşlarının oyun	n	2	0	2
oynamak				
istemeyeceğini	%	4,0	0,0	2,0
söylerim				
	n	50	50	100
Toplam	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz dışkı kaçırıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %56.0'ı (n=28) anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım, %22.0'ı (n=11) kızarım, %12.0'ı (n=6) nedenini anlamaya çalışırım, %6.0'ı (n=3) bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %4.0'ı (n=2) arkadaşlarının oyun oynamak isteyeceğini söylerim şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz dışkı kaçırıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %44.0'ı (n=22) kızarım, %36.0'ı (n=18) anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım, %12.0'ı (n=6) nedenini anlamaya çalışırım, %6.0'ı (n=3) bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %2.0'ı (n=1) bilmiyorum şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 6.2.1.11. Annelerin çocuğunuz dışkı kaçırdırır olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Uzmandan destek alırım	n	17	23	40
	%	34,0	46,0	40,0
Anlayışla karşıları ve öğretmeye çalışırım	n	12	11	23
	%	24,0	22,0	23,0
Nedenini anlamaya çalışırım	n	9	6	15
	%	18,0	12,0	15,0
Tuvalet e gitmesi gerektiğini hatırlatır ve götürürüm	n	7	6	13
	%	14,0	12,0	13,0
Büyük ebeveynlere veya eşime danışırım	n	3	1	4
	%	6,0	2,0	4,0
Bilmiyorum	n	2	3	5
	%	4,0	6,0	5,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz dışkı kaçırdırır olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna %34.0'ı (n=17) uzmandan destek alırım, %24.0'ı (n=12) anlayışla karşıları ve öğretmeye çalışırım, %18.0'ı (n=9) nedenini anlamaya çalışırım, %14.0'ı (n=7) tuvalet e gitmesi gerektiğini hatırlatır ve götürürüm, %6.0'ı (n=3) büyük ebeveynlere veya eşime danışırım, %4.0'ı (n=2) bilmiyorum cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz dışkı kaçırdırır olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna %46.0'ı (n=23) uzmandan destek alırım, %22.0'ı (n=11) anlayışla karşıları ve öğretmeye çalışırım, %12.0'ı (n=6) nedenini anlamaya çalışırım, %12.0'ı (n=6) tuvalet e gitmesi gerektiğini hatırlatır ve götürürüm, %2.0'ı (n=1) büyük ebeveynlere veya eşime danışırım, %6.0'ı (n=3) bilmiyorum cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.12. Annelerin dışkı kaçırmının nedeni ne olabilir? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Fizyolojik sebepler	n	19	19	38
	%	38,0	38,0	38,0
Psikolojik sebepler (Korku, stres)	n	9	10	19
	%	18,0	20,0	19,0
Bilmiyorum	n	11	11	22
	%	22,0	22,0	22,0
Oyuna dalması veya bölmek istememesi	n	2	8	10
	%	4,0	16,0	10,0
Dikkat çekme	n	4	1	5
	%	8,0	2,0	5,0
Anne baba tutumları	n	5	1	6
	%	10,0	2,0	6,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Dışkı kaçırmının nedeni ne olabilir?" sorusuna %38.0'ı (n=19) fizyolojik sebepler, %22.0'ı (n=11) bilmiyorum, %18.0'ı (n=9) psikolojik sebepler, %10.0'ı (n=5) anne-baba tutumları, %8.0'ı (n=4) dikkat çekme, %4.0'ı (n=2) oyuna dalması veya bölmek istememesi olarak cevaplandığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Alt ıslatmanın nedeni ne olabilir?" sorusuna %42.0'ı (n=21) psikolojik sebepler, %20.0'ı (n=10) fizyolojik sebepler, %12.0'ı (n=6) genetik, %10.0'ı (n=5) bilmiyorum, %8.0'ı (n=4) oyuna dalması veya bölmek istememesi, %8.0'ı (n=4) anne-baba tutumları olarak cevaplandıkları görülmüştür.

Tablo 6.2.1.13. Annelerin tırnak yeme davranışı size göre sorun mudur? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	47	46	93
	%	94,0	92,0	93,0
Hayır	n	3	4	7
	%	6,0	8,0	7,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Tırnak yeme size göre bir sorun mudur?" sorusuna %94.0'ı (n=47) evet cevabını verirken, %6.0'ı (n=3) hayır cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler "Tırnak yeme size göre sorun mudur?" sorusuna %92.0'ı (n=46) evet cevabını, %8.0'ı (n=4) hayır cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.14. Annelerin tırnak yeme davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Her durumda	n	24	34	58
	%	51,1	73,9	62,4
Yoğun olarak yaparsa	n	17	9	26
	%	36,2	19,6	28,0
Sürekli yaparsa	n	4	1	5
	%	8,5	2,2	5,4
Bir neden olmaksızın yaparsa	n	2	1	3
	%	4,3	2,2	3,2
Bilmiyorum	n	0	1	1
	%	0,0	2,2	1,1
Toplam	n	47	46	93
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Tırnak yeme davranışını hangi durumlarda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %51.1'i (n=24) her durumda, %36.2'si (n=17) yoğun olarak yaparsa, %8.5'i (n=4) sürekli yaparsa, %4.3'ü (n=2) bir neden olmaksızın yaparsa olarak cevaplandırıdıkları görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Tırnak yeme davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %73.9'u (n=34) her durumda, %19.6'sı (n=9) yoğun olarak yaparsa, %2.2'si (n=1) sürekli yaparsa, %2.2'si (n=1) bir neden olmaksızın yaparsa, %2.2 'si (n=1) bilmiyorum olarak cevaplandırıdıkları görülmüştür.

Tablo 6.2.1.15. Annelerin çocuğunuz tırnağını yiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Tırnağını yeme diye uyarırım	n	19	16	35
	%	38,0	32,0	35,0
Zararlarını anlatırım	n	13	7	20
	%	26,0	14,0	20,0
Kızarım	n	9	17	26
	%	18,0	34,0	26,0
Dikkatini farklı yöne çekerim	n	7	3	10
	%	14,0	6,0	10,0
Görmezden gelirim	n	0	4	4
	%	0,0	8,0	4,0
Fiziksel müdahale ile yapmasına engel olurum	n	2	3	5
	%	4,0	6,0	5,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz tırnağını yiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %38.0'ı (n=19) tırnağını yeme diye uyarırım, %26.0'ı (n=13) zararlarını anlatırım, %18.0'ı (n=9) kızarım, %14.0'ı (n=7) dikkatini farklı yöne çekerim, %4.0'ı (n=2) fiziksel müdahale ile engel olurum şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz tırnağını yiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %34.0'ı (n=17) kızarım, %32.0'ı (n=16) tırnağını yeme diye uyarırım, %14.0'ı (n=7) zararlarını anlatırım, %8.0'ı (n=4) görmezden gelirim, %6.0'ı (n=3) fiziksel müdahale ile yapmasına engel olurum, %6.0'ı (n=3) dikkatini farklı yöne çekerim şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 6.2.1.16. Annelerin çocuğunuz tırnağını yiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Geleneksel yöntemlere	n	9	13	22
başvururum	%	18,0	26,0	22,0
Uzmandan destek	n	6	8	14
alırım	%	12,0	16,0	14,0
Tırnağını yeme diye	n	15	12	27
uyarırım	%	30,0	24,0	27,0
Zararlarını anlatırım	n	10	5	15
	%	20,0	10,0	15,0
Kızarım	n	4	8	12
	%	8,0	16,0	12,0
Dikkatini dağıtırım	n	6	4	10
	%	12,0	8,0	10,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz tırnağını yiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna %30.0'ı (n=15) tırnağını yeme diye uyarırım, %20.0'ı (n=10) zararlarını anlatırım, %18.0'ı (n=9) geleneksel yöntemlere başvururum, %12.0'ı (n=6) uzmandan destek alırım, %12.0'ı (n=6) dikkatini dağıtırım, %8.0'ı (n=4) kızarım cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz tırnağını yiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna %26.0'ı (n=13) geleneksel yöntemlere başvururum, %24.0'ı (n=12) tırnağını yeme diye uyarırım, %16.0'ı (n=8) uzmandan destek alırım, %16.0'ı (n=8) kızarım, %8.0'ı (n=4) dikkatini dağıtırım cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.17. Annelerin tırnak yemenin nedeni ne olabilir? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Psikolojik sebepler (Korku, stres, endişe gibi)	n	31	34	65
	%	62,0	68,0	65,0
Alışkanlık	n	4	7	11
	%	8,0	14,0	11,0
Kaliteli zaman geçirememesi	n	6	4	10
	%	12,0	8,0	10,0
Rol model alma	n	4	1	5
	%	8,0	2,0	5,0
Kendini ifade edememesi	n	3	3	6
	%	6,0	6,0	6,0
Kıskançlık	n	2	1	3
	%	4,0	2,0	3,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Tırnak yemenin nedeni ne olabilir?" sorusuna %62.0'ı (n=31) psikolojik sebepler, %12.0'ı (n=6) kaliteli zaman geçirememesi, %8.0'ı (n=4) alışkanlık, %6.0'ı (n=3) kendini ifade edememesi, %4.0'ı (n=2) kıskançlık olarak cevaplandığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Tırnak yemenin nedeni ne olabilir?" sorusuna %68.0'ı (n=34) psikolojik sebepler, %14.0'ı (n=7) alışkanlık, %8.0'ı (n=4) kaliteli zaman geçirememesi, %6.0'ı (n=4) kendini ifade edememesi, %2.0'ı (n=1) rol model alma, %2.0'ı (n=1) kıskançlık olarak cevaplandıkları görülmüştür.

Tablo 6.2.1.18. Annelerin parmak emme davranışı size göre sorun mudur? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	31	29	60
	%	62,0	58,0	60,0
Hayır	n	19	21	39
	%	38,0	42,0	39,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Parmak emme size göre bir sorun mudur?" sorusuna %62.0'ı (n=31) evet cevabını verirken, %38.0'ı (n=19) hayır cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler "Parmak emme size göre sorun mudur?" sorusuna %58.0'ı (n=29) evet cevabını, %42.0'ı (n=21) hayır cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.19. Annelerin parmak emme davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
3 yaşından sonra	n	12	7	19
	%	37,5	24,1	31,1
Her durumda	n	7	10	17
	%	21,9	34,5	27,9
Sürekli yaparsa	n	8	9	17
	%	25,0	31,0	27,9
Bilmiyorum	n	3	1	4
	%	9,4	3,4	6,6
Dışarıda yaparsa	n	0	1	1
	%	0,0	3,4	1,6
Yoğun olarak yaparsa	n	2	1	3
	%	6,2	3,4	4,9
Toplam	n	32	29	61
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Parmak emme davranışını hangi durumlarda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %37.5'i (n=12) 3 yaşından sonra, %25.0'ı (n=8) sürekli yaparsa, %21.9'u (n=7) her durumda, %9.4'ü (n=3) bilmiyorum, %6.2'si (n=32) yoğun olarak yaparsa olarak cevaplandıkları görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Parmak emme davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %34.5'i (n=10) her durumda, %31.0'ı (n=9) sürekli yaparsa, %24.1'i (n=7) 3 yaşından sonra, %3.4'ü (n=1) bilmiyorum, %3.4'ü (n=1) dışarıda yaparsa, %3.4'ü (n=1) yoğun olarak yaparsa şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 6.2.1.20. Annelerin çocuğunuz parmağını emiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Bir daha yapmaması gerektiğini söylerim	n	20	23	43
	%	40,0	46,0	43,0
Zararlarını anlatırım	n	13	8	21
	%	26,0	16,0	21,0
Dikkatini dağıtırım	n	9	3	12
	%	18,0	6,0	12,0
Kızarım	n	4	10	14
	%	8,0	20,0	14,0
Görmezden gelirim	n	2	3	5
	%	4,0	6,0	5,0
Bilmiyorum	n	2	3	5
	%	4,0	6,0	5,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz parmağını emiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %40.0'ı (n=20) bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %26.0'ı (n=13) zararlarını anlatırım, %18.0'ı (n=9) dikkatini dağıtırım, %8.0'ı (n=4) kızarım, %4.0'ı (n=2) görmezden gelirim, %4.0'ı (n=2) bilmiyorum şeklinde cevap verdikleri görölmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz parmağını emiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %46.0'ı (n=23) bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %16.0'ı (n=8) zararlarını anlatırım, %20.0'ı (n=10) kızarım, %6.0'ı (n=3) dikkatini dağıtırım, %6.0'ı (n=3) görmezden gelirim, %6.0'ı (n=3) bilmiyorum şeklinde cevap verdikleri görölmüştür.

Tablo 6.2.1.21. Annelerin çocuğunuz parmağını emiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Uzmandan destek alırım	n	14	11	25
	%	28,0	22,0	25,0
Dikkatini dağıtırım	n	15	10	25
	%	30,0	20,0	25,0
Geleneksel yöntemlere başvururum	n	4	9	13
	%	8,0	18,0	13,0
Bir daha yapmaması gerektiğini söylerim	n	9	9	18
	%	18,0	18,0	18,0
Zararlarını anlatırım	n	4	8	12
	%	8,0	16,0	12,0
Bilmiyorum	n	4	3	7
	%	8,0	6,0	7,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz parmağını emiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna %30.0'ı (n=15) dikkatini dağıtırım, %28.0'ı (n=14) uzamandan destek alırım, %18.0'ı (n=9) bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %8.0'ı (n=4) geleneksel yöntemlere başvururum, %8.0'ı (n=4) zararlarını anlatırım, %8.0'ı (n=4) bilmiyorum cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz parmağını emiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna %22.0'ı (n=11) uzmandan destek alırım, %20.0'ı (n=10) dikkatini dağıtırım, %18.0'ı (n=9) geleneksel yöntemlere başvururum, %18.0'ı (n=9) bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %16.0'ı (n=3) bilmiyorum cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.22. Annelerin parmak emmenin nedeni ne olabilir? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Psikolojik sebepler	n	5	4	9
(Korku, stres)	%	10,0	8,0	9,0
Alışkanlık	n	22	26	48
	%	44,0	52,0	48,0
Anne baba tutumları	n	6	2	8
	%	12,0	4,0	8,0
Bilmiyorum	n	10	10	20
	%	20,0	20,0	20,0
Özgüven eksikliği	n	6	7	13
	%	12,0	14,0	13,0
Bağlanma sorunları	n	1	1	2
	%	2,0	2,0	2,0
	n	50	50	100
Toplam	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Parmak emmenin nedeni ne olabilir?" sorusuna %44.0'ı (n=22) alışkanlık, %20.0'ı (n=10) bilmiyorum, %12.0'ı (n=6) anne baba tutumları, %10.0'ı (n=5) psikolojik sebepler, %2.0'ı (n=1) bağlanma sorunları olarak cevaplandığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Parmak emmenin nedeni ne olabilir?" sorusuna %26.0'ı (n=52) alışkanlık, %20.0'ı (n=10) bilmiyorum, %14.0'ı (n=7) özgüven eksikliği, %8.0'ı (n=4) psikolojik sebepler, %4.0'ı (n=2) anne baba tutumları, %2.0'ı bağlanma sorunları olarak cevaplandıkları görülmüştür.

Tablo 6.2.1.23. Annelerin saldırganlık size göre sorun mudur? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Saldırganlık size göre sorun mudur?	Evet	n	46	48
		%	92,0	96,0
	Hayır	n	4	2
		%	8,0	4,0
	Toplam	n	50	50
		%	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Saldırganlık size göre bir sorun mudur?" sorusuna %92.0'ı (n=46) evet cevabını verirken, %8.0'ı (n=4) hayır cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler "Saldırganlık size göre sorun mudur?" sorusuna %96.0'ı (n=48) evet cevabını verirken, %4.0'ı (n=2) hayır cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.24. Annelerin saldırganlık davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Her durumda	n	26	37	63
	%	56,5	77,1	67,0
Sürekli olursa	n	9	4	13
	%	19,6	8,3	13,8
Çevresindekilere zarar verirse	n	4	3	7
	%	8,7	6,2	7,4
Bir neden olmaksızın yaparsa	n	4	1	5
	%	8,7	2,1	5,3
Yoğun olursa	n	1	2	3
	%	2,2	4,2	3,2
Bilmiyorum	n	2	1	3
	%	4,3	2,1	3,2
Toplam	n	46	48	94
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Saldırganlık davranışını hangi durumlarda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %56.5'i (n=26) her durumda, %19.6'sı (n=9) sürekli olursa, %8.7'si (n=4) çevresindekilere zarar verirse, %8.7'si (n=4) bir neden olmaksızın yaparsa, %4.3'ü (n=2) bilmiyorum, %2.2'si (n=1) yoğun olursa şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Saldırganlık davranışını hangi durumda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevapların bakıldığında %77.1'i (n=37) her durumda, %8.3'ü (n=4) sürekli olursa, %6.2'si (n=3) çevresindekilere zarar verirse, %4.2'si (n=2) yoğun olursa, %2.1'i (n=1) bir neden olmaksızın yaparsa, %2.1'i (n=1) bilmiyorum şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 6.2.1.25. Annelerin çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim	n	19	18	37
	%	38,0	36,0	37,0
Kızarım	n	13	20	33
	%	26,0	40,0	33,0
Kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım.	n	8	6	14
	%	16,0	12,0	14,0
Nedenini anlamaya çalışırım	n	9	2	11
	%	18,0	4,0	11,0
Görmezden gelirim	n	1	1	2
	%	2,0	2,0	2,0
Bilmiyorum	n	0	3	3
	%	0,0	6,0	3,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %38.0'ı (n=19) doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %26.0'ı (n=13) kızarım, %18.0'ı (n=9) nedenini anlamaya çalışırım, %16.0'ı (n=8) kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım, %2.0'ı (n=1) görmezden gelirim şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %40.0'ı (n=20) kızarım, %36.0'ı (n=18) doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %12.0'ı (n=) kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım, %4.0'ı (n=2) nedenini anlamaya çalışırım, %6.0'ı (n=3) bilmiyorum, %2.0'ı (n=1) görmezden gelirim şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 6.2.1.26. Annelerin çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Uzmandan destek alırım	n	13	8	21
	%	26,0	16,0	21,0
Doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim	n	23	16	39
	%	46,0	32,0	39,0
Ödül ceza sistemini uygulayım	n	2	12	14
	%	4,0	24,0	14,0
Kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım	n	9	6	15
	%	18,0	12,0	15,0
Daha iyi davranmaya başlarım	n	1	3	4
	%	2,0	6,0	4,0
Kızarıyorum	n	2	5	7
	%	4,0	10,0	7,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna %46.0'ı (n=23) doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %26.0'ı (n=13) uzmandan destek alırım, %18.0'ı (n=9) kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım, %4.0'ı (n=2), ödül ceza sistemini uygulayım, %4.0'ı (n=2) kızarıyorum, %2.0'ı (n=1) daha iyi davranmaya başlarım cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna %32.0'ı (n=16) doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %24.0'ı (n=12), ödül ceza sistemini uygulayım, %16.0'ı (n=8) uzmandan destek alırım, %12.0'ı (n=6) kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım, %10.0'ı (n=5) kızarıyorum, %6.0'ı (n=3) daha iyi davranmaya başlarım cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.27. Annelerin saldırganlığın nedeni ne olabilir? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
İnatçılık	n	10	13	23
	%	20,0	26,0	23,0
Kıskançlık	n	9	6	15
	%	18,0	12,0	15,0
Rol model alma	n	10	14	24
	%	20,0	28,0	24,0
Anne baba tutumları	n	6	7	13
	%	12,0	14,0	13,0
Dikkat çekme	n	10	6	16
	%	20,0	12,0	16,0
Psikolojik sebepler (Korku, stres)	n	5	4	9
	%	10,0	8,0	9,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Saldırganlığın nedeni ne olabilir?" sorusuna %20.0'ı (n=10) inatçılık, %20.0'ı (n=10) rol model alma, %20.0'ı (n=10) dikkat çekme, %18.0'ı (n=9) kıskançlık, %12.0'ı (n=6) anne baba tutumları, %10.0'ı (n=5) psikolojik sebepler olarak cevaplandığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Saldırganlığın nedeni ne olabilir?" sorusuna %28.0'ı (n=14) rol model alma, %26.0'ı (n=13) inatçılık, %14.0'ı (n=7) anne baba tutumları, %12.0'ı (n=6) kıskançlık, %12.0'ı (n=6) dikkat çekme, %8.0'ı (n=4) psikolojik sebepler olarak cevaplandıkları görülmüştür.

Tablo 6.2.1.28. Annelerin öfke nöbetleri size göre sorun mudur? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Evet	n	43	42	85
	%	86,0	84,0	85,0
Hayır	n	7	8	15
	%	14,0	16,0	15,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Öfke nöbetleri size göre bir sorun mudur?" sorusuna %86.0'ı (n=43) evet cevabını verirken, %14.0'ı (n=7) hayır cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler "Öfke nöbetleri size göre sorun mudur?" sorusuna %84.0'ı (n=42) evet cevabını verirken, %16.0'ı (n=8) hayır cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.29. Annelerin öfke nöbetini hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Her durumda	n	13	28	41
	%	30,2	66,7	48,2
Sürekli yaparsa	n	13	4	17
	%	30,2	9,5	20,0
Yoğun olursa	n	6	3	9
	%	14,0	7,1	10,6
Kendisine ve çevresindekilere zarar verirse	n	8	3	11
	%	18,6	7,1	12,9
Dışarıda yaparsa	n	2	2	4
	%	4,7	4,8	4,7
Bilmiyorum	n	1	2	3
	%	2,3	4,8	3,5
Toplam	n	43	42	85
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Öfke nöbetini hangi durumlarda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %30.2'si (n=13) her durumda, %30.2'si (n=13) sürekli yaparsa, %18.6'sı (n=8) kendisine ve çevresindekilere zarar verirse %14.0'ı (n=6) yoğun olursa, %4.7'si (n=2) dışarıda yaparsa, %2.3'ü (n=1) bilmiyorum cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Öfke nöbetini hangi durumda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevapların bakıldığında %66.7'si (n=28) her durumda, %9.5'i (n=4) sürekli yaparsa, %7.1'i (n=3) yoğun olursa, %7.1'i (n=3) kendisine ve çevresindekilere zarar verirse, %4.8'i (n=2) dışarıda yaparsa, %4.8'i (n=2) bilmiyorum cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.30. Annelerin çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Kendiliğinden sakinleşmezse,	n	20	23	43
sakinleştirmeye çalışırım	%	40,0	46,0	43,0
Yanlış olduğunu ve bir daha	n	9	10	19
yapmaması gerektiğini söylerim	%	18,0	20,0	19,0
Kızarım	n	7	6	13
	%	14,0	12,0	13,0
Görmezden gelirim	n	8	5	13
	%	16,0	10,0	13,0
Nedenini anlamaya çalışırım	n	3	5	8
	%	6,0	10,0	8,0
Dikkatini dağıtırım.	n	3	1	4
	%	6,0	2,0	4,0
	n	50	50	100
Toplam	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %40.0'ı (n=20) kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım, %18.1'ı (n=18) yanlış olduğunu ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %16.0'ı (n=8) görmezden gelirim, %14.0'ı (n=7) kızarım, %6.0'ı (n=3) nedenini anlamaya çalışırım, %6.0'ı (n=3) dikkatini dağıtırım şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %46.0'ı (n=23) kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım, %20.0'ı (n=10) yanlış olduğunu ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %12.0'ı (n=6) kızarım, %10.0'ı (n=5) görmezden gelirim, %10.0'ı (n=5) nedenini anlamaya çalışırım, %2.0'ı (n=1) dikkatini dağıtırım şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 6.2.1.31. Annelerin çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Doğru olmadığını ve yapmaması gerektiğini anlatırım	n	16	14	30
	%	32,0	28,0	30,0
Uzmandan destek alırım	n	10	10	20
	%	20,0	20,0	20,0
Kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım	n	14	11	25
	%	28,0	22,0	25,0
Daha çok ilgi gösteririm	n	4	4	8
	%	8,0	8,0	8,0
Kızarım	n	3	4	7
	%	6,0	8,0	7,0
Ödül ceza sistemini uygularım	n	3	7	10
	%	6,0	14,0	10,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna %32.0'ı (n=16) doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini anlatırım, %28.0'ı (n=14) kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım, %20.0'ı (n=10) uzmandan destek alırım, %8.0'ı (n=4) daha çok ilgi gösteririm, %6.0'ı (n=3) kızarım, %6.0'ı (n=3) ödül ceza sistemini uygularım cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna %28.0'ı (n=14) doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini anlatırım, %22.0'ı (n=11) kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım, %20.0'ı (n=10) uzmandan destek alırım, %8.0'ı (n=4) daha çok ilgi gösteririm, %6.0'ı (n=3) kızarım, %14.0'ı (n=7) ödül ceza sistemini uygularım cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.32. Annelerin öfke nöbetinin nedeni ne olabilir? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
İnatçılık	n	19	20	39
	%	38,0	40,0	39,0
Şımarıklık	n	3	9	12
	%	6,0	18,0	12,0
Anne baba tutumları	n	9	5	14
	%	18,0	10,0	14,0
Psikolojik sebepler (Korku, stres)	n	8	10	18
	%	16,0	20,0	18,0
Kendini ifade edememesi	n	5	2	7
	%	10,0	4,0	7,0
Bilmiyorum	n	6	4	10
	%	12,0	8,0	10,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Öfke nöbetinin nedeni ne olabilir?" sorusuna %38.0'ı (n=19) inatçılık, %18.0'ı (n=9) anne baba tutumları, %16.0'ı (n=8) psikolojik sebepler, %12.0'ı (n=6) bilmiyorum, %10.0'ı (n=5) kendini ifade edememesi, %6.0'ı (n=3) şımarıklık olarak cevaplandığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Öfke nöbetinin nedeni ne olabilir?" sorusuna %40.0'ı (n=20) inatçılık, %20.0'ı (n=10) psikolojik sebepler, %18.0'ı (n=9) şımarıklık, %10.0'ı (n=5) anne baba tutumları, %8.0'ı (n=4) bilmiyorum, %4.0'ı (n=2) kendini ifade edememesi olarak cevaplandıkları görülmüştür.

Tablo 6.2.1.33. Annelerin inatçılık size göre sorun mudur? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
İnatçılık size göre bir sorun mudur?	Evet	n	31	27
		%	62,0	54,0
	Hayır	n	19	23
		%	38,0	46,0
	Toplam	n	50	50
		%	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "İnatçılık size göre bir sorun mudur?" sorusuna %62.0'ı (n=31) evet cevabını verirken, %38.0'ı (n=19) hayır cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler "İnatçılık size göre sorun mudur?" sorusuna %54.0'ı (n=27) evet cevabını verirken, %46.0'ı (n=23) hayır cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.34. Annelerin inatçılığı hangi durumda sorun olarak gördüklerine dair verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
İsrarcı oluyorsa	n	1	2	3
	%	3,2	7,4	5,2
Her durumda	n	6	9	15
	%	19,4	33,3	25,9
Sürekli olursa	n	21	15	36
	%	67,7	55,6	62,1
Yoğun olursa	n	2	1	3
	%	6,5	3,7	5,2
Dışarıda yaparsa	n	1	0	1
	%	3,2	0,0	1,7
Toplam	n	31	27	58
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "İnatçılığı hangi durumlarda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevaplarına bakıldığında %67.7'si (n=21) sürekli olursa, %19.4'ü (n=6) her durumda, %6.5'i (n=2) yoğun olursa, %3.2'si (n=1) ısrarcı oluyorsa, %3.2'si (n=1) dışarıda yaparsa cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "İnatçılığı hangi durumda sorun olarak gördüklerine" ilişkin cevapların bakıldığında %55.6'sı (n=15) sürekli olursa, %33.3'ü (n=9) her durumda, %7.4'ü (n=2) ısrarcı oluyorsa, %3.7'si (n=1) yoğun olursa cevabını vermiştir

Tablo 6.2.1.35. Annelerin çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
İstedğini yapmam ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim	n	25	25	50
	%	50,0	50,0	50,0
Kızarım	n	7	6	13
	%	14,0	12,0	13,0
Görmezden gelirim	n	8	7	15
	%	16,0	14,0	15,0
Sakin ve sabırlı davranırım	n	4	7	11
	%	8,0	14,0	11,0
İstedğini yaparım	n	3	4	7
	%	6,0	8,0	7,0
Bilmiyorum	n	3	1	4
	%	6,0	2,0	4,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %50.0'ı (n=25) istediğini yaparım ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %16.0'ı (n=8) görmezden gelirim, %14.0'ı (n=7) kızarım, %8.0'ı (n=4) sakın ve sabırlı davranırım, %6.0'ı (n=3) istediğini yaparım, %6.0'ı (n=3) bilmiyorum şeklinde cevap verdikleri görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna %50.0'ı (n=25) istediğini yapmam ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %14.0'ı (n=7) görmezden gelirim, %14.0'ı (n=7) sakın ve sabırlı davranırım, %12.0'ı (n=6) kızarım, %8.0'ı (n=4) istediğini yaparım, %2.0'ı (n=1) bilmiyorum şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 6.2.1.36. Annelerin çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
İstedliğini yapmam ve doğru olmadığını anlatırım	n	22	25	47
	%	44,0	50,0	47,0
İstedliğini yaparım	n	5	9	14
	%	10,0	18,0	14,0
Görmezden gelirim	n	10	5	15
	%	20,0	10,0	15,0
Dikkatini dağıtırım	n	9	2	11
	%	18,0	4,0	11,0
Ödül ceza sistemini uygulardım	n	2	4	6
	%	4,0	8,0	6,0
Kızarım	n	2	5	7
	%	4,0	10,0	7,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna %44.0'ı (n=22) istediğini yapmam ve doğru olmadığını anlatırım, %20.0'ı (n=10) görmezden gelirim, %18.0'ı (n=9) dikkatini dağıtırım, %10.0'ı (n=5) istediğini yaparım, %4.0'ı (n=2) ödül ceza sistemini uygulardım, %4.0'ı (n=2) kızarım cevabını vermiştir. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna %50.0'ı (n=25) istediğini yapmam ve doğru olmadığını anlatırım, %18.0'ı (n=9) istediğini yaparım, %10.0'ı (n=5) görmezden gelirim, %10.0'ı (n=5) kızarım, %8.0'ı (n=4) ödül ceza sistemini uygulardım, %4.0'ı (n=2) dikkatini dağıtırım cevabını vermiştir.

Tablo 6.2.1.37. Annelerin inatçılığın nedeni ne olabilir? sorusuna verdikleri cevapların frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
İstediklerini elde etmek	n	11	16	27
	%	22,0	32,0	27,0
Kişilik yapısı	n	12	11	23
	%	24,0	22,0	23,0
Genetik	n	6	10	16
	%	12,0	20,0	16,0
Şımarıklık	n	5	8	13
	%	10,0	16,0	13,0
Benmerkezcilik	n	8	4	12
	%	16,0	8,0	12,0
Bilmiyorum	n	8	1	9
	%	16,0	2,0	9,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "İnatçılığın nedeni ne olabilir?" sorusuna %24.0'ı (n=12) kişilik yapısı, %22.0'ı (n=11) istediklerini elde etmek, %16.0'ı (n=8) benmerkezcilik, %16.0'ı (n=8) bilmiyorum, %12.0'ı (n=6) genetik, %10.0'ı (n=5) şımarıklık olarak cevaplandığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "İnatçılığın nedeni ne olabilir?" sorusuna %32.0'ı (n=16) istediklerini elde etmek, %22.0'ı (n=11) kişilik yapısı, %20.0'ı (n=10) genetik, %16.0'ı (n=8) şımarıklık, %8.0'ı (n=4) benmerkezcilik, %2.0'ı (n=1) bilmiyorum olarak cevaplandıkları görülmüştür.

Tablo 6.2.1.38. Annelerin davranış problemlerinden hangisini kolay gördüklerine ilişkin cevaplarının frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Alt ıslatma	n	15	9	24
	%	30,0	18,0	24,0
Tırnak yeme	n	8	5	13
	%	16,0	10,0	13,0
Parmak emme	n	13	17	30
	%	26,0	34,0	30,0
Saldırganlık	n	1	0	1
	%	2,0	0,0	1,0
Öfke nöbetleri	n	0	3	3
	%	0,0	6,0	3,0
İnatçılık	n	13	16	29
	%	26,0	32,0	29,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Davranış problemlerinden hangisi kolay olabilir?" sorusuna %30.0'ı (n=15) alt ıslatma, %26.0'ı (n=13) parmak emme, %26.0'ı (n=13) inatçılık, %16.0'ı (n=8) tırnak yeme, %2.0'ı (n=1) saldırganlık olarak cevap verdikleri görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Davranış problemlerinden hangisi kolay olabilir?" sorusuna %34.0'ı (n=17) parmak emme, %32.0'ı (n=16) inatçılık, %18.0'ı (n=9) alt ıslatma, %10.0'ı (n=5) tırnak yeme, %6.0'ı (n=3) öfke nöbetleri olarak cevap vermişlerdir.

Tablo 6.2.1.39. Annelerin davranış problemlerinden hangisini zor gördüklerine ilişkin cevaplarının frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Alt ıslatma	n	15	8	23
	%	30,0	16,0	23,0
Tırnak yeme	n	8	6	14
	%	16,0	12,0	14,0
Parmak emme	n	10	14	24
	%	20,0	28,0	24,0
Saldırganlık	n	1	0	1
	%	2,0	0,0	1,0
Öfke nöbetleri	n	0	3	3
	%	0,0	6,0	3,0
İnatçılık	n	16	19	35
	%	32,0	38,0	35,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Davranış problemlerinden hangisi zor olabilir?" sorusuna %32.0'ı (n=16) inatçılık, % 30.0'ı (n=15) alt ıslatma, %20.0'ı (n=10) parmak emme, %16.0'ı (n=8) tırnak yeme, %2.0'ı (n=1) saldırganlık olarak cevap verdikleri görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Davranış problemlerinden hangisi zor olabilir?" sorusuna % %38.0'ı (n=19) inatçılık, %28.0'ı (n=14) parmak emme, %16.0'ı (n=8) alt ıslatma, %12.0'ı (n=6) tırnak yeme, %6.0'ı (n=3) öfke nöbetleri olarak cevap verdikleri görülmüştür.

Tablo 6.2.1.40 Annelerin davranış problemlerini çözmede destek aldığı kişilerin frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Kendim çözerim	n	21	24	45
	%	42,0	48,0	45,0
Uzmandan destek alırım	n	20	12	32
	%	40,0	24,0	32,0
Eşime danışırım	n	4	7	11
	%	8,0	14,0	11,0
Büyük ebeveynlere danışırım	n	3	2	5
	%	6,0	4,0	5,0
Arkadaşlarıma danışırım	n	1	2	3
	%	2,0	4,0	3,0
İnternette araştırırım	n	1	3	4
	%	2,0	6,0	4,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin "Davranış problemlerinden herhangi biri ile karşılaşırsanız kime, neye veya nereye başvurursunuz?" sorusuna %42.0'ı (n=21) kendim çözerim, %40.0'ı (n=20) uzmandan destek alırım, %8.0'ı (n=4) eşime danışırım, %6.0'ı (n=3) büyük ebeveynlere danışırım, %2.0'ı (n=1) arkadaşlarıma danışırım, %2.0'ı (n=1) internetten araştırırım şeklinde cevap vermişlerdir. Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Davranış problemlerinden herhangi biri ile karşılaşırsanız kime, neye veya nereye başvurursunuz?" sorusuna %48.0'ı (n=24) kendim çözerim, %24.0'ı (n=12) uzmandan destek alırım, %14.0'ı (n=7) eşime danışırım, %6.0'ı (n=3) internetten araştırırım, %4.0'ı (n=2) büyük ebeveynlere danışırım, %4.0'ı (n=2) arkadaşlarıma danışırım şeklinde cevap vermişlerdir.

Tablo 6.2.1.41. Annelerin davranış problemleri hakkında bilgi edinme kaynaklarının frekans analizine göre incelenmesi

		Çocuğun anaokulu ya da kreşe gitme durumu		
		Evet	Hayır	Toplam
Uzmanlardan	n	7	4	11
	%	14,0	8,0	11,0
Sosyal ağlardan (İnternet, televizyon, sosyal medya)	n	19	21	40
	%	38,0	42,0	40,0
Yazılı kaynaklardan (Kitap, makale)	n	12	5	17
	%	24,0	10,0	17,0
Deneyimlerimden	n	7	11	18
	%	14,0	22,0	18,0
Büyük ebeveynlerden	n	3	7	10
	%	6,0	14,0	10,0
Arkadaşlarımdan	n	2	2	4
	%	4,0	4,0	4,0
Toplam	n	50	50	100
	%	100,0	100,0	100,0

Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna gönderen anneler "Davranış problemlerine ilişkin bilgileri en çok nereden ediniyorsunuz?" sorusuna %38.0'ı (n=19) sosyal ağlardan, %24.0'ı yazılı kaynaklardan, %14.0'ı (n=7) deneyimlerimden, %14.0'ı (n=7) uzmanlardan, %6.0'ı (n=3) büyük ebeveynlerden, %4.0'ı (n=2) arkadaşlarımdan şeklinde cevap vermişlerdir. Araştırmamızda çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler "Davranış problemlerine ilişkin bilgileri en çok nereden ediniyorsunuz?" sorusuna %42.0'ı (n=21) sosyal ağlardan, %22.0'ı (n=11) deneyimlerimden, %14.0'ı (n=7) deneyimlerimden %10.0'ı (n=5) yazılı kaynaklardan, %8.0'ı (n=4) uzmanlardan, %4.0'ı (n=2) arkadaşlarımdan şeklinde cevap verdikleri görülmüştür.

7.TARTIŞMA

7.1. Nicel Bulguların Tartışması

Araştırmanın bu bölümünde BPSE- R ile annelerin demografik özelliklerine ilişkin, ebeveynlik öz yeterlilik algılarını etkileyen faktörler daha önce yapılmış araştırma bulgularıyla birlikte tartışılacaktır.

Araştırmamızda annelerin ebeveyn öz yeterlilik algılarının yaş gruplarına göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Kuzu (2019) tarafından 2-6 yaş arasında çocuğu olan 150 ebeveyn ile gerçekleştirilen araştırmada, ebeveynlerin yaş gruplarına göre ebeveyn öz yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [102]. Balat (2014) tarafından annelerin öz yeterlilik ve depresyon düzeylerinin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen çalışmada, annelerin yaş gruplarına göre öz yeterlilik algılarında farkın anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır [103]. Baş (2019) tarafından annelerin öz yeterlilik düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin yaşına göre ebeveynlik öz yeterlik düzeyinin değişmediği görülmüştür [104]. Kotil (2010) tarafından okul öncesi eğitim kurumlarına yeni başlayan, beş yaşında ve ilk çocuğu olan ebeveynlerle yapılan çalışmada annenin yaşının ebeveyn öz yeterlilik algısını etkilemediği görülmüştür [105]. Öztürk ve Giren (2015) çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna giden annelerle yaptıkları çalışmada, annelerin ebeveynlik algıları ile çocuklarının problem davranışlarını çeşitli değişkenler açısından incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda annelerin yaşlarına bağlı olarak yeterlilik, ilgi ve ebeveynlikten sağlanan doyum puan ortalamalarının yaşlarına göre farklılaşmadığı görülmüştür [106]. Benzer şekilde Arslan (2017), Özdemir (2019), Uçar (2014), Zembat ve diğerleri (2008) tarafından yapılan çalışmalarda annenin yaşının, ebeveynlik öz yeterlilik algısını etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır [107, 108, 109, 110]. Araştırmamızda elde edilen sonuçların aksine alan yazında ebeveyn öz yeterlilik algısının annenin yaşına bağlı olarak farklılaştığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Kuşku (2011) tarafından yapılan araştırmada 0-3 yaş arasında çocuğu olan annelerin bilgi düzeyleri, evde yaptıkları faaliyetler ve ebeveyn öz yeterlilik

algıları incelenmiştir. Araştırmada annelerin öz yeterlilik algılarının yaş gruplarına göre karşılaştırılmasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre, 25-29 yaş aralığında olan annelerin diğer yaş grubunda olan annelere oranla duygusal yeterlilik oranları daha yüksek bulunmuştur [111]. Koç ve arkadaşları (2016) tarafından annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmada, ebeveynlik davranışının annelerin yaş gruplarına göre karşılaştırılmasında farkın anlamlı olduğu görülmüştür [112]. Kıvanç (2020) tarafından yapılan araştırma 24-36 ay arasında çocuğu olan annelerle yürütülmüştür. Buna göre 35 yaşın üzerinde olan annelerin, disiplin, kısıtlama yapma ve öğretme alt boyutlarında anne babalık becerilerinde öz yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür [113]. Gözübüyük (2015) tarafından yapılan araştırmada da annelerin öz yeterlilik ölçeğinin öğretme alt boyutunda aldıkları puanlar ile yaşları arasında pozitif yönlü ilişki bulunmuştur [114]. Yapılan araştırmada annenin yaşı ile ebeveyn öz yeterliliği arasındaki ilişkinin anlamlı çıkmamasının nedeni olarak örneklem grubunun büyüklüğü ve grubu oluşturan annelerin bireysel özelliklerinden kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmamızda annelerin ebeveyn öz yeterlilik algılarının eğitim durumlarına göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmamızın sonucuyla benzer şekilde; Çiftçi Topaloğlu (2013) tarafından 4-5 yaş aralığında çocuğu olan ebeveynlerle yürütülen araştırmada çocukların sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı puanları ile anne-babaların ebeveyn öz yeterliliği arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda ebeveyn öz yeterlilik algısının eğitim durumuna göre farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır [115]. Balat (2014) tarafından yapılan çalışmaya göre ebeveynlerin eğitim durumlarına bağlı olarak ebeveyn öz yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmamaktadır [103]. Zembat ve arkadaşları (2008) tarafından yapılan araştırmada da annelerin öğrenim düzeyine göre ebeveynlik öz yeterlilik algılarında farklılık olmadığı görülmüştür [110]. Yapılan araştırma ile yine benzer şekilde; Baş (2019), Holloway ve diğerleri (2005) Kuzu (2019), Coleman ve Karraker (2003), Balat, Sezer ve Tunceli (2014) tarafından yapılan çalışmalarda eğitim durumunun ebeveyn öz yeterlilik algısını etkilemediği bulunmuştur [104, 99, 102, 116, 117] Alan yazında ebeveyn öz

yeterlilik algısının eğitimle arttığını gösteren çalışmalar da bulunmaktadır. Kotil (2010) tarafından yapılan çalışmada, disiplin, katılım ve sağlık alt boyutları ile toplam ebeveyn öz yeterlilik algısının eğitim düzeyinin artmasına bağlı olarak yükseldiği görülmüştür. Gözübüyük (2015) tarafından yapılan araştırmaya göre annelerin öz yeterlilik algıları eğitim durumuna göre değişmemektedir. Ancak eğitim düzeyi lise olan anneler günlük işler alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı olmasa da dikkat çekici düzeyde daha yüksek puan almışlardır [114]. Öztürk ve Giren (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin ebeveynliğe yönelik algılarının eğitim durumlarına göre karşılaştırılmasında, lise mezunu annelerin ebeveynlik öz yeterliliklerinin, ilkokul mezunu annelerin öz yeterlilik düzeylerine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur [106]. İlhan (2017) tarafından yapılan çalışmaya göre, ilkokul-ortaokul mezunu olan anneler, lisans ve lisansüstü mezunu olan annelere kıyasla çocuklarının duygularına daha çok ceza tepkisi vermektedir. Lise mezunu olan anneler ise, lisans-lisansüstü mezunu olan annelere oranla daha çok cezalandırma tepkisi vermektedir. Araştırmanın sonucuna göre annelerin eğitim düzeyinin artmasına bağlı olarak çocukların duygularına verdikleri olumsuz tepkiler azalmaktadır [118]. Benzer şekilde Yıldırım (2015), Teti ve Gelfand (1991), Aksoy ve Diken (2009), Coleman ve Karraker (2000) tarafından yapılan çalışmalarda da annenin eğitim durumunun, ebeveynlik öz yeterlilik algısını etkilediği sonucuna ulaşılmıştır [119, 93, 120, 8]. Literatürde ebeveyn öz yeterlilik algısının, anne eğitim durumu ile ilişkisini inceleyen çalışmalar da farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir. Araştırmamızda ebeveyn yeterlik algısının annelerin eğitim düzeyine göre farklılık göstermemesinin nedeni olarak, örneklem grubunda yer alan annelerin çocuklarının gelişimlerinin desteklenmesi ile ilgili olarak kitap, dergi gibi basılı yayınlardan ya da internet gibi farklı kaynaklardan bilgi sahibi oldukları, bu yolla kendilerini bilinçlendirip bilgilendirdikleri düşünülebilir.

Araştırmamızda ebeveynlik öz yeterlilik algılarının, annelerin çalışma durumuna bağlı olarak karşılaştırılmasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunda, çalışan annelerin ebeveyn öz yeterlilik algısı, çalışmayan annelere göre daha yüksek bulunmuştur. Bu durum çalışan annelerin çocuklarıyla daha az vakit geçirebildikleri için bu zamanı nitelikli kılabilmek adına daha fazla özen gösterdikleri ve kendilerini

geliştirebilme çabalarının daha yüksek olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca kadınların çalışma hayatında daha fazla yer almalarının onların özgüvenlerinin artmasına neden olmasının yanı sıra anne olarak kendilerini daha yeterli hissetmelerine de yol açtığı düşünülmektedir. Yapılan araştırmadan elde edilen bu sonuca benzer şekilde, Aksoy ve Diken (2009) ebeveynlerin öz yeterlik algıları ile çocuklarının erken çocukluk dönemindeki gelişimleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonucunda, düzenli bir işi olan annelerin, işi olmayan annelere göre daha yüksek öz yeterlilik algısına sahip oldukları görülmüştür [120]. Dursun ve Bıçakçı (2015) tarafından 1-3 yaş aralığında bebeğe sahip olan annelerin öz yeterliliklerini incelemek amacıyla yapılan çalışmada çalışan annelerin ebeveynlik öz yeterlilik düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır [121]. Jackson ve Scheines (2005) tarafından yapılan araştırmaya göre çalışan annelerin, çalışmayan annelere oranla daha yüksek öz yeterlik algısına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde anne öz yeterlilik algıları ile çalışma durumu ilişkisini inceleyen çalışmalarda farklı sonuçlar elde edildiği görülmektedir [122]. Seçer ve arkadaşlarının (2008) yaptığı araştırmada çalışan annelerle, çalışmayanların ebeveynliğe yönelik ilgi puanları çalışan anneler lehine farklılaşırken; çalışan ve çalışmayan annelerin ebeveynliğe yönelik yeterlilik algılarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür [123]. Kotil (2010) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda annenin çalışma durumuna göre ebeveynlik öz yeterlik toplam puanlarının farklılaşmadığı ancak ebeveynlik öz yeterlik "ilgi" alt boyutunda çalışmayan anneler lehinde anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Bu durum araştırmacı tarafından çalışmayan annelerin çalışan annelere oranla daha fazla zamanı olduğu için çocuklarıyla ilgilenme boyutunda kendilerini daha yeterli görmelerinden kaynaklanıyor olabileceği şeklinde yorumlanmıştır [105]. Özkubat ve Elibol (2018)'un araştırmasında ebeveyn öz yeterlilik katılım ve sağlık alt boyutlarında çalışmayan annelerin ebeveynlik öz yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir [124]. Balat (2014) tarafından yapılan araştırmada annelerin öz yeterlilik puan ortalamaları çalışma durumlarına göre incelenmiştir ve gruplar arasında farkın anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır [103]. Nebioğulları (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre, çalışan ve çalışmayan annelerin öz yeterlilikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [125]. Coleman ve Karraker (2003)

tarafından yapılan araştırmada da annenin çalışma durumuna bağlı olarak ebeveyn öz yeterlik algısı arasında bir ilişki bulunamamıştır [116].

Annelerin mesleğine bağlı olarak ebeveynlik öz yeterlilik algıları incelendiğinde ebeveynliğe özgü strateji boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre işçi ve memur olan annelerin öz yeterlilik algıları, ev hanımı olan annelerden daha yüksek bulunmuştur. Çiftçi Topaloğlu (2013) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre annelerin öz yeterlik algıları yapmış oldukları mesleklere bağlı olarak farklılık göstermektedir. Memur olan annelerin öz yeterlik algıları serbest mesleğe sahip annelerin ebeveyn öz yeterliği algılarından daha yüksektir [115]. Çalışır (2003) tarafından ilk kez anne olan kadınların annelik rolü başarımlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmada ise serbest meslek grubunda olan annelerin, annelik rol başarımlarının diğer meslek gruplarında yer alan annelere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur [126]. Diğer yandan Arslan (2017) tarafından yapılan çalışmada annelerin ana babalık becerilerine ilişkin yetkinlik inançlarının mesleklerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır [107]. Farkas ve Valdes (2010) 'in yapmış oldukları çalışmaya göre annenin mesleği, ebeveyn öz yeterlilik algısını etkilemektedir [127]. Bandura ve arkadaşları (2004) tarafından yapılan araştırmada da annelerin mesleklerinin ana babalık yetkinlik inançları üzerinde etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır [128]. Yapılan araştırma işçi ve memur olan annelerin öz yeterlilik algılarının ev hanımı olan annelere göre daha yüksek olmasının nedeni olarak, işçi ya da memur statüsünde çalışan, ekonomik bağımsızlığını elde eden, ev ekonomisine katkı sağlayan, sosyal ortamlarda bulunan böylece özgüveni gelişen kadının anneliğe yönelik algısının da bunlardan olumlu yönde etkileneceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmamızda annelerin gelir seviyesine bağlı olarak ebeveyn öz yeterlilik algıları incelendiğinde, ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutlarında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durumun, araştırmada örneklem grubunu oluşturan annelerin büyük çoğunluğunun düşük sosyoekonomik düzeye sahip olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Ayrıca bu durum annelerin çalışsın ya da çalışmasın gelir düzeyi ne olursa olsun onların çocuklarına destek vermeye çalıştıkları, daha iyi ebeveyn olabilmek için çaba gösterdikleri şeklinde de

yorumlanabilir. Yapılan araştırma sonucu ile benzer şekilde, Balat, Sezer ve Tunceli (2014) tarafından okul öncesi eğitim alan çocukların annelerinin öz yeterlilik ve öfke düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmada annelerin öz yeterlilik algılarının gelir düzeyine göre değişmediği sonucuna ulaşılmıştır [117]. Öztürk ve Giren (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin gelir düzeyine bağlı olarak, ebeveynliğe yönelik algılarının bir farklılık oluşturmadığı bulunmuştur [106]. Balat (2014) yaptığı çalışmada da annelerin öz yeterlilik puan ortalamaları ailenin gelir durumu değişkenine bağlı olarak incelenmiş ve farkın anlamlı olmadığı bulunmuştur [103]. Alan yazında ebeveyn öz yeterlilik algısının gelir seviyesine bağlı olarak arttığını gösteren çalışmalarda bulunmaktadır. Buluş ve Samur (2017) tarafından beş altı yaş çocuklarının sosyal duygusal uyum düzeyi ile ebeveynlerinin benlik saygısı, temel ihtiyaçları ve öz yeterlilikleri arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucuna göre ebeveynlerin temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sahip olduğu sosyoekonomik durum, ebeveyn öz yeterliliğini etkilemektedir [129]. Kuzu (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre ebeveynlerin aylık gelir durumlarına bağlı olarak ebeveyn öz yeterlik düzeyleri arasında anlamlı fark bulunmuştur [102]. Jonez ve Prinz (2005) tarafından ebeveyn ve çocuk uyumunda ebeveyn öz yeterliliğinin potansiyel rolleri üzerine yapılan araştırma sonucuna göre ekonomik sınırlılıklar, anne babaların ebeveynliğe dair yapmak istediklerini sınırlandırabileceğinden öz yeterlilik inançlarını da zayıflatmaktadır [130]. Azmoude ve arkadaşları (2015) tarafından erken ebeveynlikte anne öz-yeterlik yordayıcıları üzerine yapılan çalışmada, öz yeterlik ile ailenin geliri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Buna göre ortalama geliri daha yüksek ailelerin öz yeterlik algıları düşük gelirli ailelere göre daha yüksektir [131].

Araştırmamızda annelerin ekonomik durum algısına göre karşılaştırılmasında, ebeveynliğe özgü strateji boyutunda anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Buna göre ekonomik durumunu ortalamadan altı ve orta üstü olarak ifade eden annelerin öz yeterlilik algılarının, ekonomik durumunu ortalamadan çok altı olarak ifade eden annelerden yüksek olduğu bulunmuştur. Koç ve arkadaşları (2016) annelik rolü ve ebeveynlik davranışı arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yaptıkları çalışmada annelerin algıladıkları gelir durumları ve çalışma durumlarına göre

karşılaştırma yapmışlardır. Araştırmanın sonucuna göre annelerin gelir durumu algısı, annelik rolü kazanımını olumlu etkilemektedir [112]. Walker ve arkadaşlarının (1986) doğum sonrası dönemde annelik davranışı ve annelik rol kazanımı üzerine yapmış oldukları araştırmanın sonucuna göre annelerin sosyoekonomik durumlarıyla annelik davranışları arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır [132]. Arslan (2017) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre üst gelir düzeyine sahip ailelerin ana-babalık becerilerine ilişkin yetkinlik inançları alt gelir düzeyine sahip ailelerden anlamlı düzeyde daha fazladır [107]. Çalışır (2003) ilk kez anne olan kadınların başarımlarını etkileyen etmenleri incelediği araştırmasında iyi gelir düzeyine sahip annelerin, annelik rol kazanımlarının diğer gruptaki annelerden yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır [126]. Uçar (2014) tarafından yapılan araştırmaya göre de annelerin gelir durumu algıları psikososyal sağlığı etkilemektedir [109]. Araştırma bulgumuz ile alanda yapılan çalışmaların bulguları paralellik göstermektedir. Çocukların gelişimlerini her yönden destekleyebilecek zengin bir çevre ortamı sunabilmek ailelerin gelir durumu ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle ekonomik durum algısı daha iyi olan annelerin öz yeterlilik algılarının da daha yüksek çıktığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda annelerin öz yeterlilik algılarının evlilik durumuna göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutundan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durumun, yapılan araştırmada yer alan örneklem grubunun özelliği ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmamıza katılan annelerin 95'i evli iken sadece 5 anne boşanmış durumdadır. Kotil (2010) tarafından yapılan çalışmaya göre anne babanın birliktelik durumu, annenin ebeveyn öz yeterlik algısını etkilememektedir [105]. Coleman ve Karraker (2003) tarafından annenin öz-yeterlik inançları, ebeveynlik yeterliliği ve yeni yürümeye başlayan çocukların davranışları ve gelişimsel durumu üzerine yaptıkları çalışmanın sonucu araştırma sonucumuzu destekler niteliktedir [116]. Aksoy ve Diken (2009) yapmış oldukları araştırmada, bekar anne olma durumunun ebeveyn öz yeterlilik düzeyini etkilediğini belirtmişlerdir [120]. Teti ve Gelfand (1991) yapmış oldukları araştırmada evli annelerin öz yeterlilik algılarının daha yüksek olduğunu ortaya koymuşlardır [93].

Araştırmamızda annelerin öz yeterlilik algılarının aile yapısına göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılabilirler alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Yapılan araştırma ile benzer şekilde, Kaya ve Şahin (2016) tarafından ebeveyn uyum desteği programının gebelerin öz yeterlilik algıları üzerine etkilerini incelemek amacıyla yapılan araştırmada aile türüne göre annelerin ebeveynlik öz yeterliliklerinin değişmediği sonucuna ulaşmıştır [133]. Kuşku (2011) 0-3 yaş arasında çocuğu olan annelerle yaptığı araştırma sonucunda annelerin ebeveynlik öz yeterlilik algısının aile tipine göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır [111]. Arslan (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre ebeveynlerin ana-babalık becerilerine ilişkin yetkinlik inançları aile yapısına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir [107]. Baş (2019) yapmış olduğu araştırmada annelerin öz yeterlilik algılarının aile türüne göre farklılık göstermediğini bulmuştur [104]. Coleman ve Karraker (2003)'in araştırmasında da aile türü ile ebeveyn öz yeterliliği arasında ilişki bulunmamıştır [116]. Koç ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan araştırmada çekirdek aile tipindeki annelerin, anne olarak ben ölçeğinden aldıkları puanların geniş aile tipindeki annelere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur [112]. Kotil (2010) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise akrabaları ile yaşayan annelerin ebeveyn öz yeterlilik düzeyinin disiplin alt boyutunda daha düşük olduğu bulunmuştur [105]. Annelerin öz yeterlilik algılarının aile yapısına göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılabilirler alt boyutunda anlamlı bir ilişkinin olmamasının nedeni, örneklem grubunda yer alan ailelerin büyük bölümünün çekirdek aile yapısında olması olarak düşünülebilir. Geniş aile ortamında büyüyen çocuklar birden fazla yetişkinle etkileşim fırsatı elde etmektedir. Bu ortama kendinden daha deneyimli kişilerle bir arada çocuğunu büyüten anne babalar da aile büyüklerini modelleyebilir ve onların tecrübelerinden yararlanma fırsatı bulabilirler. Bu durum onların çocuklarına karşı olumlu tutum geliştirmelerine yarar sağlayabilir.

Araştırmamızda annelerin öz yeterlilik algılarının çocuk sayısına göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılabilirler alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Benzer şekilde, Özdemir (2012) tarafından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumlarının incelendiği çalışmada çocuk sayısına göre anne

ebeveynlik yeterlilik tutumu arasında farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır [134]. Holloway ve arkadaşları (2005) yapmış oldukları çalışmada, annelerin ebeveyn öz yeterliliği ile çocuk sayısı arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşmışlardır [99]. Baş (2019) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlik öz yeterlilik algısının çocuk sayısına göre anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur [104]. Kotil (2010) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre de sahip olunan çocuk sayısı, annelerin ebeveyn öz yeterlik algılarını etkilememektedir [105]. Araştırma sonucumuza benzer şekilde Seçer, Çeliköz, Yaşa (2008), Kuzu (2019), Arslan (2017), Kılıçgün (2017), Dursun ve Bıçakçı (2015) tarafından yapılan çalışmalarda çocuk sayısının anne öz yeterlilik algısını etkilemediği bulunmuştur [123, 102, 107, 135, 121]. Literatürde çocuk sayısı ile anne öz yeterlilik algısının incelendiği araştırmalarda farklı sonuçların elde edildiği görülmektedir. Öztürk ve Giren (2015)'in çocuğu okul öncesi eğitim kurumlarına giden annelerle birlikte yürütmüş oldukları araştırmada annelerin çocuk sayısına göre ebeveynliğe yönelik yeterlilik algılarında anlamlı bir farklılık olmadığını ancak 3 ve üzeri çocuğa sahip olan annelerin ebeveynliğe yönelik ilgilerinin daha fazla olduğu bulunmuştur [106]. Zembat ve arkadaşları (2008) Berkeley Ebeveyn Öz yeterlilik Ölçeği- Okul Öncesi Formunun Türk ailelere uyarlanması ve ailelerin öz yeterlik düzeylerinin incelenmesi amacıyla araştırma yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda ebeveynlik öz yeterlilik algısı, duygusal kontrol alt boyutunda tek çocuğu olan ebeveynlerin, ebeveynlik öz yeterlilik düzeyinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır [110]. Özdemir (2019) tarafından yapılan çalışmaya göre çocuk sayısı, ebeveyn öz yeterlik algısını etkilemektedir. Buna göre ebeveyn öz yeterliliği ilgi alt boyutunda tek çocuğu olan annelerin öz yeterlik algısı üç ve daha fazla çocuğu olan annelere göre daha yüksektir [108]. O'Neil Woods (2012) tarafından yapılan araştırmada ise, çocukların kardeş sayısı arttıkça annelerin küçümseyici ve cezalandırıcı davranışlarının daha çok arttığı görülmüştür [136]. Yapılan araştırmada annelerin öz yeterlilik algılarının çocuk sayısına göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunda anlamlı bir farklılık olmamasının nedeni olarak örneklem grubundaki annelerin büyük bölümünün tek çocuk ya da iki çocuklu olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda annelerin öz yeterlilik algılarının çocuğun doğum sırasına göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ailelerin yaşam dinamikleri farklılık gösterebilmektedir. Çocukların farklı aile dinamiklerine sahip olmalarından dolayı doğum sırasının, ebeveyn öz yeterlilik algısını etkilemediği düşünülmektedir. Kılıçgün (2017) tarafından yapılan ve yapılan araştırma ile benzer bir sonuç elde edilen araştırmada, okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 36-66 aylık çocukların annelerinin öz yeterlilik durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucuna göre çocuğun doğum sırası, anne öz yeterlilik algısını etkilememektedir [135]. Kıvanç (2020) tarafından yapılan araştırma da anne öz yeterlilik algısının, çocuğun doğum sırasına bağlı olarak değişmediği görülmüştür [113]. İlhan (2017)'ın araştırmasında çocuğun doğum sırasına göre annelerin kullandıkları ödül, ceza gibi duygu sosyalleştirme stratejilerinin karşılaştırılmasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [118]. Güneş (2017) tarafından yapılan araştırma 0-6 yaş aralığında çocuğu olan annelerle yürütülmüştür. Araştırma sonucunda çocukların doğum sırası ile gelişimsel özellikleri ve annelerin aile ve yaşam doyumu arasında ilişki bulunmamıştır [137]. Özkubat ve Elibol (2018) tarafından yapılan araştırmada ise ilk ve ikinci çocuğa sahip olan ebeveynlerin öz yeterlilik algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür [124].

Araştırmamızda annelerin öz yeterlilik algılarının çocuğun yaşına göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe özgü strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmamızdan elde edilen bulgu ile benzer şekilde Nebioğulları (2019) tarafından yapılan araştırma sonucuna göre çocuğun yaşına göre ebeveyn öz yeterlik algısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [125]. Özdemir (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre annelerin ebeveyn öz yeterlik algısı ile çocuğun yaşı arasında anlamlı farklılık vardır. Buna göre 48-60 ay aralığında çocuğu olan anneler, çocuğu 60-72 ay aralığında olan annelere göre çocuklarıyla oyun ve etkinliğe katılımında kendilerini daha yeterli algılamaktadırlar [108]. Weaver ve arkadaşları (2008) yapmış oldukları boylamsal çalışmada ana-babaların yeterlilik algılarının zaman içerisinde nasıl bir değişim gösterdiğini incelemişlerdir. Çocuklar iki, üç ve dört yaşlarında değerlendirilmiş ve çocukların yaşının artmasıyla ebeveyn öz yeterlik algısının da arttığını

belirtmişlerdir. Araştırmacılar annelerin öz yeterlilik algısının, çocuklarıyla ilgili deneyimlerin artmasına bağlı olarak arttığı görüşünü savunmuştur [138]. Dursun ve Bıçakcı (2015) tarafından yapılan çalışmada 31-36 aylık bebeğe sahip anneler, 12-15 aylık bebeğe sahip annelere oranla ebeveyn öz yeterliliğin öğretme alt boyutunda kendilerini daha yeterli algılamaktadır [121]. Saygıdeğer Demir (2017) tarafından yapılan araştırmada çocuğun yaşı ile anne yeterlilik algısı üzerinde anlamlı farklılık vardır. En az bir çocuğu 10 yaş üzeri olan annelerin yeterlilik algısı, çocuğu ya da çocukları 10 yaş altı olan annelerden daha yüksek bulunmuştur [139]. Kılıçgün (2017) tarafından yapılan çalışmaya göre çocuğun yaşı ile anne öz yeterliliği arasında anlamlı bir farklılık vardır. 60-66 aylık çocuğu olan annelerin öz yeterlilik algıları 36-48 ve 49-60 ay arası çocuğu olan annelere oranla daha yüksektir [135]. Alan yazında yapılan çalışmalar göz önüne alındığında, annenin öz yeterlilik algısının çocuğun yaşına göre karşılaştırılmasında farkın anlamlı olmamasının nedeninin, örneklem grubunda yer alan çocukların 3-6 yaş gibi geniş bir yaş aralığında ele alınmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmamızda annelerin öz yeterlilik algılarının çocuğun cinsiyetine göre karşılaştırılmasında ebeveynliğe yönelik strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunda anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu durumda annelerin çocuklarına yönelik herhangi bir cinsiyet ayrımı yapmaksızın çocuklarının gelişimlerini desteklemeye ve kendilerini bu alanda daha yeterli hale getirmeye çalıştıkları düşünülebilir. Araştırma sonucumuza benzer şekilde Kıvanç (2020), Balat (2014), Özdemir (2019), Çiftçi Topaloğlu (2013), Nebioğulları (2019), Kotil (2010), Kuzu (2019), Dursun ve Bıçakcı (2015), Özkubat ve Elibol (2018), Balat ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan araştırmalarda da çocuğun cinsiyetine bağlı olarak anne öz yeterlilik algısının artmadığı görülmüştür [113, 103, 108, 115, 125, 105, 102, 121, 124, 117]. Kılıçgün (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre kız çocuğu olan annelerin ebeveynlik öz yeterlik algısı, erkek çocuk sahibi olan annelere oranla daha yüksektir [135]. Baş (2019) annelerin ebeveyn öz yeterlik algısının çocukların cinsiyetlerine göre anlamlı farklılık gösterdiğini kız çocuğu olan annelerin erkek çocuğu olan annelere göre daha yüksek ebeveyn öz yeterlik düzeyine sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır [104]. Azmoude ve arkadaşları (2015) tarafından İran'da yapılan çalışmada doğum sonrası dönemde ebeveyn öz yeterlilik algıları incelenmiştir.

Araştırmada kız çocuğu olan annelerin öz yeterlilik algısı erkek bebeği olan annelere göre daha yüksek bulunmuştur [131]. Seigny ve Loutzenhiser (2010) yeni yürümeye başlayan çocukların anne babalarıyla gerçekleştirmiş olduğu araştırmada ebeveyn öz yeterlilik algısını incelemiştir. Araştırmada kız çocuğu olan annelerin daha yüksek ebeveynlik öz yeterlilik algısına sahip olduğu görülmüştür [140].

Araştırmamızda annelerin, ebeveynliğe yönelik strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunda öz yeterlilik algılarının seminer, kongre gibi etkinliklere katılma durumlarına bağlı olarak değişmediği görülmüştür. Elibol (2007) 12-36 ay arasında çocuğu olan annelere verilen grup eğitiminin annelerin ebeveynlik görevlerine yönelik öz yeterlilik algılarını incelemiştir. Yapılan araştırmada, annelere verilen grup eğitiminin, ebeveynliğe dönük öz yeterlik algılarını olumlu anlamda etkilediği sonucuna ulaşılmıştır [141]. MacPhee ve arkadaşlarının (2003) yaptıkları çalışmada anne babalık becerilerine ebeveyn öz yeterlilik algısının etkisi incelenmiştir. Araştırma anne babalık becerilerini desteklemeye yönelik aile eğitim programına katılan ebeveynler üzerinden yürütülmüştür. Eğitim sonrası annelerin öz yeterlilik algılarında artış olduğu, bu artışın anne babalık becerilerindeki gelişimi de desteklediği görülmüştür [142]. Bağatarhan (2012) tarafından ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz-yeterliklerine etkisini incelemek amacıyla yapılan çalışmada geliştirilen ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveyn öz yeterlilik algılarını arttırdığı görülmüştür [143]. Ersanlı Kaya (2013) tarafından yapılan araştırmada, ebeveyn uyum desteği programının ebeveyn öz yeterliliği algısını olumlu yönde etkilediği, ebeveyn bilgi ve becerilerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır [144]. Özkan (2010) tarafından yapılan araştırmada, annelik kimlik gelişimi eğitiminin primarların annelik rolü kazanımına ve bebeğe olan etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda, annelere verilen eğitimin annelik rolü kazanımına olumlu etkisinin olduğu görülmüştür [145]. Araştırma bulgumuz ile alanda yapılan çalışmaların bulguları paralellik göstermemektedir. Araştırmaya katılan annelerin panel, kongre, seminer gibi etkinliklere katılma durumuna baktığımızda sadece 26 annenin böyle bir etkinliğe katıldığını, 74 annenin ise katılmadığını görüyoruz. Annelerin öz yeterlilik algılarının bu sebeple değişkenlik göstermediği düşünülmektedir

Araştırmamızda annelerin, çocuklarda gözlenen davranış problemleriyle ilgili yeterli bilgi düzeyine sahip olup olmadıklarına ilişkin düşüncelerinin karşılaştırılmasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Ebeveynliğe özgü strateji ve çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunda, bilgi düzeyi olarak kendini yeterli gören annelerin öz yeterlilik algıları, yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığını düşünen annelere oranla daha yüksek bulunmuştur. Bu durumun ebeveynlik rollerinde kendisini bilgili ve yeterli olarak gören annelerin inançlarının, eylemlerine de yansıyor olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Huang ve arkadaşları (2005) erken dönemde çocuk gelişimi ile ilgili bilgi düzeyinin ebeveyn davranışının kalitesi arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla araştırma yapmışlardır. Araştırmaya göre annelerin çocuğun gelişimi üzerine olan bilgi eksikliği, annelik görevlerinin kalitesini ve bebeğe yeni beceriler öğretme düzeyini etkilemektedir [146]. Özdemir (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre annelerin ebeveyn öz yeterlilik algıları ilgi, bakım, disiplin, katılım ve sağlık alt boyutlarında orta düzeyin üzerindedir ve anneler en çok bakım alanında kendilerini daha yeterli görmektedir. Bu durum araştırmacı tarafından toplumsal değer yargıları ile ilişkili olabileceği yönünde yorumlanmıştır [108]. Coleman (1998) araştırmasında ebeveyn öz yeterlilik algısının düşük olması durumunun, çocuklarda problemleri davranışların görülmesi, çocuğun anne tarafından sorunlu olarak görülmesi ve ebeveyn rollerinde etkin olmayan baş etme stratejileriyle ilişkili olduğu görülmüştür [94]. Anthony ve arkadaşları (2005) tarafından yapılan araştırma göre de ebeveyn öz yeterlilik algısı yüksek olan anne babalar çocuklarıyla daha olumlu, yetkin ve tutarlı etkileşim kurmaktadır [147].

Araştırmamızda annelerin ebeveyn öz yeterlilik algısının, çocuğun anaokuluna gidip gitmeme durumuna göre karşılaştırılmasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Ebeveynliğe yönelik strateji ve çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunda çocuğunu anaokuluna gönderen annelerin öz yeterlilik algıları, göndermeyen annelere oranla daha yüksektir. Bu durumun çocuğun ev ortamı dışında da var olan yeteneklerinin ortaya çıkması için, gelişiminin her yönden desteklendiği bir ortamda yer almasının annelerin ebeveynlik öz yeterlilik algısının daha da yüksek olmasını sağladığı düşünülmektedir. Özdemir (2019) tarafından 3-6 yaş arasında çocuğu olan annelerle yürütülen çalışmada, annelerin sağladıkları ev ortamının ebeveyn öz yeterlilik düzeyine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmada çocukların okul öncesi eğitim alıp almamasına bağlı olarak annelerin öz yeterlilik algılarında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür [108]. Kotil (2010) yapmış olduğu araştırmada çocuğu anaokuluna başlatmada tereddüt yaşama durumuna bağlı olarak ebeveyn öz yeterlilik algısını incelemiştir. Buna göre çocuğunu anaokuluna başlatma konusunda tereddüt yaşamayan annelerin ilgi ve sağlık alt boyutlarında öz yeterlilik algıları daha yüksek bulunmuştur [105]. Bu bulgularla beraber, Balat (2015) okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerle yürüttüğü çalışmada annelerin ebeveyn öz yeterlilik algısını çocukların gittikleri okul türüne göre incelemiştir. Çocukların özel ya da devlet okulundan yararlanmalarına göre annelerin ebeveyn öz yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur [103].

7.2. Nitel Bulguların Tartışması

Araştırmanın bu bölümünde çocuklarda görülen davranış problemlerine, annelerin tutumlarını ve çözüm yollarını belirlemek amacıyla sorulan 41 sorunun bulguları daha önce yapılan araştırma sonuçlarıyla birlikte tartışılacaktır.

Araştırmamızda, “Davranış problemi nedir?” sorusuna annelerin %43’ü normal kabul edilen davranışları sergilememe, %24’ü duygularını ve davranışlarını kontrol edememe olarak cevap vermiştir. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada ailelerin çocuklarda görülen davranış bozuklukları ile ilgili bilgi düzeyleri ve tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Davranış bozukluğu nedir? sorusuna annelerin %50.88’i normal olmayan davranışlar, %12.28’i çocuğun istem dışı yaptığı davranışlar ve yaşına uygun olmayan davranışlar, %10.53’ü saldırgan davranışlar, %8.71’i psikolojik bozukluklar, %3.51’i iletişim kuramama, duygusal ve davranışsal sorunlar, saplantıları olan çocuklar, anne babanın yetiştirme tarzı ve hareketleri farklı olan çocuklar cevabını vermiştir [148]. Araştırmamız ve yapılan araştırmada bu soruya ailelerin, en çok normal olmayan davranışlar olarak cevap vermiş olması, çocukların istenmeyen davranışlarının aileler tarafından davranış problemi olarak kabul edildiğini göstermektedir. Ailelerin sergilenmesi istenmeyen davranışlarla baş etme ve çözme sürecinin zor ve uğraştırıcı olması nedeniyle davranış problemi nedir

sorusuna en çok normal olmayan davranışlar olarak cevap vermiş oldukları düşünülebilir. Ancak bir davranışın anormal olarak kabul edilebilmesi için; yaşa uygunluk, yoğunluk, süreklilik, cinsel rol beklentileri ve kültürel faktörlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir [21,56].

Araştırmamızda davranış problemine örnek olarak annelerin %29.0'ı evde veya dışarıda uygun olmayan davranışlar sergileme, %24.0'ı inatçılık olarak cevap vermiştir. Okul öncesi dönemde çocukların diğer insanlardan bağımsız olarak hareket etmeye başlaması, kendi isteklerini yerine getirmede ısrarcı olması dönemin gelişimsel özelliğinden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda bu dönemde benmerkezci düşünce yapısına sahip olan çocuklar olaylara sadece kendi bakış açılarıyla yaklaştıkları için ebeveynlerini zorlayabilmektedirler. Bu süreçteki doğru ebeveyn tutumları bu gelişimsel döneme ait tepkilerin daha rahat bir şekilde geçirilmesini sağlayabilir. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada davranış bozukluğuna örnek olarak ailelerin %38.60'ı saldırganlık, %24.56'sı alt ıslatma, %22.81'i tırnak yeme ve yalan söyleme, %15.79'u saygısızlık ve hiperaktivite, %14.03'ü parmak emme, %10.53'ü çalma olarak cevap vermişlerdir [148].

Araştırmamızda annelerin %76.0'ı alt ıslatmayı bir sorun olarak görürken, %24.0'ı alt ıslatma durumunu bir sorun olarak görmemektedir. Enürezis, hem çocuğu hem de ebeveyni zorlayan bir durum olması ve sık görülmesinden ötürü davranış problemleri arasında yer alan önemli bir sağlık sorunudur. Bu nedenle annelerin çocukların tuvalet alışkanlığı kazandıkları bu dönemde, alt ıslatma durumunun yaşanmasını zor ve yorucu bir süreç olarak gördükleri düşünülebilir. Tabanoğlu ve Özlü (2021) tarafından yapılan araştırmaya göre ebeveynlerin %5,2'si alt ıslatma durumunun 12 yaşına kadar normal olduğunu düşünmektedir ve yaklaşık %20'si bu konuda bilgilerinin olmadığını belirtmiştir [149]. Penbegül ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlere idrar kaçırma ile ilgili düşünceleri sorulmuştur. Ebeveynlerin %80.5'i kendiliğinden geçen bir durum olduğunu ve tedavi gerektirmediğini belirtmiştir [150]. Top ve Alemdar (2014) tarafından yapılan araştırmada ailelerin %83.1'i enürezisin tedavi edilmesini isterken %16.9'u istememektedir [151]. Çarman ve arkadaşları (2003) tarafından yapılan araştırmada ailelerin %41'i, Serel ve arkadaşları (1997) tarafından yapılan araştırmada da ebeveynlerin %44.7'si kendiliğinden düzeleceğine inandıklarını belirtmişlerdir

[152,153]. Özkan ve arkadaşları (2014) tarafından Güneydoğu Anadolu bölgesinde 6-11 yaş aralığındaki çocukların ebeveynleri ile yürütülen araştırmada, ebeveynlerin endişe düzeylerinin yüksek olmadığı ve %75'inin çocuklarını tedavi ettirmediği görülmüştür [154]. Kürtüncü ve Alkan (2016) tarafından yapılan araştırmanın sonucuna göre ebeveynlerin %92.6'sı enürezis tedavisinde tıbbi yardım almak için herhangi bir uzmana başvurmamaktadır [155]. Altıparmak ve Hesapçioğlu (2014) çocuk gelişimi polikliniğine yönlendirilen ailelerin hizmet alma nedenlerinin ve sağlanan hizmetlerin incelenmesi amacıyla yaptıkları araştırmada ailelerin %0.9'unun gece idrar kaçırma nedeniyle destek almak istediği görülmüştür [156].

Araştırmamızda annelerin %32.9'u alt ıslatma durumunu sürekli devam etmesi durumunda bir sorun olarak görürken, %28.9'u her durumda sorun olduğunu belirtmiştir. Bu durumun annelerin ve çocuklarının birbirleriyle olan ilişkisini, yaşam kalitesini ve sosyal uyumunu olumsuz yönde etkiliyor olması nedeniyle araştırmamıza katılan annelerin sorun olarak değerlendirdikleri düşünülebilir. Şahin ve Dünder (2020) tarafından yapılan araştırmaya göre çocukların %21.4'ü idrar kaçırdığından dolayı sosyal etkinliklerden kaçınmaktadır. Annelerin %57.1'i bu durumdan şikayetçi olduklarını çocuğa yansıtmaktadır [157]. Yalaki (2019) ve arkadaşları yapmış oldukları araştırmada enürezis nokturnalı hastalar ve annelerinin kaygı ve öfke durumlarını incelemiştir. Enürezisi olan çocukların annelerinin öfke düzeyi ve öfke dışavurumunun fazla, öfke kontrolünün daha az olduğu görülmüştür [158]. Egemen ve arkadaşlarının (2008) enürezis nokturnalı çocukların annelerinin yaşam kalitelerini belirlemek amacıyla yapmış oldukları araştırmaya, herhangi bir sağlık problemi olmayan çocukların anneleri ve enürezis tanılı çocuğu olan anneler dahil edilmiştir. Araştırmanın sonucunda enüretik çocukların annelerinin daha yüksek depresyon düzeyine ve daha düşük yaşam kalitesine sahip oldukları görülmüştür [159]. Karratlı ve Adana (2018) tarafından yapılan araştırmada enürezis problemi olan çocukların annelerinin, enürezis problemi olmayan çocukların annelerine kıyasla karı-koca geçimsizliği boyutu puanı anlamlı derecede daha yüksek bulunmuştur [160].

Araştırmamızda annelerin alt ıslatma durumuna karşı tutumlarına bakıldığında %66.0'ı “anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım”, %18.0'ı “kızırım” yanıtını

vermiştir. Şahin ve Dünder (2020) yapmış oldukları araştırmada 5-14 yaş aralığındaki çocuklarda enürezis nokturna sıklığını ve ilişkili olan etkenleri incelemişlerdir. Araştırmada annelerin %78.6'sı çocuklarına bu durum karşısında çok üzöldüğünü söylemektedir ve %57.1'inin de duyduğu hoşnutsuzluğu çocuklarına yansıtmaktadır [157]. Tabanoğlu ve Özlü tarafından (2020) enürezis nokturna ile ilgili ailelerin bilgi düzeyi ve tutumlarının değeriendirilmesi amacıyla yapılan araştırmada ailelerin %86,4'ü gece altını ıslatan çocuğun cezalandırılması gerektiğini düşünmektedir [149]. Karaman ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan araştırma da Türkiye'de enüretik çocuklara, ailelerinin uyguladıkları ceza yöntemleri ve oranları incelenmiştir. Araştırmada ailelerin, çocuklarının isteklerini yerine getirmeme, başkalarının yanında küçük düşürme, kınama-cezayla tehdit etme gibi davranışlar sergiledikleri görölmüştür [161]. Ünlü (2017) tarafından primer enürezis nokturna tanılı çocukların anneleri ile yürütölen araştırmada annelerin %73.1'inin sözel şiddet uygularken, %23.1'inin de fiziksel şiddet uyguladığı görölmüştür [162]. Haque ve arkadaşları (1981) tarafından yapılan araştırmada da ailelerin %36'sı altını ıslatan çocukların cezalandırılması gerektiğini düşünmektedir [163]. Dünder ve arkadaşları (2007) tarafından yapılan araştırma da çocukların büyük bir bölümünün tuvalet eğitiminin anneleri tarafından verildiğı ve annelerin %36.2'sinin bu süreçte cezalandırıcı yöntemlere başvurdukları görölmüştür [164]. Tai ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan araştırmada nokturnal enürezis durumuna karşı ailelerin çocuklara öfke ile tepki gösterdikleri hatta bazı ailelerin cezalandırdığı görölmüştür [165]. Araştırmamızda ailelerin büyük bir bölümü bu problemi ortadan kaldırmak için uzlaşmacı bir yaklaşım sergilemekle birlikte, kızma gibi tutum sergileyen ebeveynlerin olduğu da görölmüştür. Alan yazında yapılan araştırmalarda ebeveynlerin fiziksel ve sözel şiddet, kızma, korkutma gibi yöntemlere başvurduğu görölmektedir. Annelerin, aile içerisindeki sorumluluk ve rollerinin ağır olması nedeniyle bu durum karşısında çocuğa olumsuz yönde yaklaşım sergilemiş olabilecekleri düşünölmektedir.

Araştırmamızda annelerin alt ıslatma durumunda kullandıkları çözüm yollarına bakıldığında %33.0'ı uzmandan destek alırım, %22.0'ı gün içerisinde tuvalete gitmesi gerektiğini hatırlatır ve gece uyandırırım yanıtını vermiştir. Şahin ve Dünder

(2020) tarafından yapılan çalışmada altını ıslatan çocukların %45,2'si bir hekime başvurmuştur. En çok ilaç tedavisi ve sıvı kısıtlaması yöntemlerinin kullanıldığı, tedavi almayanların ailelerinin ise bu durumu normal karşıladığı görülmüştür [157]. Penbegül ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan araştırmada annelerin büyük bir çoğunluğu tedavi gerektirmeyen kendiliğinden geçebilecek bir durum olduğunu ve %5.7'sinin kullanılan ilaçların kısırlık yapabileceğini düşündükleri görülmüştür [150]. Tabanoğlu ve Özlü (2021) tarafından yapılan çalışmada, enürezis nokturna ile ilgili ailelerin bilgi düzeyi ve tutumlarının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Annelerin çözüm yolu olarak uyumadan önce sıvı alımının azaltılması, gece uyandırarak tualete götürme gibi yöntemlere başvurdukları görülmüştür [149]. Karaman ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan araştırmada ailelerin fiziksel şiddet uygulama, odaya kilitleme ve çocuğun penisini yakmak gibi yöntemlere başvurduğu görülmüştür [161]. Top ve Alemdar (2014) tarafından yapılan araştırmada ailelerin %53.8'i enürezis için herhangi bir yöntem kullanmamıştır. Ailelerin %46.2'si ise çocuğunu gece tualete kaldırma, sıvı kısıtlaması yapma, ödül ceza sistemi ve hocaya okutma gibi yöntemlere başvurmuşlardır [151]. Koca ve arkadaşları (2012) tarafından yapılan araştırmada da aileler ilaç tedavisi, sıvı kısıtlaması, gece uyandırma, ödüllendirme, enuretik alarm, muska, kurşun döktürme ve hocaya okutma gibi yöntemlere başvurmuştur [166]. Araştırmamıza katılan annelerin çoğunlukla uzmandan destek alma, tualete gitmesi gerektiğini hatırlatma ve öğretmeye çalışma gibi yöntemlere başvurduğu görülmektedir. Alan yazında yapılan bazı araştırmalarda ebeveynler, bizim araştırmamızda da olduğu gibi uzmandan destek alma, sıvı kısıtlaması, gece uyandırma gibi benzer yöntemlerle bu durumu çözmeye çalışmaktadır. Ancak bazı araştırmalarda ebeveynlerin bu durumu bir sorun olarak görmedikleri, çözüm yolu arayanların da çocuğa fizyolojik veya psikolojik olarak zarar verebilecek yöntemlere başvurduğu görülmüştür. Bu durumun araştırmaya katılan ebeveyn grubunun yeterli bilgiye sahip olmamasından ve kendi yöntemleri ile çözenin doğru olacağına inandıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırmamızda annelerin alt ıslatmanın sebebinin ne olabileceğine ilişkin yanıtlarına bakıldığında %45.0'ı psikolojik sebepler, %17.0'ı fizyolojik sebepler yanıtını vermiştir. Annelerin büyük bölümünün alt ıslatma sebebini psikolojik

sebepler olarak ifade etmesinin sebebinin araştırmadaki örneklem grubunda yer alan annelerin sosyokültürel düzeyi ile ilişkili olduğu düşünölmektedir. Tabanoğlu ve Özlü (2020) tarafından yapılan araştırmada aileler bu durumun psikolojik nedenler, korku, uykunun ağır olması, genetik ve dikkat çekmek gibi nedenlerden kaynaklanabiliyor olacağını belirtmişlerdir [149]. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada aileler enürezisin korku, sağlık sorunu, derin uyku ve genetik nedenlerden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir [148]. Esezobor ve Balagun (2016) tarafından yapılan çalışmada Nijeryalı ebeveynlerin enürezisin nedenleri ve tedavisi hakkındaki fikirlerini belirlemek amaçlanmıştır. Ebeveynler enürezisin nedenini oyun oynamanın çok olması, sıvı tüketimi ve yemek tüketiminin neden olabileceğini belirtmişlerdir [167]. Araştırmamız sonucunda ve alan yazında ebeveynlerin alt ıslatmanın nedenleri ile ilgili olarak çocuğın tuvalet eğitimine hazır olmaması, annenin sert tutumu, kardeş kıskançlığı gibi faktörlerin de yer aldığı görölmektedir [70,71].

Araştırmamızda annelerin %76.0'ı dışkı kaçırmayı sorun olarak görürken, %23.0'ı dışkı kaçırmayı sorun olarak görmemekte ve %1.0'ı bilmiyorum yanıtını vermiştir. Yörükoğlu'na göre (2018) dışkı kaçıрма durumuna, alt ıslatmaya oranla daha az rastlanılmaktadır. Bu durum genel olarak daha ağır psikolojik sorunun belirtisidir [66]. Araştırmamızda annelerin enürezisde de olduğu gibi büyük bir çoğunluğu dışkı kaçıрма durumunu sorun olarak görmektedir. Sürecin zor, yıpratıcı ve ailelerin doğru yaklaşımları tam olarak bilmiyor olması gibi etkenlerden dolayı bu durumu sorun olarak görmelerine neden olduğu düşünölmektedir. Uzun ve Akkuş (2020) tarafından yapılan araştırmada ailelerin, %15.1'i tuvalet eğitimi üzerine bilgi almak için çocuk gelişimi birimine yönlendirilmektedir [168]. Doğan ve Baykoç (2015) tarafından hastanede çocuk gelişimi birimine yönlendirilen çocukların değerlendirilmesi amacıyla yapılan araştırmada ebeveynlerin %0.9'u dışkı kaçıрма nedeniyle hastaneye başvurduğu görölmüştür [169]. Emre ve arkadaşları (2018) tarafından çocuk gelişimine yönlendirilen konsültasyonların değerlendirilmesiyle amacıyla yapılan araştırmada ailelerin %3.3'ünün tuvalet eğitimi hakkında bilgi almak için başvuru yaptıkları görölmüştür [170].

Araştırmamızda annelerin %39.0'ı dışkı kaçıрма durumunu her durumda sorun olarak görürken, %26.0'ı sürekli yaparsa bir sorun olarak görmektedir. Ailelerin bu

durumu her durumda ve sürekli yapmaları durumunda sorun olarak görme nedeninin sürecin ve çözümün diğer davranış problemlerine oranla daha uğraştırıcı ve zor olmasından kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Sevinç ve Kutluca (2019) tarafından yapılan araştırmada annelere tuvalet eğitimine ne zaman başlanmalıdır sorusuna katılımcılardan dört tanesi 18.aydan sonra, üç tanesi 24.aydan sonra, dört tanesi 1.5 yaşından sonra ve üç tanesi 2 yaşından sonra başlamanın doğru olduğunu belirtmiştir [171]. Büyük (2017) tarafından yapılan araştırmada annelerin tuvalet eğitimine yönelik bilgi ve yaklaşımlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Anneler tuvalet eğitimini verme döneminin ne zaman olabileceğine dair yöneltilen soruya %62.5'i çocuğun yaşı, %46'sı çocuğun altını ıslattığını belirtmesi, %28.5'i çocuğun düzgün konuşması, %18.1'i çocuğun yürümeye başlaması, %10.7'si çocuğun kendi kıyafetlerini çıkarabilmesi olarak ifade etmiştir [172]. Çalışır ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan araştırmada anneler çocukların tuvalet eğitimine hazır olup olmadığını anlamak için gelişimsel özelliklerini dikkate almaktadır. Araştırmaya katılan annenin, %51.9'u yürümeye başlama, %45.8'i isteklerini konuşarak anlatabilme, %39.7'sinin basit emirleri yerine getirebilme, %25.2'si gün içerisinde iki-üç saat kuru kalma, %18.3'ünün de kendi kendine basit giysileri çıkarabilmesini dikkate aldıklarını belirtmiştir [173].

Araştırmamızda annelerin dışkı kaçırmaya durumuna karşı tutumlarına bakıldığında %46.0'ı anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım, %33.0'ı kızarıyorum yanıtını vermiştir. Özkul (2017) tarafından yapılan araştırmada ailelerin %74,4'ünün sakin, sabırlı, sevecen ve ödüllendirici davrandığı; %25.6' sının sinirli, hoşgörüsüz ve gergin davrandıkları saptanmıştır [174]. Deniz (2016) tarafından 1-3 yaş arası çocuğu olan annelerin tuvalet eğitimi konusundaki bilgi düzeyleri ve etkileyen faktörlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada annelerin %13'ünün tuvalet eğitimi verirken ceza yöntemini kullandığı görülmüştür [175]. Akça (2009) tarafından yapılan araştırmada enkoprezis tanısı alan çocukların annelerinin iletişim becerilerinin yetersiz, duygusal tepki verebilme becerilerinin ise zayıf olduğu belirlenmiştir [176]. Sevinç ve Kutluca (2019) okul öncesi dönemde çocuğa sahip annelerin tuvalet eğitimi farkındalık düzeylerini incelemek amacıyla 7 anne ile araştırma yapmıştır. Annelerin dördü alta kaçırmaya sorunu yaşadıklarında olumsuz tepki vermediklerini belirtmiştir. Annelerden bir tanesi, kendisinin ve

çevresindekilerin bağırdığını, sert bir dille uyardıklarını, diğer anne bu duruma üzüldüğünü çocuğa anlattığını ve son anne de çocuğun külotundaki çizgi film figürünün (Niloa) boğulup öleceğini söyleyerek çocuğunu korkuttuğunu belirtmiştir [171]. Çalışır ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan araştırmada annelerin %74'ü sözel övgü, alkış, çikolata verme, oyuncak alma ve parka gitme gibi ödül yöntemlerini uygulamaktadır. Annelerin %12'si ise evden çıkarmama, sert bir dille uyarma, tokat atma, soğuk suyla yıkama ve parka götürmeme gibi ceza yöntemleri uygulamaktadır [173]. Araştırma sonucumuza ve alan yazında yapılan diğer çalışmalara baktığımızda ailelerin bu problem karşısında farklı tutumlar sergiledikleri görülmektedir. Ebeveynlerin kızma, hoşgörüsüz davranma, parka götürmeme ve tokat atma gibi doğru olmayan yöntemlere başvurmalarının onların bu konulardaki bilgi eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Aynı zamanda gün içerisinde çocuk bakımı dışında birden çok ev işi görevini üstlenmekte olan annelerin, çocuklarına kaliteli zaman ayırmakta güçlük çekiyor olması eş veya akrabalarından da destek alamıyor olmaları da neden olarak görülebilir.

Araştırmamızda annelerin dışkı kaçırma durumunda kullandıkları çözüm yollarına bakıldığında %40.0'ı uzmandan destek alırım, %23.0'ı anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım yanıtını vermiştir. Ebeveynler için alt ıslatma kadar önemli hatta onların daha endişeyle yaklaştıkları bir davranış problemi olan dışkı kaçırma ile ilgili olarak annelerin yarıya yakın bir grubunun bu konunun ancak profesyonel bir yardım alarak çözülebileceği düşüncesinin hakim olduğu düşünülmektedir. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada dışkı kaçırma durumuna çözüm yolu olarak ebeveynlerin %38.60'ı doktora başvurma, %35.88'i uzman kişiye başvurma, %7.02'si tuvalet alışkanlığı kazandırma ve uyarma %5.26'sı aile içi huzuru sağlama, korkuları ortadan kaldırma, zamanla düzelmesini bekleme ve konuşma gibi yöntemlere başvurmaktadır [148]. Büyük (2017) tarafından yapılan araştırmada annelerin %59.2'si çocuklarını saat başı tuvalete götürdüklerini, %72.8'i çocuk tuvaletini yapana kadar tuvalette tuttuklarını, %48.2'si ise tuvalet eğitimi boyunca geceleri çocuklarının altını bezlediklerini belirtmiştir [172]. Çalışır ve arkadaşları (2011) tarafından yapılan araştırmada annelerin tuvalet eğitimi süresince çocukların altını bezlemeyi sürdürdükleri, bir saat ve daha kısa aralıklarla tuvalete götürdükleri ve 5-9 dakikayla tuvalette beklettikleri belirlenmiştir [173]. Araştırmamız ve alan

yazında yapılan çalışmalarda da aileler uzman kişiye başvurma, tuvalete gitmesi gerektiğini hatırlatma ve götürme gibi yöntemlere başvurumaktadırlar. Anne baba tutumlarının düzenlenmesi, takvim tutma, tüketilen besinlerin içeriği ve yemek vakitlerinin düzenlenmesi diğer çözüm yollarındandır. Tuvalet eğitimi boyunca çocuğun altının bezlenmesi bu davranışı terk etmesini geciktiren bir durum olduğundan doğru bir yöntem değildir [71,16].

Araştırmamızda annelerin dışkı kaçırmının sebebinin ne olabileceğine ilişkin yanıtlarına bakıldığında %38.0'ı fizyolojik sebepler, %22.0'ı bilmiyorum yanıtını vermiştir. Annelerin dışkı kaçıрма sebebi ile ilgili olarak çoğunlukla fizyolojik sebepleri belirtiyor olması, annenin dışkı kaçırmının nedenleri ile ilgili olarak daha çok yapısal birtakım problemlerden kaynaklandığına yönelik bilgi edinmiş olmalarından kaynaklandığı düşünülebilir. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada ebeveynler dışkı kaçıрма durumunun %28.07'si korku, %22.81'i fiziksel bir rahatsızlık, %14.03'ü aile baskısı ve şiddet, %12.28'i psikolojik sıkıntılar ve tembellik, %10.53'ü aile içi problemler, kıskançlık, dikkat çekme ve genetik, %7.02'si anneye tepki gibi nedenlerden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir [148]. Deniz (2016) tarafından yapılan araştırmada çocukların yalnızca %7.6'sında tuvalet eğitimi aldıktan sonra tekrar altına yapma durumunun olduğu görülmüştür. Annelerin %2.5'i tuvalete gitmeyi unutması ve kardeş doğumu, %1.3'ü hastaneye yatma ve kakadan ayrılma korkusu nedeniyle altını ıslattığını belirtmiştir [175]. Araştırmamız ve alan yazında yapılan çalışmalara baktığımızda ailelerin dışkı kaçıрма sebebinin ne olabileceğine ilişkin görüşleri arasında kardeş kıskançlığı, çocuğun ihtiyaçlarının zamanında ve yeterli olarak karşılanmaması, annenin sert ve baskıcı tutumu veya aşırı titiz olması da yer almaktadır [17,21].

Araştırmamızda annelerin %93.0'ı tırnak yeme durumunu bir sorun olarak görürken, %7.0'ı bir sorun olarak görmemektedir. Araştırmamıza katılan annelerin büyük bir bölümünün bu durumu sorun olarak değerlendirdiği görülmektedir. Bu durumun dışarıdan bakıldığında güzel görünen bir eylem olmaması, diş veya mide sorunlarına neden olması veya bir alışkanlık haline gelip sürekli tekrarlanmasından endişelenmeleri nedeniyle sorun olarak gördükleri düşünülmektedir. Doğan ve Baykoç (2015) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin %1.2'si tırnak yeme

nedeniyle hastaneye başvurduğu görülmüştür [169]. Bengisoy ve Özdemir (2020) tarafından ilköğretime devam eden çocukların ailelerinin psikolojik danışma gereksinimleri incelenmiştir. Araştırmaya katılan 11 ebeveyninden, 6 tanesi tırnak yeme durumunu psikolojik bir problem olarak ifade etmiştir [177].

Araştırmamızda annelerin %62.4'ü tırnak yeme durumunu her durumda bir sorun olarak görürken, %28.0'ı yoğun olarak yapması durumunda sorun olarak görmektedir. Çocukların, bu davranışı alışkanlık haline getirmesi veya her zaman yapıyor olması durumunun istenmeyen bir eylem olduğu bu nedenle de ailelerin büyük bir bölümünün her durumda sorun olarak gördüğü düşünülmektedir. Ghanizadeh (2008) tarafından yapılan araştırmada tırnağını yiyen çocukların annelerinin yaklaşık %56.8'inde, babaların %45.9'unda majör depresif bozukluğu olduğu görülmüştür [178].

Araştırmamızda annelerin tırnak yeme durumuna karşı tutumlarına bakıldığında %35.0'ı tırnağını yeme diye uyarırım, %26.0'ı kızarım yanıtlarını vermiştir. Alan yazında söz konusu soru ile ilgili mevcut çalışmaların olmaması nedeniyle ebeveynlerin bu durumda sergiledikleri tutumlara yer vermek zorlaşmaktadır. Araştırmamızda annelerin en çok uyarma ve kızma davranışını sergilediğini görmekteyiz. Bu durumun annelerin bu eylem karşısında sergilemesi gereken doğru tutumları bilmiyor olmasından kaynaklandığı veya çevresindeki ebeveynleri rol model olarak bu tutumları sergiledikleri düşünülebilir. Yavuzer'e göre (2017) tırnak yeme davranışı üç dört yaşlarına kadar görmezden gelinmelidir. Çocuğun uyarılması veya sert tepkilerde bulunulması bu davranışın devam etmesine ya da artmasına neden olabilir [21].

Araştırmamızda annelerin tırnak yeme durumunda kullandıkları çözüm yollarına bakıldığında %27.0'ı tırnağını yeme diye uyarırım, %22.0'ı geleneksel yöntemlere başvururum cevabını vermiştir. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmaya göre annelerin %24.56'sı zararlarını anlatırım, %19.30'u acı oje sürerim, %14.54'ü doktora başvururum, %15.79'u uyarırım, %14.03'ü psikologa başvururum, %8.71'i sorunun nedenini bulurum ve dikkatini başka yöne çekerim gibi çözüm yollarına başvurmaktadır [148]. Araştırmamız da ve alan yazında yapılan

çalışmalarda ailelerin en çok zararlarını anlatarak ve tırnağını yeme diye sözlü uyarı vererek çözmeye çalıştığı görölmüştür. Çocuğun sürekli uyarılması bu davranışı devam ettirmesine sebep olabilir. Araştırmamızda ailelerin bu davranışa engel olmak için kına sürme, acı salça sürme, acı biber sürme ve acı oje sürme gibi geleneksel yöntemlere de başvurduğu görölmüştür. Bu yöntemler çocuk için faydalı olmamakla birlikte bu davranışın pekişmesine ve yeni davranış problemlerinin ortaya çıkmasına neden olabilir.

Araştırmamızda annelerin tırnak yeme sebebinin ne olabileceğine ilişkin yanıtlarına bakıldığında %65.0'ı psikolojik sebepler, %11.0'ı alışkanlık cevabını vermiştir. Araştırma grubunda yer alan annelerin yarıdan fazlasının tırnak yeme sebebini psikolojik sebep olarak görmesinin sebebi, bu konuda onların geçmiş yaşantılarından elde ettikleri deneyimlerle ilgisi olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Anneler, kendi çocukluk yaşantılarında ya da yakın çevrelerinde belki de arkadaşlarında gözlemledikleri bu davranışın psikolojik nedenlerden dolayı ortaya çıktığını gözlemlemiş olabilirler. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada annelerin %26.31'i yaşanan olaylar ve psikolojik sorunlar, %21.05'i stres, %17.54'ü kendini anlatamama, %17.02'si endişe, %14.03'ü korku, %8.71'i taklit, %7.02'si alışkanlık ve baskı gibi nedenlerden kaynaklanıyor olabileceğini düşünmektedir [148]. Araştırmamız ve alan yazında yapılan araştırma da annelerin tırnak yeme nedeninin ne olabileceğine ilişkin vermiş oldukları cevapların yanı sıra baskıcı ve otoriter ebeveyn tutumları, çocuğun kaliteli zaman geçirememesi, eleştiriye maruz kalması ve heyecan tırnak yemeye neden olabilecek faktörlerdir [2,4].

Araştırmamızda annelerin %60.0'ı parmak emme durumunu bir sorun olarak görürken, %40.0'ı bir sorun olarak görmemektedir. Araştırma grubunda yer alan annelerin tıpkı tırnak yeme davranışında olduğu gibi yarıdan fazlası, parmak emme davranışını bir sorun olarak gördüklerini ifade etmiştir. Parmak emme, özellikle bebeklik döneminden sonra görüldüğünde başta ailenin yakın çevresi olmak üzere pek çok kişi tarafından dikkat çeken ve olumsuz karşılanan davranışlardan biridir. Araştırma grubunda yer alan anneler için de bu durum yakın çevreleri tarafından ayıplanan, olumsuz tepki verilen bir durum olarak algılanmakta olduğu için bu kadar

yüksek oranda sorun olarak ifade edilmiş olabilir. Doğan ve Baykoç (2015) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin %13.6'sının parmak emme nedeniyle hastaneye başvurduğu görülmüştür [169].

Araştırmamızda annelerin %31.1'i parmak emme durumunu 3 yaşından sonra sorun olarak görmekte, %27.9'u her durumda ve sürekli yapması durumunda sorun olarak görmektedir. Yavuzer'e göre (2017), parmak emme normal gelişim gösteren çocuklarda üç dört yaşlarına kadar normal kabul edilen bir eylemdir [21]. Araştırmamızda annelerin parmak emmeyi, en çok 3 yaşından sonra bir sorun olarak görmesinin, bu konuda yetersiz bilgiye sahip olmalarından kaynaklı olduğu düşünülmektedir.

Araştırmamızda annelerin parmak emme durumuna karşı tutumlarına bakıldığında %43.0'ı bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %21.0'ı zararlarını anlatırım cevabını vermiştir. Alan yazında söz konusu soru ile ilgili mevcut çalışmaların olmaması nedeniyle ebeveynlerin bu durumda sergiledikleri tutumları yer vermek zorlaşmaktadır. Araştırmamızda annelerin en çok uyarma ve zararlarını anlatma şeklinde tutum sergilediğini görmekteyiz. Dikkatini dağıtma, kızma, görmezden gelme ve bilmiyorum annelerin verdiği diğer cevaplar arasındadır. Araştırmamızda annelerin büyük çoğunluğunun parmak emme davranışına karşı bir daha yapmamasını söyleyerek açıklama yapması, bu konuda kendi annelerinde ya da yakın çevrelerinden görüp öğrendikleri tutumlardan kaynaklandığı düşünülebilir. Yavuzer'e göre (2017), öncelikle çocuğun endişelenmesine neden olabilecek durumlar ve hangi durumda bu eylemin gerçekleştiği belirlenmelidir. İlk zamanlarda bu durum görmezden gelinmeli, sert ve aşırı bir tepki vermekten kaçınılmalıdır [21].

Araştırmamızda annelerin parmak emme durumunda kullandıkları çözüm yollarına bakıldığında %25.0'ı uzmandan destek alırım ve dikkatini dağıtırım, %18.0'ı bir daha yapmaması gerektiğini söylerim cevabını vermiştir. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin %31.57'si konuşarak zararlarını anlatırım, %14.03'ü meşgul olmasını sağlarım ve uzmana başvururum, %12.28'i sevgi ve ilgi gösteririm, %8.71'i ikaz ederim, %7.02'si zamana bırakırım ve eline bir şey sürerim, %5.26'sı nedenini araştırırım ve doktora başvururum gibi çözüm

yollarına başvurmaktadır [148]. Araştırmamız da ve alan yazında yapılan çalışmalarda aileler en fazla uzmana başvurma ve dikkatini dağıtma yöntemlerine başvurarak çözmeye çalışmaktadır. Araştırmamıza katılan anneler geleneksel yöntemlere başvurma, bir daha yapmaması gerektiğini söyleme, zararlarını anlatma ve bilmiyorum gibi cevaplar da vermişlerdir. Kullanılan geleneksel yöntemlere baktığımızda elini ve kolunu bez ile sarma, bütün parmaklarına bant yapıştırma, parmağına acı biber ve acı oje sürme gibi yöntemler anneler tarafından çözüm yolu olarak kullanılmaktadır. Özellikle otoriter ve sert tutumu benimseyen anneler parmak emme durumuna engel olmak için farklı yollar denemektedir. Bu yöntemler çocuğa yararlı olmamakla birlikte ilerleyen senelerde hayatını etkileyecek hasarlar da bırakabilir.

Araştırmamızda annelerin parmak emme sebebinin ne olabileceğine ilişkin yanıtlarına bakıldığında %48.0'ı alışkanlık, %20.0'ı bilmiyorum cevabını vermiştir. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin %21.05'i alışkanlık, %17.54'ü emme ihtiyacı ve alışkanlık, %8.71'i yalnızlık, kendini ifade edememe ve rahatlama yöntemi, %7.02'si kalıtsal, baskı ve stres, %5.26'sı güven yetersizliği, yetersiz sevgi ve anne karnından gelen bir durumdan kaynaklandığını düşünmektedir [148]. Araştırmamız ve alan yazında yapılan araştırma da annelerin parmak emme nedeninin ne olabileceğine ilişkin vermiş oldukları cevapların yanı sıra doyum sağlamaya çalışma, kendini rahatlatma, çocuğun sürekli eleştirilmesi ve özgüven eksikliği parmak emmeye neden olabilecek faktörlerdir [71].

Araştırmamızda annelerin %94.0'ı saldırganlığı bir sorun olarak görürken, %6.0'ı saldırganlığı bir sorun olarak görmemektedir. Okul öncesi dönemde saldırganlık durumunun sık görülmesi ve bu eylemin kontrol altına alınması zor olduğundan annelerin yüksek oranda sorun olarak gördükleri düşünülmektedir [70]. Kesicioğlu (2015) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının kişilerarası problem çözme becerilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Aileler çocukların göstermiş oldukları davranış sorunlarının saldırganlık, sözel tehdit ve ağlama olduğunu belirtmişlerdir [179].

Araştırmamızda annelerin %63.0'ı saldırganlığı her durumda sorun olarak görmekte, %13.0'ı sürekli olması durumunda bir sorun olarak görmektedir. Çevresindekilere zarar verirse, bir neden olmaksızın yaparsa, yoğun olursa ve bilmiyorum anneler tarafından verilen diğer cevaplardandır. Yörükoğlu'na göre (2018), çocuğun saldırgan yapıda olduğunu söyleyebilmemiz için bu durumun yoğunluğu ve sürekliliği normalin dışında olmalıdır [66].

Araştırmamızda annelerin saldırganlık davranışı karşısında sergiledikleri tutumlara bakıldığında %37.0'ı doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %33.0'ı kızarım cevabını vermiştir. İkiz ve Samur (2016) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlık durumu ebeveyn tutumları açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda otoriter tutuma sahip ailelerde fiziksel saldırganlığın daha yüksek olduğu görülmüştür [180]. Erdinç (2009) tarafından yapılan araştırmada annenin otoriter tutumunun arttıkça çocuklarda fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın arttığı görülmüştür [181]. Yalçın (2013) tarafından yapılan araştırmada annelerin çocuklarına olan davranışlarının etkisi, hazırlanan bir eğitim programıyla incelenmiştir. Araştırma sonucunda annelerin davranışlarının olumlu şekilde değiştiği, yoksunlaştırma, fiziksel ve duygusal cezalandırma davranışlarının azaldığı çocukların problem çözme becerilerinin yüksek ve sosyal kaygı düzeylerinin daha az olduğu belirlenmiştir [182]. Doğan (2020) tarafından yapılan araştırmada okul öncesi dönemde çocuklarda görülen saldırganlık durumu ebeveyn tutumları açısından incelenmiştir. Araştırma sonucuna göre ebeveynlerin otoriter tutumlarının artmasına bağlı olarak çocukların saldırgan davranışları da artmaktadır [183]. Araştırmamızda ve alan yazında yapılan diğer çalışmalarda saldırganlık durumuna karşı ebeveynlerin genellikle sert ve katı bir tutum sergiledikleri görülmektedir. Ebeveynlerin birbirlerine veya çocuklarına sert ve katı bir tutum sergiliyor olması, birçok beceriyi veya davranışı gözlemleyerek öğrenen çocuğun bunu normal olarak görmesine ve bu davranışı sergilemesine sebep olabilir. Aynı zamanda çocuğa fiziksel şiddet içeren cezalar vermek yerine, yapmaktan hoşlandığı şeyleri kısıtlamak daha doğru bir yol olacaktır [58, 85].

Araştırmamızda annelerin saldırganlık davranışına karşı kullandıkları çözüm yollarına bakıldığında %39.0'ı doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %21.0'ı uzmandan destek alırım cevabını vermiştir. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada ebeveynlerin %35.88'i konuşarak zararlarını anlatırım, %17.54'ü uzmana başvururum, %12.28'i örnek olurum, %10.53'ü ceza veririm, %8.71'i şiddet içeren filmleri izlemesini engellerim, ev ortamını düzenlerim ve nedenleri ortadan kaldırıyorum gibi yöntemlerle çözmeye çalışmaktadır [148]. Ay (2017) tarafından yapılan araştırmaya göre anneler konuşma, açıklama-örnek verme, ceza-görev vermeme ve mahrum bırakma gibi yöntemlere başvurmaktadır [184]. Gökbayrak (2018) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerin bebeklik döneminde karşılaştığı problem davranışlar ve çözüm yaklaşımları incelenmiştir. Bebeğiniz bir nesneye ya da akranına zarar verdiğinde ne yaparsınız sorusuna ebeveynlerin %27.3'ü konuşurum, %19.3'ü uyarırım, %14.7'si kızarım, %6.1'i ceza veririm, %1.6'sı üzüldüğümü hissettirim, %1.4'ü bağırırım, %0.7'si göz teması kurarım, %0.5'i dikkatini dağıtırım, hayır derim, kendi haline bırakırım ve kucağıma alırım şeklinde cevap vermişlerdir [185]. Alan yazında yapılan araştırmalarda ebeveynlerin çözüm yolu olarak sözel ve fiziksel şiddete başvurdukları görülmektedir. Bunun yerine çocuğun yapmaktan keyif aldığı şeyleri kısıtlamak doğru bir yoldur. Saldırganlık davranışı gerçekleşmeden önce oluşan öfke birikmesi farklı bir yöne aktarılırsa bu davranış meydana gelmez. Çocuk etkin bir şekilde dinlenmelidir ve duygularını açıkça ifade etmesine fırsat verilmelidir [16].

Araştırmamızda annelerin saldırganlık davranışının sebebinin ne olabileceğine ilişkin yanıtlarına bakıldığında %24.0'ının rol model alma, %23.0'ının inatçılık cevabını verdiği görülmüştür. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada ebeveynler saldırganlık durumunun %29.82'si taklit, %15.79'u aile içi problemler ve isteklerini elde etmek, %12.28'i çizgi film, genetik ve kıskançlık, %10.53'ü üstünlük kurma, %8.71'i ilgisizlik ve şiddete maruz kalma, %5.26'sı özgüvensizlik gibi nedenlerden kaynaklanıyor olacağını düşünmektedir [148]. Camadan ve arkadaşları (2017) tarafından yapılan araştırmada, aile içinde yaşanan anlaşmazlıklar karşısında ebeveynlerin ve çocukların verdikleri tepkiler incelenmiştir. Ebeveynlerin yaşamış oldukları problemlerde daha çok saldırganlık eğilimli tepkiler ortaya koydukları,

çocuk katılımcıların da benzer şekilde ailelerinde yaşadıkları anlaşmazlık durumlarında saldırganlık eğilimli tepkiler sergiledikleri görülmüştür [186]. Sezer ve arkadaşları (2013) tarafından yapılan araştırmada anne babanın kavga etme sıklığı ile çocukların saldırganlık puanları arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Anne babası her zaman veya bazen kavga eden çocukların saldırganlık puan ortalamaları hiç kavga etmeyenlerden daha yüksek bulunmuştur [187]. Şeşen ve Ertürk (2018) tarafından yapılan araştırmada çocukların, izledikleri çizgi filmlerdeki şiddet içeriklerini doğru bulmadıklarını fakat bu tutumu eylemlerine yansıtmakta başarılı olamadıkları görülmüştür [188]. Akçay ve Özcebe (2012) tarafından yapılan araştırmada televizyonun okul öncesi dönemdeki çocukların saldırganlık davranışına etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda hafta içi televizyon izleme süresinin artmasıyla, sosyal davranışların azaldığı, fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın arttığı görülmüştür. Hafta sonu televizyon izleme süresinin artmasıyla olumlu sosyal davranışların azaldığı ve fiziksel saldırganlığın arttığı tespit edilmiştir [189]. Kesicioğlu (2015) tarafından yapılan araştırmada aileler, aşırı televizyon izleme ve arkadaşlarından gördüğü davranışları sergileme durumunun çocukların kişiler arası problem çözme sorunu yaşama nedenlerinden biri olarak görmektedir [179]. Güney (2008) tarafından yapılan araştırmada fiziksel şiddete maruz kalan çocukların daha saldırgan davranışlar sergilediği görülmüştür [190]. Salırganlık davranışının ortaya çıkmasında birden çok etken olmaktadır. Alan yazında yapılan araştırmalara ek olarak çocuğun sürekli engellenmesi ve enerjisini boşaltmasına imkan tanınmaması, erkek çocukların saldırgan eylemlerinin ebeveynler tarafından kabul görmesi, çocuğun kişilik özellikleri, aile içi ilişkiler ve çevre saldırganlık davranışının ortaya çıkmasında ve yoğunluğunun artmasında etken olarak ifade edilmektedir [58,4].

Araştırmamızda annelerin %85.0'ı öfke nöbetini bir sorun olarak görürken, %15.0'ı öfke nöbetini bir sorun olarak görmemektedir. Öfke nöbeti esnasında çocuğun ağlaması, bağırıp çığlık atması durumunda anneler ne yapmaları gerektiği konusunda endişeleniyor olabilir. Bundan kaynaklı büyük bir bölümünün öfke nöbetlerini sorun olarak gördüğü düşünülmektedir. Ceylan ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmada annelerin erken çocukluk dönemine bakış açılarının

incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucuna göre anneler 2-4 yaşta en çok beslenme, öfke nöbetleri ve yaramazlık durumlarında zorlanmaktadır [191].

Araştırmamızda annelerin %41.0'ı öfke nöbetini her durumda sorun olarak görmekte, %20.0'ı sürekli yapması durumunda bir sorun olarak görmektedir. Kendisine ve çevresindekilere zarar verirse, yoğun olursa, dışarıda yaparsa ve bilmiyorum annelerin vermiş oldukları diğer cevaplar arasındadır. Yavuzer'e göre ara ara gerçekleşen öfke nöbetleri bir-bir buçuk yaşlarından dört yaşına kadar normal olarak kabul edilmelidir. Çocuğun sosyalleşmesiyle birlikte bu davranışların görülme sıklığı da azalmaktadır [58].

Araştırmamızda annelerin öfke nöbeti karşısında sergiledikleri tutumlara bakıldığında %43.0'ı kendiliğinden sakinleşmezse sakinleştirmeye çalışırım, %19.0'ı yanlış olduğunu ve bir daha yapmaması gerektiğin söylerim cevabını vermiştir. Annelerin çocukları öfke nöbeti sergilediğinde daha çok sakinleştirmeye çalışmaları, araştırmaya katılan annelerin bu konu hakkındaki mevcut bilgi düzeyleri ile ilgili olduğu düşünülebilir. Anneler edindikleri deneyimler ya da aldıkları öneriler doğrultusunda çocuklarını sakinleştirmeye çalışmanın daha yararlı olacağını düşünüyor olabilirler. Gökbayrak (2018) tarafından yapılan çalışmada bebeğinizi sakinleştirmek için nasıl bir yol izlersiniz sorusuna ebeveynlerin %11.0'ı kucağıma alırım, %6.3'ü sarılırım, %5.3'ü aldırış etmem, %3.3'ü öperim, %2.3'ü ona uyarım, %2.0'ı kendi haline bırakırım, %0.7'si okşarım, %0.3'ü okşarım ve devreye annesi girer şeklinde cevap vermişlerdir [185]. Yavuzer'e göre öfke nöbetinin nedeninin ne olduğuna bakılmaksızın öfkenin ifade edilmesine fırsat tanınmalıdır. Çocuk sakinleştikten sonra davranışın nedeni üzerinde konuşulmalı, duygularını aktarmasına fırsat tanınmalıdır. Ebeveynlerin sakin ve ılımlı yaklaşımları çocuğun rahatlamasına ve öfkenin azalmasına olanak sağlamaktadır [15].

Araştırmamızda annelerin öfke nöbeti durumunda kullandıkları çözüm yollarına bakıldığında %30.0'ı doğru olmadığını ve yapmaması gerektiğini anlatırım, %25.0'ı kendiliğinden sakinleşmezse sakinleştirmeye çalışırım cevabını vermiştir. Ersan (2019) tarafından yapılan araştırmaya göre çocukların öfke ifadeleri, duygusal düzenleme aracılığıyla fiziksel ve ilişkisel saldırganlığı dolaylı olarak yordamaktadır.

Okul öncesi dönemde duygu düzenleme becerilerinin gelişiminin desteklenmesiyle birlikte öfke duygularının saldırgan davranışa dönüşmeyeceği görülmüştür [192]. Ertan (2013) tarafından yapılan araştırmada çocukların duygusal düzenleme becerilerinin artmasıyla, baş etme strateji geliştirme düzeylerinin de arttığı bulunmuştur. Baş etme stratejisi yüksek olan çocukların da kendilerini denetleme becerilerinin daha yüksek olduğu görülmüştür [193]. Araştırmamıza katılan annelerin büyük bir bölümünün öfke nöbetine çözüm yolu olarak bu davranışının doğru olmadığını ve yapmaması gerektiğini söyleyerek çözmeye çalıştığı görülmüştür. Öfke nöbeti sırasında ailenin bu duruma nasıl yaklaşım gösterdiği çok önemlidir. Çocuğun neden böyle davrandığını belirleyip, neden olan etkenleri ortadan kaldırmak doğru bir yaklaşım olacaktır. Kendisine veya başkalarına zarar veremeyeceği güvenli ortamın sağlanması, arkadaşlarıyla vakit geçirmesine olanak tanınması, resim yapması ve spor etkinliklerine katılımının sağlanması yapılacak diğer çözüm yolları arasındadır.

Araştırmamızda annelerin öfke nöbetinin sebebinin ne olabileceğine ilişkin yanıtlarına bakıldığında %39.0'ı inatçılık, %18.0'ı psikolojik sebepler cevabını vermiştir. Annelerin öfke nöbetinin sebebi ile ilgili olarak çoğunlukla inatçılığı belirtiyor olması, yaşadıkları inatçılık davranışları sonrası öfke nöbeti durumlarının yaşanmış olmasından kaynaklandığı düşünülebilir. Kaya ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada (2017) ebeveynler, öfke nöbetinin nedenini, çocuğun sinirlendiğinde gözünün bir şey görmemesi olarak bildirmiştir [194]. Çocuğun sözel veya fiziksel şiddete maruz kalması, her istediğinin yapılması ya da yapmak istediği şeylere engel olunması, olumsuz anne baba ilişkileri ve çocuğa yeterli zaman ayrılmaması öfke nöbetlerine neden olan diğer faktörlerdendir. Araştırmamız ve alan yazında yapılan çalışmalara baktığımızda ailelerin öfke nöbeti sebebinin ne olabileceğine ilişkin görüşleri arasında çocuğun sözel veya fiziksel şiddete maruz kalması, her istediğinin yapılması ya da yapmak istediği şeylere sürekli engel olunması, olumsuz anne baba ilişkileri ve çocuğa yeterli zaman ayrılmaması öfke nöbetlerine neden olan diğer faktörlerdendir [71,16].

Araştırmamızda annelerin %58.0'ı inatçılığı bir sorun olarak görürken, %42.0'ı bir sorun olarak görmemektedir. Araştırma grubunda yer alan annelerin

yarıdan fazlası inatçılığı sorun olarak gördüklerini ifade etmiştir. Yoğun olarak yaşanıyor olması ya da annelerin çözme aşamasında güçlük yaşıyor olması nedeniyle yüksek oranda sorun olarak ifade edilmiş olabilir. Üç dört yaşları arasında görülen inatçılık eylemi gelişim sürecinin normal bir parçası olarak kabul edilmelidir. Bağımsız bir birey olduğunun farkına varan çocuk istediklerini elde etmek için çevresindeki yetişkinlere direnç gösterebilir [70]. Gökbayrak (2018) tarafından yapılan çalışmada “bebeğiniz istemediğiniz hangi davranışları sergiler” sorusuna ebeveynlerin %16.3’ü çok fazla ağlama, %15.0’ı inatçılık yapma, %10.3’ü tehlikeli şeyler yapma, %6.3’ü elektronik aletlere ilgi duyma ve etrafı dağıtma, %4.3’ü kardeşiyle anlaşamama, %3.7’si yemeğini yememe, saldırganlık ve eşya fırlatma şeklinde cevap vermişlerdir [185]. Ceylan ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan çalışmada annelerin, 4-6 yaşta en çok beslenme, inatçılık, kardeş kıskançlığı ve iletişim problemi gibi konularda zorlandığı görülmüştür [191].

Araştırmamız da annelerin %62.1’i inatçılığı sürekli olması durumunda sorun olarak görmekte, %25.9’u her durumda sorun olarak görmektedir. Yoğun olursa, dışarıda yaparsa ve ısrarcı olursa anneler tarafından verilen diğer cevaplardandır. Bağımsız bir birey olduğunun farkına varan çocuk, isteklerine ulaşmak için veya ebeveynlerinin isteklerini yerine getirmemek için inatlaşabilir. Çocuğun sürekli olarak engellenmesi ve etkili iletişimin sağlanamaması gibi nedenlerin bu durumu sorun haline getirmiş olduğu düşünülebilir.

Araştırmamızda annelerin inatçılık durumu karşısında sergiledikleri tutumlara bakıldığında %50.0’ının istediğini yapmam ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim, %15.0’ının görmezden gelirim cevabını verdiği görülmüştür. Gökbayrak (2018) tarafından yapılan çalışmada bebeğinizin bir şeyi isteme davranışına karşı siz ne yaparsınız sorusuna ebeveynlerin %22.3’ü uygunsa istediği şeyi veririm, %15.2’si konuşurum, %9.4’ü genellikle istediği şeyi veririm, %8.5’i dikkatini dağıtırım, %8.0’ı aldırış etmem, %4.0’ı beklerim, %3.1’i sakinleştiririm ve sakinliğimi korurum şeklinde cevap vermişlerdir [185]. Araştırmamıza katılan annelerin yarısı inatçılık durumu karşısında çocuğun istediğini yapmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylediğini belirtmiştir. Bu durumun araştırmaya katılan annelerin bilgi düzeyleri ile ilgili olduğu düşünülebilir. Çocuğa nedeninin açıklanmaması ve

alternatif seçeneklerin sunulmaması sürecin çözümünü zorlaştırabileceği gibi iletişim problemlerine de neden olabilir. Ebeveynlerin çocuklara doğru model olması ve gereksinimlerini zamanında gidermesi önemlidir. Aynı zamanda inatçılığa engel olmak benlik ve bağımsızlık duygusunun gelişimine zarar vereceğinden doğru bir yaklaşım değildir [66].

Araştırmamızda annelerin inatçılık durumunda kullandıkları çözüm yollarına bakıldığında %47.0'ının istediğini yapmam ve doğru olmadığını anlatırım, %15.0'ının görmezden gelirim cevabını verdiği görülmüştür. Araştırma grubunda yer alan annelerin yarıya yakını çocuklarının inatçılık yapması halinde uyarıda bulunup açıklama yapmaları onların bu davranışı çocuklarının içinde bulundukları gelişimsel döneme özgü olarak yorumladıkları şeklinde düşünülebilir. Gökbayrak (2018) tarafından yapılan çalışmada bebeğinize yapmaması gereken bir şeyi nasıl açıklarsınız sorusuna ebeveynlerin %66.3'ü konuşurum, %7.6'sı uyarırım, %2.9'u kızarım, %2.3'ü çevreyi düzenlerim, % 1.7'si göz teması kurarım, kucağıma alırım, bağırırım, cezalandırırım, dikkatini dağıtırım, hayır derim ve uyarırım şeklinde cevap vermişlerdir [185]. Çocuklarda belirli dönemlerinde görülen inatçılık davranışı gelişimin normal bir parçasıdır. Bu dönemlerde ebeveynler bu davranışı normal olarak kabul etmelidir ve engellemeye çalışmamalıdır. Aynı zamanda inatla karşılık vermek doğru değildir. Çocuğun kaliteli vakit geçirmesine olanak sağlanabilir ve oyun oynadığı alanlar genişletilebilir [70].

Araştırmamızda annelerin inatçılığın sebebinin ne olabileceğine ilişkin yanıtlarına bakıldığında %27.0'ı istediklerini elde etmek, %23.0'ı kişilik yapısı cevabını vermiştir. Kaya ve arkadaşları tarafından yapılan araştırmada (2017) benmerkezcilik, isteklerini yaptırmaya çalışmak ve her istediğinin yerine getirilmiş olması ebeveynler tarafından inatçılığın nedenleri arasında gösterilmiştir [194]. Araştırmamız ve alan yazında yapılan çalışmalara ek olarak gelişim döneminin bir özelliği olması, etkili iletişimin sağlanamaması, çocuğun yapmak istediği şeylerin sürekli engellenmesi ve alternatif seçeneklerin sunulmaması inatçılığa neden olan diğer faktörlerdendir [4]. Araştırmamızda yer alan annelerin çocuklarının inatçılık davranışını ne sebeple ortaya çıkardığına yönelik algıları farklılık göstermektedir.

Bunun nedeni araştırma grubunu oluşturan annelerin sahip oldukları bireysel özellikler olarak yorumlanabilir.

Araştırmamızda annelerin %30.0'ı parmak emme, %29.0'ı inatçılık, %24.0'ı alt ıslatma durumunu, %13.0'ı tırnak yeme, %3.0'ı öfke nöbetleri, %1.0'ı saldırganlığı kolay olarak görürken; annelerin %35.0'ı inatçılık, %24.0'ı parmak emme, %23.0'ı alt ıslatma durumunu, %14.0'ı tırnak yeme, %3.0'ı öfke nöbetleri, %1.0'ı saldırganlık durumunu zor olarak görmektedir. Araştırmamıza katılan annelerin bazı davranış problemlerinin çözümünü kolay görürken, bazı annelerin aynı davranış problemlerinin çözümünün zor olarak değerlendirdiğini görmekteyiz. Bu durumun annenin karşılaşmış olduğu davranış problemini kısa bir sürede çözmesinin onu kolay olarak görmesine veya daha önce böyle bir deneyimi olmadığı için süreci kolay olarak düşünmesinden kaynaklı olabileceği yönünde yorumlama yapılabilir. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada ailelerin %24.56'sı yalan söyleme, %22.81'i tırnak yeme ve parmak emme, %15.79'u alt ıslatma, %12.28'i okul korkusu durumunun çözümünü kolay olarak görmektedir. Ailelerin %21.05'i dikkat eksikliği ve hiperaktiviteyi, %17.54'ü kekemeliği, %15.79'u çalma davranışını, %10.53'ü tik ve alt ıslatma durumunu zor olarak görmektedir [148].

Araştırmamızda ailelerin davranış problemlerini yaşadıklarında %45.0'ı kendim çözerim, %32.0'ı uzmandan destek alırım, %11.0'ı eşime danışırım, %5.0'ı büyük ebeveynlere danışırım cevabını vermiştir. Araştırmamıza katılan annelerin büyük bir bölümünün problemi ortadan kaldırmak için öncelikle kendi baş etme stratejilerini denediğini görmekteyiz. Bu durumun ailelerin çocuk gelişimi ve yaşanan problem davranışları çözme konusunda kendilerine güvenmeleri ve denedikleri çözüm yollarını yeterli görmeleri ile açıklanabilir. Bengisoy ve Özdemir (2020) tarafından yapılan araştırmada ailelerin on tanesi yaşanan psikolojik problemler karşısında psikolojik danışman, rehber, psikolog ve psikiyatrist gibi uzmanlardan yardım alınması gerektiğini, ailelerden bir tanesi de öğretmenlerden yardım alınması gerektiğini ifade etmiştir [177]. Ceylan ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan araştırmada annelerin 6'sı çocuk gelişimi uzmanından, 3'ü doktorlardan, 2'si öğretmenlerden, 2'si eşlerinden, 2'si büyük ebeveynlerden, 1'i psikologdan, 1'i psikiyatristten güçlük çektiği konularda destek almak istemektedir [191].

Araştırmamızda annelerin davranış problemlerine ilişkin bilgileri en çok nereden ediniyorsunuz sorusuna %40.0'ı sosyal ağlardan, %18.0'ı deneyimlerimden, %17.0'ı yazılı kaynaklardan, %11.0'ı uzmanlardan yanıtını vermiştir. Araştırmamıza katılan annelerin neredeyse yarıya yakın bir bölümünün bilgileri en çok sosyal ağlar aracılığı ile elde ettiğini görmekteyiz. Günümüzde teknolojinin ilerlemesiyle birlikte sosyal ağlarda çocuk gelişimi üzerine bir uzmanlığı olmasa dahi yazılar yazıp ailelere yönlendirmelerde bulunan kişi sayısı çoğalmaktadır. Annelerin sosyal ağ gibi platformlardan bilgi edinme durumlarında, öncelikle bu bilgileri gözden geçirip doğruluğuna emin olduktan sonra uygulamasının çocuğun gelişimi açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Gökbayrak (2018) tarafından yapılan araştırmada 318 aile çocuk eğitiminde bir kaynaktan yararlanırken 86 aile yararlanmamaktadır. Ebeveynlerin 125'i aile büyüklerinden, 119'u çocuk doktorundan, 116'sı yazılı kaynaklardan, 102'si sosyal medyadan, 88'i alan uzmanlarından, 39'u medyadan yararlanmaktadır [185]. Hassoy (2010) tarafından yapılan araştırmada davranış bozukluğu durumunda annelerin, %28.07'si psikoloğa, %26.31'i doktora, %22.81'i basit olanları ben çözerim, %21.05'i konunun uzmanına, %7.02'si psikiyatriste ve rehber psikolojik danışmana başvurmaktadır [148]. Baysan (2020) tarafından yapılan araştırmada da, 3-6 yaş döneminde çocuğu olan ebeveynlerin cinsel gelişim ve eğitim hakkındaki bilgi düzeyleri ve tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Ailelerin cinsel gelişim hakkında %20.8'i kitaplardan, %13.7'si doktorlardan, %12.4'ü konferans ve seminerlerden, %9'u internetteki bloglardan, %6.8'i sosyal medyadan, %6.2'si bu konuda düzenlenen kurs vb. eğitimlerden ve % 1.2'sinin bu konuda bilgi almak istemediği görülmüştür [195]. Şahinöz ve Ayhan (2019) tarafından yapılan araştırmada herhangi bir yazılı kaynak okuyan annelerin çocuk gelişimi üzerine bilgi düzeylerinin, okumayan annelere oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur [196].

8. SONUÇ

Araştırmamız sonucunda elde edilen sonuçlar bulguların veriliş sırası doğrultusunda yer almaktadır.

8.1. Nicel Bulguların Sonuçları

Araştırmamızda annelerin ebeveynlik öz yeterlilik algılarının ebeveynliğe yönelik strateji ile çocuğa kazandırılacaklar alt boyutunda annenin yaşı, eğitim durumu, ekonomik durumu, medeni durumu, aile yapısı, çocuk sayısı, çocuğun doğum sırası, çocuğun yaşı, çocuğun cinsiyeti ve annelerin seminer kongre gibi etkinliklere katılma durumuna bağlı olarak karşılaştırılmasında anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur. Annenin mesleği, ekonomik durum algısı, davranış problemleri üzerine bilgi yeterliliği algısı ve çocuklarını anaokuluna gönderip göndermeme durumlarına bağlı olarak karşılaştırılmasında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur.

- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin yaş grubuna göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.
- Araştırmamız katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin eğitim grubuna göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin çalışma durumuna göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p<0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu anlaşılmıştır.

- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin mesleğine göre karşılaştırılmasında Ebeveynliğe Özgü Strateji boyutu için ($p < 0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının ailenin gelir seviyesine göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p > 0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının ailenin ekonomik durum algısına göre karşılaştırılmasında Ebeveynliğe Özgü Strateji boyutu için ($p < 0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının medeni duruma göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p > 0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmıştır.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının aile yapısına göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p > 0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmıştır.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuk sayısına göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p > 0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuğun doğum sırasına göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p > 0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuğun yaşına göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p > 0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı anlaşılmaktadır.

- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuğun cinsiyetine göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin seminer, kongre gibi etkinliklere katılma durumuna göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p>0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının annenin bilgi düzeyine göre karşılaştırılmasında iki alt boyut ve genel puanlama için ($p<0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu anlaşılmıştır.
- Araştırmamıza katılan annelerin Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik ölçeği alt boyutlarının çocuğun anaokuluna gitme durumuna göre karşılaştırılmasında Ebeveynliğe Özgü Strateji ve genel puanlama için ($p<0,05$) bulunduğundan anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir.

8.2. Nitel Bulguların Sonuçları

- Araştırmamızda “Davranış problemi nedir?” sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “normal kabul edilen davranışları sergilememe”, en az “anne babayı rol model alma” olarak cevapladığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler “Davranış problemi nedir?” sorusuna en çok “normal kabul edilen davranışları sergilememe”, en az “anne babayı rol model alma” olarak cevap vermiştir.
- Araştırmamızda "Davranış problemine örnek verebilir misiniz?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok evde veya dışarıda uygun olmayan davranışlar sergileme, en az farklı gelişim gösteren çocuklar olarak cevaplandırdığı görülmüştür. Çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin "Davranış problemine örnek verebilir misiniz?" sorusuna en çok

“arkadaşlarıyla oyun oynamama ve oyuncaklara zarar verme”, en az “farklı gelişim gösteren çocuklar” olarak cevaplandığı görülmüştür.

- Araştırmamızda "Alt ıslatma size göre bir sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen annelerden 39'u “evet” cevabını verirken, 11'i “hayır” cevabını vermiştir. "Alt ıslatma size göre sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin 37'si “evet” cevabını verirken, 13'ü “hayır” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Alt ıslatma davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “sürekli devam ederse”, en az “gece yaparsa” cevabını vermiştir. "Alt ıslatma davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “sürekli devam ederse”, en az “her durumda” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Çocuğunuz altını ıslatıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım”, en az “kızarım” cevabını vermiştir. "Çocuğunuz altını ıslatıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım”, en az “daha iyi davranmaya başlarım” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Çocuğunuz altını ıslatıyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok uzmandan destek alırım, en az uyumadan önce bez takarım cevabını vermiştir. "Çocuğunuz altını ıslatıyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “uzmandan destek alırım”, en az “sıvı tüketimini uyku saatine yakın keserim” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Alt ıslatmanın nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “psikolojik sebepler”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir. "Alt ıslatmanın nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “psikolojik sebepler”, en az “anne-baba tutumları” olarak cevap vermiştir.
- Araştırmamızda "Dışkı kaçırma size göre bir sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen annelerden 37'si “evet” 12'si “hayır”, 1'i

“bilmiyorum” cevabını vermiştir. "Dışkı kaçıрма size göre sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin 39'u "evet" cevabını verirken, 11'i "hayır" cevabını vermiştir.

- Araştırmamızda "Dışkı kaçıрма davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “her durumda”, en az “bilerek yapıyorsa” cevabını vermiştir. "Dışkı kaçıрма davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “her durumda”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Çocuğunuz dışkı kaçııyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “anlayışla karşılarım ve öğretmeye çalışırım”, en az “arkadaşlarının oyun oynamak istemeyeceğini söylerim” cevabını vermiştir. "Çocuğunuz dışkı kaçııyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “kızarırm”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Çocuğunuz dışkı kaçııyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “uzmandan destek alırım”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir. "Çocuğunuz dışkı kaçııyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “uzmandan destek alırım”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Dışkı kaçırmının nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “fizyolojik sebepler, en az oyuna dalması veya bölmek istememesi” cevabını vermiştir. "Dışkı kaçırmının nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “psikolojik sebepler”, en az “anne-baba tutumları” olarak cevap vermiştir.
- Araştırmamızda "Tırnak yeme size göre bir sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen annelerden 47'si “evet” cevabını verirken, 3'ü “hayır” cevabını vermiştir. "Tırnak yeme size göre sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin 46'sı “evet” cevabını verirken, 4'ü “hayır” cevabını vermiştir.

- Araştırmamızda "Tırnak yeme davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok "her durumda", en az "bir neden olmaksızın yaparsa" cevabını vermiştir. "Tırnak yeme davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok "her durumda", en az "bilmiyorum" cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Çocuğunuz tırnağını yiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok "tırnağını yeme diye uyarırım", en az "fiziksel müdahale ile yapmasına engel olurum" cevabını vermiştir. "Çocuğunuz tırnağını yiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok "kızarım", en az "dikkatini farklı yöne çekerim" cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Çocuğunuz tırnağını yiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok "tırnağını yeme diye uyarırım", en az "kızarım" cevabını vermiştir. "Çocuğunuz tırnağını yiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok "geleneksel yöntemlere başvururum", en az "dikkatini dağıtırım" cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Tırnak yemenin nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok "psikolojik sebepler", en az "kıskançlık" cevabını vermiştir. "Tırnak yemenin nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok "psikolojik sebepler", en az "kıskançlık" olarak cevap vermiştir.
- Araştırmamızda "Parmak emme size göre bir sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen annelerden 31'i "evet" cevabını verirken, 19'u "hayır" cevabını vermiştir. "Parmak emme size göre sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin 29'u "evet" cevabını verirken, 21'i "hayır" cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Parmak emme davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok "3 yaşından sonra", en az "yoğun olarak yaparsa" cevabını vermiştir. "Parmak emme davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna

çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “her durumda”, en az “yoğun olarak yaparsa” cevabını vermiştir.

- Araştırmamızda "Çocuğunuz parmağını emiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “bir daha yapmaması gerektiğini söylerim”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir. "Çocuğunuz parmağını emiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “bir daha yapmaması gerektiğini söylerim”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Çocuğunuz parmağını emiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “dikkatini dağıtırım” en az “zararlarını anlatırım ve bilmiyorum” cevabını vermiştir. "Çocuğunuz parmağını emiyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “uzmandan destek alırım”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Parmak emmenin nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “alışkanlık”, en az “bağlanma sorunları” olarak cevap vermiştir. "Parmak emmenin nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “alışkanlık”, en az “bağlanma sorunları” olarak cevap vermiştir.
- Araştırmamızda "Saldırganlık size göre bir sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen annelerden 46’sı “evet” cevabını verirken, 4’ü “hayır” cevabını vermiştir. "Saldırganlık size göre sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin 48’i “evet” cevabını verirken, 2’si “hayır” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Saldırganlık davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “her durumda”, en az “yoğun olarak yaparsa” cevabını vermiştir. "Saldırganlık davranışını hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “her durumda”, en az “bilmiyorum” olarak yaparsa cevap vermiştir.
- Araştırmamızda "Çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok

“doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim”, en az “görmezden gelirim” cevabını vermiştir. “Çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?” sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “kızarım”, en az “görmezden gelirim” cevabını vermiştir.

- Araştırmamızda “Çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim”, en az “daha iyi davranmaya başlarım” cevabını vermiştir. “Çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim”, en az “daha iyi davranmaya başlarım” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda “Saldırganlığın nedeni ne olabilir?” sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “inatçılık”, en az “psikolojik sebepler” olarak cevap vermiştir. “Saldırganlığın nedeni ne olabilir?” sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “rol model alma”, en az “psikolojik sebepler” olarak cevap vermiştir.
- Araştırmamızda “Öfke nöbetleri size göre bir sorun mudur?” sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen annelerden 43’ü “evet” cevabını verirken, 7’si “hayır” cevabını vermiştir. “Öfke nöbetleri size göre sorun mudur?” sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin 42’si “evet” cevabını verirken, 8’si “hayır” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda “Öfke nöbetini hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz” sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “her durumda”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir. “Öfke nöbetini hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz” sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “her durumda”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda “Çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?” sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım” en az “dikkatini dağıtırım” cevabını vermiştir. “Çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa

tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok "kendiliğinden sakinleşmezse, sakinleştirmeye çalışırım", en az "dikkatini dağıtırım" cevabını vermiştir.

- Araştırmamızda "Çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok "doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim", en az "kızırım ve ödül ceza sistemini uygulayım" cevabını vermiştir. "Çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok "doğru olmadığını ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim," en az "ödül ceza sistemini uygulayım" cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Öfke nöbetlerinin nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok "inatçılık", en az "şımarıklık" olarak cevap vermiştir. "Öfke nöbetlerinin nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok "inatçılık", en az "kendini ifade edememesi" olarak cevap vermiştir.
- Araştırmamızda "İnatçılık size göre bir sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen annelerden 31'i "evet" cevabını verirken, 19'u "hayır" cevabını vermiştir. "İnatçılık size göre sorun mudur?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen annelerin 27'si "evet" cevabını verirken, 23'ü "hayır" cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "İnatçılığı hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok "sürekli olursa", en az "dışarıda yaparsa" cevabını vermiştir. "İnatçılığı hangi durumlarda sorun olarak görürsünüz" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok "sürekli olursa", en az "yoğun olursa" cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok "istediğini yapmam ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim" en az "bilmiyorum" cevabını vermiştir. "Çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen

anneler en çok “istediğini yapmam ve bir daha yapmaması gerektiğini söylerim” en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir.

- Araştırmamızda "Çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “istediğini yapmam ve doğru olmadığını anlatırım”, en az “kızarım” cevabını vermiştir. "Çocuğunuz inatçı davranışlar sergiliyor olsa çözüm yolunuz nasıl olurdu? sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “istediğini yapmam ve doğru olmadığını anlatırım”, en az “dikkatini dağıtırım” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "İnatçılığın nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “kişilik yapısı”, en az “şımarıklık” olarak cevap vermiştir. "İnatçılığın nedeni ne olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “istediklerini elde etmek”, en az “bilmiyorum” cevabını vermiştir.
- Araştırmamızda "Davranış problemlerinden hangisi kolay olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “alt ıslatma”, en az “saldırganlık” cevabını vermişlerdir. "Davranış problemlerinden hangisi kolay olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “parmak emme”, en az “öfke nöbetleri” olarak cevap vermiştir.
- Araştırmamızda "Davranış problemlerinden hangisi zor olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “inatçılık”, en az “saldırganlık” cevabını vermişlerdir. "Davranış problemlerinden hangisi zor olabilir?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “inatçılık”, en az “öfke nöbetleri” olarak cevap vermiştir.
- Araştırmamızda "Davranış problemlerinden herhangi biri ile karşılaşırsanız kime, neye veya nereye başvurursunuz?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “kendim çözerim”, en az “internetten araştırırım” şeklinde cevap vermişlerdir. "Davranış problemlerinden herhangi biri ile karşılaşırsanız kime, neye veya nereye başvurursunuz?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “kendim çözerim”, en az “arkadaşlarıma danışırım” şeklinde cevap vermişlerdir.

- Araştırmamızda "Davranış problemlerine ilişkin bilgileri en çok nereden ediniyorsunuz?" sorusuna çocuğunu anaokuluna gönderen anneler en çok “sosyal ağlardan”, en az “arkadaşlarımdan” şeklinde cevap vermişlerdir. "Davranış problemlerine ilişkin bilgileri en çok nereden ediniyorsunuz?" sorusuna çocuğunu anaokuluna göndermeyen anneler en çok “sosyal ağlardan”, en az “arkadaşlarımdan” şeklinde cevap vermiştir.

8.3. Öneriler

- Araştırma İstanbul ili Fatih ve Bağcılar ilçelerinde gerçekleştirilmiştir. Farklı sosyokültürel özelliklere sahip bölgelerde de benzer çalışmaların yapılmasının ve sonuçlarının karşılaştırılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.
- Araştırmamızın verileri annelerden alınan bilgiler ile elde edilmiştir. Çocuğun gelişimin desteklenmesinde ve davranış probleminin çözülmesinde babaya da büyük rol ve sorumluluk düşmektedir. Bu nedenle yapılacak olan araştırmaların örneklem grubuna babalar da dahil edilerek bu konu üzerindeki tutumları, çözüm yaklaşımları ve öz yeterlilik algıları üzerinden karşılaştırmalar yapılabilir.
- Davranış problemlerini tanımlamada, örneklendirmede ve çözüm yöntemlerinde ebeveynlerin bilgi eksikliklerinin olduğu görülmüştür. Bu konuda ailelere eğitimler veren Ana Baba Okullarının yaygınlaştırılması ebeveynlerin erken dönemlerden itibaren doğru kaynaklar üzerinden doğru bilgilere ulaşmalarını sağlayacaktır.
- Araştırmamız 3-6 yaş arasında çocuğu olan anneler ile yürütülmüştür. Yaş skalaları daha geniş tutularak farklı yaş gruplarında çocuğu olan ailelerin davranış problemlerine, tutumları, çözüm yaklaşımları ve öz yeterlilik algıları incelenebilir.
- Çocukların mümkün olduğunca okul öncesi eğitimi almasına olanak tanınması, okul öncesi eğitim veren kurumların yaygınlaştırılması, hatta zorunlu hale getirilmesi çocukların yaşama dair deneyim kazanmasına fırsat sağlayacaktır.

9. KAYNAKLAR

1. Tepeli K. Aile Yaşam Döngüsü -Ailenin Tanımı, Türleri ve İşlevleri (Ed.Tepeli K., Durualp E.) sf.29, 1.Basım. Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2018.
2. Karataş N. Çocuk Gelişim Psikolojisi sf.18, 99- 115, 1.Basım. Mozaik Yayınları. İstanbul, 2009.
3. Kaytez N. Gelişim Psikolojisi -Bebeklik ve Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (Ed.Güngör Aytar FA.) sf.98, 1.Basım. Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2018.
4. Bilgin Aydın H. Çocuk Ruh Sağlığı sf.88 -99, 1.Basım. Morpa Kültür Yayınları Ltd.Ş. İstanbul, 2004.
5. Alisanoğlu F., Kesicioğlu OS., Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Davranış Sorunlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Giresun İli Örneği). Kuramsal Eğitimbilim Dergisi, 3 (1), 93-110, 2010
6. Ayas S. Klinik Psikoloji Bir Modern Uzmanlık Alanı- Çocuk Psikolojisi (Ed. Şahin M.) sf. 365-366, 1.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti. Ankara, 2017.
7. Erbaş D, Kırcaali- İftar G, Tekin-İftar E. İşlevsel Değerlendirme Davranış Sorunlarıyla Başa Çıkma ve Uygun Davranışlar Kazandırma Süreci sf.7-8, 3.Basım. Kök Yayıncılık. Ankara, 2007.
8. Coleman P., Karraker H., Parenting Self- Efficacy Among Mothers of School-Age Children: Conceptualization, Measurement, and Correlates. Family Relations 49 (1), 13-24 2000
9. Coleman P., Karraker H., Self- Efficacy and Parenting Quality: Findings and Future Applications. Developmental Review 18,47-85 (1997)
10. Yavuzer H. Mutlu Kuşaklar Yetiştirmek İçin Anne Olmak sf.38, 8.Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul, 2019.
11. Uçar ME. Eğitim Psikolojisi- Öğrenme Psikolojisi İle İlgili Temel Kavramlar (Ed.İşık Terzi Ş.) sf.289, 2.Basım. Ankara, 2015.
12. Poyraz H, Dere Çiftçi H. Okul Öncesi Eğitiminin İlke ve Yöntemleri sf.19, 4.Basım. Anı Yayıncılık. Ankara, 2011.

13. Yavuzer H. Çocuk Eğitimi El Kitabı sf.153 39.Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul, 2019.
14. Oktay A. Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem sf.11, 4.Basım. Epsilon Yayıncılık. İstanbul, 2002.
15. Yavuzer H. Çocuğu Tanımak ve Anlamak sf.60-61, 91-92, 14.Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul, 2017.
16. Özbey Ç. Çocuk Gelişiminde Yaşanan Sorunlar sf.92-225, 1.Basım. İnkılap Kitabevi. İstanbul, 2006.
17. Semerci, B. Birlikte Büyütelim Çocuk Ruh Sağlığı sf.111-202, 10.Basım. Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic.Ltd.Şti. İstanbul, 2019
18. San Bayhan, P. Artan İ. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi sf. 15, 168- 172, 1.Basım. Morpa Kültür Yayınları Ltd.Ş. İstanbul, 2009.
19. Öztürk MO, Uluşahin NA. Ruh sağlığı ve Bozuklukları sf.81-86, 14.Basım. Nobel Tıp Kitapevleri Ltd.Şti. Ankara, 2016
20. Kaytez N. Çocuk Gelişimi- Motor Gelişim (Ed. Aral N., Temel ZF.) sf. 142-143, 1.Basım. Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2018.
21. Yavuzer H. Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi sf.86, 227-244 41.Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul, 2017
22. Çekici F. Eğitim Psikolojisi El Kitabı- Fiziksel Gelişim (Ed.Eroğul RÇ., Yurtal F.) sf. 86-87, 1.Basım. Mentis Yayıncılık San. ve Tic.Ltd.Şti. Ankara, 2014.
23. Senemoğlu N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya sf.34, 102-121, 26.Basım. Anı Yayıncılık. Ankara, 2018.
24. Yıldız Bıçakçı M., Aral N. Okul Öncesi Döneminde Gelişim- Bilişsel Gelişim (Ed.Turan F., İpek Yükselen A.) sf. 240- 249, 2.Basım. Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2015.
25. Berk LE. Çocuk Gelişimi (Yayına Hazırlayan Onur B., Çev. Dönem A.) sf.321, 1.Basım. İmge Kitabevi. Ankara, 2013.
26. Santrock JW. Yaşam Boyu Gelişim-Gelişim Psikolojisi sf. 25-27, 217-247, 13.Basım. (Bölüm Ed. Yüksel G.). Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. Ankara, 2014.

27. Köseoğlu SA. Gelişim Psikolojisi- Ahlak Gelişimi (Ed. Ergin H, Köseoğlu SA. sf. 214-217. 8.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. Ankara,2017.
28. Bee H, Boyd D. Çocuk Gelişim Psikolojisi sf. 675-676. 1.Basım. Kaknüs Yayınları. İstanbul, 2009.
29. Bülbün Aktı B. Gelişim Kuramları- Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Kuramı (Doğan Ö.) sf.127, 1.Basım. Hedef Yayıncılık. Ankara, 2018
30. Oruç C., Okul Öncesi Dönem Çocuğunda Ahlaki Değerler Eğitimi. Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi, Cilt (Vol):1 Sayı (No):2 Güz (Fall) 2010, 37-60
31. İnan H.Z. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı- Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Sosyal ve Duygusal Gelişim (Ed. Akman B.) sf.296. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti Ankara, 2017.
32. Yaşar Mustafa. Okul Öncesi Döneminde Gelişim-Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişim (Ed. Turan F., İpek Yükselen A.) sf. 276 2.Basım. Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2015.
33. Kandır A., Alpan Y., Okul Öncesi Dönemde Sosyal- Duygusal Gelişime Anne-Baba Davranışlarının Etkisi. Aile ve Toplum Eğitim-Kültür ve Araştırma Dergisi, 1303-0256
34. Demir İ. Gelişim Psikolojisi- Benlik, Kimlik ve Kişilik (Ed. Ergin H, Köseoğlu SA. sf. 192 8.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. Ankara,2017.
35. Demircioğlu H. Çocuk Gelişimi- Kişilik Gelişimi (Ed. Aral N., Temel ZF.) sf. 294, 1.Basım. Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2018.
36. Özdemir O., Güzel Özdemir P., Kadak MT (Muhammed Tayyib Kadaktı) ., Nasıroğlu S., Kişilik Gelişimi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar Dergisi, 2012; 4(4):566-589
37. Burger JM. Kişilik- Psikoloji Biliminin İnsan Doğasına Dair Söyledikleri sf.153-513, 5.Basım. (Çev. Erguvan Sarıoğlu İD.). Kaknüs Yayınları. İstanbul, 2016
38. Aydın, B. Çocuk ve Ergen Psikolojisi sf.12, 92- 203, 2.Basım. Atlas Yayın Dağıtım Ltd. Şti. Ankara, 2005

39. Taştepe T., Başbay M. Bebeklik ve İlk Çocukluk Döneminde (0-36 Ay) Gelişim- Gelişim Kuramları ve Eğitim Programlarında Duyu Gelişimi (Ed. Yıldız Bıçakçı M.) sf.236, 1.Basım Eğitim Kitap Yayıncılık Org. Ltd. Şti. Ankara, 2015
40. Buldu M. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim Çok Kültürlü Bir Bakış Açısı- Çocuk Gelişimi Kuramları (Ed. Akman B.) sf.40-41. 1.Basım Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti Ankara, 2017.
41. Sertelin Mercan Ç. Gelişim Psikolojisi- Gelişim Psikolojisinde Kuramlar ve Araştırma Yöntemleri sf.10- 12 8.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti. Ankara,2017.
42. Güngör Aytar A. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim- Ruh Sağlığı (Ed. Güngör Aytar A.) sf.22. 2.Basım, Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2015.
43. Yanbastı G. Kişilik Kuramları- Ders Kitabı sf. 139, 2. Basım. Ege Üniversitesi Basımevi. İzmir, 1996.
44. Avanoğlu Kızıltepe Z. Öğretim Eğitim Psikolojisine Çağdaş Bir Yaklaşım sf.163, 3.Basım. Pelikan Yayıncılık Ltd. Şti. Ankara, 2012.
45. Kring AM, Johnson SL, Davison G, Neale J. Anormal Psikolojisi sf.22-23-392, 12.Basım (Çev. Muzaffer Şahin) Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti. Ankara,2015.
46. Gülçay Ç. Psikolojide Yaklaşımlar -Davranışçı Yaklaşım (Çev.Ed. Kaynak H.) sf. 98- 109 6.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti. Ankara, 2018.
47. Erdem Çevikbaş P. Gelişim Kuramları- Pavlov ve Klasik Koşullanma (Doğan Ö.) sf.144, 1.Basım. Hedef Yayıncılık. Ankara, 2018
48. Işık Terzi Ş. Eğitim Psikolojisi- Edimsel (Operant) Koşullanma (Ed. Işık Terzi Ş.) sf.375, 2.Basım. Ankara, 2015.
49. Toran M. Gelişim Kuramları -Edimsel Koşullanma: B.F. Skinner'in Perspektifi (Ed. Doğan Ö.) sf.151-153, 1.Basım. Hedef Yayıncılık. Ankara, 2018
50. Uçar ME. Eğitim Psikolojisi- Bağlaşım Kuramı (Araçsal) Koşullanma (Ed. Işık Terzi Ş.) sf.352- 357 2.Basım. Ankara, 2015.
51. İnanç BY, Yerlikaya EE. Kişilik Kuramları sf.185, 11.Basım. Pegem Akademi. Ankara,2016

52. Avcı R. Eğitim Psikolojisi El Kitabı- Thorndike'n Bağ- Bağlaşım Kuramı (Ed.Eroğul RÇ., Yurtal F.) sf. 406-407, 1.Basım. Mentis Yayıncılık San. ve Tic. Ltd. Şti. Ankara, 2014.
53. İlhan T. Eğitim Psikolojisi- Klasik (Tepkisel) Koşullanma ve Bitişiklik Kuramları (Ed. Işık Terzi Ş.) sf. 336- 341,2.Basım. Ankara, 2015.
54. Sungur N. Yaratıcı Düşünce sf. 55, 2. Baskı Evrim Yayınevi ve Tic.Ltd.Şti. İstanbul,1997
55. Geçtan E. Psikodinamik Psikiyatri ve Normaldışı Davranışlar sf.96, 22.Basım. Metis Yayınları. İstanbul, 2015.
56. Bahap Kudret Z. Davranış Yönetimi- Çocuklarda Davranış Problemleri, Olası Nedenleri ve Konuyla İlgili Araştırmalar (Ed. Akoğlu G., Elibol F.) sf.34-35. 1.Basım, Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2018
57. Oktay A. Ana-Baba Okulu Ana- Baba Eğitimi ve Aile İçi İletişim Becerileri- Okul Öncesi Dönemi (3-6 Yaş) (Ed. Yavuzer H.) sf.48, 21.Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul, 2017.
58. Yavuzer H. Eğitim ve Gelişim Özellikleriyle Okul Çağı Çocuğu sf.57,209-221 20.Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul,2018.
59. Topçu ZG. Davranış Yönetimi- Davranış Yönetiminde Kuramsal Yaklaşımlar (Ed. Akoğlu G., Elibol F.) sf.28. 1.Basım, Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2018
60. Şirin S. Yetişin Çocuklar- Bebeklikten Ergenliğe Çocuk Yetiştirme Kılavuzu, sf.34-35, 1.Basım. Doğan Kitap. İstanbul,2019.
61. Diken İH. Erken Çocukluk Döneminde Davranış Problemleri İle Başetme Örnek Olaylarla ve Resimlerle Zenginleştirilmiş Anne-Baba ve Uzman/Eğitimci El Kitabı sf. 3 5.Basım. Eğiten Kitap. Ankara, 2006.
62. Sart G. Çocuk ve Ergenlerde Duygusal ve Davranışsal Bozukluklar- Duygusal ve Davranışsal Bozuklukların Tanımı (Çev. Ed. Mustafa Özkes) sf.2, 1.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti. Ankara. 2017.
63. Yavuzer H. Aile ve Çocuk Dergisi 7- Altını İslatan Çocuk Ailelerinin Yaklaşım Biçimleri sf.71. Ak Yayınları Ltd.Şti. İstanbul, 1988.
64. Özgü B, Yılmaz M. Anne-Baba ve Öğretmenler İçin Çocuklarda Davranış Problemleri ve Çözüm Yolları sf.15, 101-226, 1.Basım. Eğiten Kitap. Ankara, 2017.

65. DSM-5 Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı sf.181-182 1.Basım. Hekimler Yayın Birliği. Ankara, 2014. Amerikan Psikiyatri Birliği, (2014).
66. Yörükoğlu A, Çocuk Ruh Sağlığı Çocuğun Kişilik Gelişimi Eğitimi ve Ruhsal Sorunları sf. 327-353 38.Basım. Özgür Yayın Dağıtım Ltd.Şti. İstanbul, 2018.
67. Yavuzer H. Bedensel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunuzun ilk 6 yılı sf. 147, 32.basım. Remzi Kitabevi. İstanbul, 2015
68. Yıldız Bıçakçı M., Sezen Dursun Ş., Tercan H. Bebeklik ve İlk Çocukluk Döneminde (0-36 Ay) Gelişim- Bebeklik ve İlk Çocukluk Dönemi Tipik Gelişim Gösteren Çocukların Gelişimsel Özellikleri. (Ed. Yıldız Bıçakçı M.) sf.82, 1.Basım Eğiten Kitap Yayıncılık Org.Ltd.Şti. Ankara, 2015
69. Yavuzer H. Ana-Baba ve Çocuk – Çocuk Eğitiminde Sorunlar ve Çözümler sf. 84, 27. Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul, 2017
70. Saygılı S. Çocuklarda Davranış Bozuklukları sf. 100- 163, 15.Basım.Türdav Yayın Grubu. İstanbul, 2018.
71. Gültekin Akduman G. Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim - Çocuklarda Görülen Uyum ve Davranış Sorunları (Ed. Güngör Aytar A.) sf.90- 103. 2.Basım, Hedef CS Basın Yayın. Ankara, 2015
72. Ergün E. Çocuklar Ne İster? Sf.139, 2.Basım. Alter Yayınevi. Ankara, 2017.
73. Aygölü F, Özden MS. Klinik Psikolojide Bebek, Çocuk ve Ergen Vakalarında İlk Görüşmeler, sf.50, 1.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Tic.Ltd.Şti. Ankara,2015.
74. Bencik Kangal S. Korkma İyi Bir Annesin sf.107-108, 12. Basım. Elma Yayınevi. Ankara, 2017.
75. Cırhınlıoğlu FG. Çocuk Gelişimi ve Ruh Sağlığı Okul Öncesi Dönem sf. 199- 207, 4.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Tic.Ltd.Şti. Ankara, 2020
76. Demir Ş. Duygusal ve Davranışsal Bozuklukları Olan Çocuk ve Gençlerin Özellikleri- Kaygı ve İlişkili Bozukluklar (Çev.Ed. Sema Kaner) sf.283, 10.Basım, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti. Ankara, 2015.

77. Aygözü F, Özden MS. Klinik Psikolojide Bebek, Çocuk ve Ergen Vakalarında İlk Görüşmeler, sf.50, 1.Basım. Nobel Akademik Yayıncılık Tic.Ltd.Şti. Ankara,2015
78. Ankar A. Ruh Sağlığı ve Davranış Bozuklukları sf. 35, 109-110, 1.Basım. Turhan Kitabevi. Ankara, 1992
79. Yavuzer H. Aile ve Çocuk Dergisi 6-Çocuklarda Parmak Emme sf.48. Ak Yayınları Ltd.Şti. İstanbul, 1987.
80. Anderson Swedo S, Leonard HL. Çocuktur Geçer! sf.86, 2.Basım. (Çev. Nilgün Erzik) Epsilon Yayıncılık Hizmetleri Tic.San.Ltd.Şti. İstanbul, 2002.
81. Köknel Ö. Şiddet Dili sf 33, 1.Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul, 2003.
82. . Barbaroğlu A. Çocuk Psikolojisi ve Ruh Sağlığı sf.2, 5.Basım. Vize Yayıncılık. Ankara, 2018.
83. Şipal F. Duygusal ve Davranışsal Bozuklukları Olan Çocuk ve Gençlerin Özellikleri- Davranım Bozukluğu (Çev.Ed. Sema Kaner) sf.200-207, 10.Basım, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic.Ltd.Şti. Ankara,2015.
84. Ekşi A. Ben Hasta Değilim- Çocuk Sağlığı ve Hastalıklarının Psikososyal Yönü (Ed. Ekşi A.) sf.374, 2.basım. Nobel Tıp Kitabevleri. İstanbul, 2011.
85. Akoğlu G. Çocuk ve Taklit- Taklit Nasıl Gelişir? (Ed.Töret G., Ökcün Akçamuş MÇ.) sf.1 ,1.Basım. Ankara, 2020
86. Aleth J. Solter Çocuğunuza Kulak Verin (Çev. Cebenoyan A.) sf.32. 1.Basım. İstanbul, 2012.
87. Clark L. SOS Ana Babalara Yardım (Çev. Yazgan G.) sf. 23, 209-210 4.Basım. İstanbul, 2011.
88. Yazgan Y. 99 Sayfada Bebeklikten Çocukluğa sf.11. 7.basım. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. İstanbul, 2017.
89. Erikson EH. İnsanın 8 Evresi sf. 161-162, 2.Basım. İstanbul, 2014.
90. Bandura A., Self-Efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. Psychological Review, 2,191-215, 1977
91. Yıldırım F., Özgür İlhan İ., Genel Özyeterlilik Ölçeği Türkçe Formunun Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışması. Türk Psikiyatri Dergisi 21 (4) :301-8, 2010.
92. Bandura A., Self- Efficacy Mechanism in Human Agency. American Psychologist 37 (2), 122-147, 1982

93. Teti DM., Gelfand DM., Behavioral Competence Among Mothers of Infants In The First Year: The Mediational Role of Maternal Self- Efficacy. Society for Research in Child Development 62 (5), 918, 1991.
94. Coleman PK., Maternal Self-Efficacy Beliefs As Predictors Of Parenting Competence And Toddler's Emotional, Social, And Cognitive Development. Society For Research In Child Development. West Virginia University. 1998
95. Hassall R., Rose J., Donald MC., Parenting Stress In Mothers Of Children With An Intellectual Disability: The Effects Of Parental Cognitions In Relation To Child Characteristics And Family Support. Journal Of Intellectual Disability Research 49 (6) : 405-18, 2005.
96. Montingny F., Lacharite C., Perceived Parental Efficacy: Concept Analysis. Nursing Theory And Concept Development Or Analysis, 49 (4): 387-96, 2005.
97. Wittkowski A., Garrett C., Calam R., Weisberg D., Self- Report Measures Of Parental Self- Efficacy: A Systematic Review Of The Current Literature. Child Fam Stud, 26 (11): 2960-2978, 2017
98. Jones TL., Prinz RJ., Potential Roles Of Parental Self- Efficacy In Parent nd Child Adjustment: A Review. Clinical Psychology Review, 25 (2005) 341-363, 2004.
99. Holloway SD., Suzuki S., Yamamoto Y., Behrens KY., Parenting Self- Efficacy Among Japanese Mothers. Journal Of Comparative Family Studies, 36 (1):61-76, 2005.
100. Creswell JW. Araştırma Deseni Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları (Çev. Ed. Demir B.) sf.14, 4.Basım. Ankara, 2017.
101. Güler Yıldız T., Şahin F., Haktanır G., Holloway S., Turkish Adaptation of the Berkeley Parenting Self - Efficacy Scale Revised (BPSE-R). Journal of Education and Future, 19,13-23
102. Kuzu B., Ebeveynlerin Öz Yeterlilik Algılarıyla Duygu Sosyalleştirme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, sf.27-36. İstanbul, 2019.
103. Balat G.,Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Annelerin Özyeterlilik ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi. International Journal of Human Sciences, 11 (2), 661-677.

104. Baş T., Annelerin Öz Yeterliklerinin ve 60-72 Aylık Çocuklarıyla Olan Etkileşimlerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 70-75. Ankara, 2019.
105. Kotil Ç., Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Yeni Başlayan 5 Yaş Çocukların Sosyal Duygusal Uyum Düzeylerine Annenin Ebeveyn Öz Yeterlik Algısı İle Okul Beklentilerine Uyum Düzeyinin Etkisi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi sf. 87-103. İstanbul, 2010.
106. Öztürk M., Giren S., Annelerin Ebeveynlik Algıları İle Çocuklarının Problem Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17 (2) (2015),477-503.
107. Arslan S., 5 Yaşında Çocuğu Olan Anne Babaların Anababalık Becerilerine İlişkin Yetkinlik İnançlarının Belirlenmesi. Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 62-68. Gazimağusa, 2017.
108. Özdemir G., Annelerin 3-6 Yaş Çocuklarına Sağladıkları Ev Ortamının Uyarıcılığı İle Ebeveyn Öz Yeterlik Düzeyi Arasındaki İlişki. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 45-65 Ankara, 2019.
109. Uçar H., Gebelerin Psikososyal Sağlık Durumları İle Annelik Rolü Arasındaki İlişki. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 34-35 Erzurum, 2014.
110. Zembat R., Balat G.,Çinko M., Şengül L., & Acar M., Anasınıfındaki Çocukların Ailelerinin Öz Yeterlilik Düzeylerinin İncelenmesi. (Ed. Bekir Ö., Hüseyin Y., Hamit C.) International Conference of Educational Science sf.2074-2083. Eastern Mediterranean University.
111. Kuşku A., Edirne Merkezdeki Hastanelerin Çocuk Servislerine Gastroenterit Tanısıyla Yatırılan 0-3 Yaş Grubu Çocuklarda Annelerinin Evde Yaptıkları Uygulamalar Bilgi ve Özyeterlik Düzeyleri. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 72-73 Edirne 2011.
112. Koç Ö., Özkan H., Bekmezci H., Annelik Rolü ve Ebeveynlik Davranışı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları Dergisi, 6 (2) :143-150
113. Kıvanç R., 24-36 Aylık Çocuğu Olan Annelerin Özyeterlik Algıları ve Çocuk Yetiştirme Tutumları İle Çocuğun Motor Gelişimi Arasındaki İlişkinin

İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 62-78 Ankara, 2020.

114. Gözübüyük F., Annelerin Ebeveynlik Özyeterlik Algıları, Sözel Etkileşim Uygulamaları ve 1-3 Yaş aralığında Çocukların Gelişimi. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, sf.55-57 İstanbul, 2015.
115. Çiftçi Topaloğlu Z., 4-5 Yaş Çocuklarının Sosyal Yetkinlik, Saldırganlık, Kaygı Düzeyleri İle Anne- Balarının Ebeveyn Özyeterliği Algısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, sf.71-73 Denizli, 2013.
116. Coleman P.K., & Karraker K.H., Maternal Self-Efficacy Beliefs, Competence in Parenting and Toddler's Behavior and Developmental Status. Infant Mental Health Journal, 24 (2), 126-148.
117. Balat G. U., Sezer T., Tunceli Hİ., Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Annelerinin Öz Yeterlik ve Öfke Düzeylerinin İncelenmesi. Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, (29), 47-63.
118. İlhan T., Ebeveynlerin Duygu Sosyalleştirme Stratejileri İle Çocukların Sosyal Yetkinlik Düzeyleri Arasındaki İlişki. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, sf.45-61 Ankara, 2017.
119. Yıldırım H., Gebe Kadınların Ebeveynlik Öz-Yeterliliklerinin Prenatal Uyumlarına Etkisi. İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf.38. Malatya, 2015.
120. Aksoy V., Diken İH., Annelerin Ebeveynlik Öz Yeterlilik Algıları İle Gelişimi Risk Altında Olan Bebeklerin Gelişimleri Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Araştırmalara Bir Bakış. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 10 (1) 59-68
121. Sezen Dursun Ş., Yıldız Bıçakçı M., Bir- Üç Yaş Arası Bebeğe Sahip Annelerin Annelik Becerilerinde Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi 1 (2): 613-28
122. Jackson, A.P., & Scheines, R., Single Mothers' Self-Efficacy, Parenting in the Home Environment, and Children's Development in a Two-Wave Study. Social Work Research, 29(1), 7-20.

123. Seçer Z., Çeliköz N., Yaşa S., Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Annelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18,425-438.
124. Özkubat S., Elibol F., Ebeveyn Özyeterliklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. International Congress on Politic, Economic and Social Studies. Venice, Italy. Retrieved From.
[http:// www.registericpress.org/index.php/ICPESS/article/view/1417](http://www.registericpress.org/index.php/ICPESS/article/view/1417).
125. Nebioğulları B., Çalışan / Çalışmayan Annelerin Ebeveynlik Özyeterlilik Algıları İle 11-13 Yaş Çocuklarının Algıladığı Anne Tutumu ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf.49-50 İstanbul, 2019.
126. Çalışır H., İlk Kez Anne Olan Kadınların Annelik Rolü Başarımlarını Etkileyen Etmenlerin incelenmesi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi sf. 63. İzmir, 2003.
127. Farkas C., Valdes N., Maternal stress and Perceptions o Self-Efficacy in Socioeconomically Disadvantaged Mothers: An Explicate Model. Infant Behavior & Development. 33, 654-662
128. Caprara GV., Regalia C., Scabini E., Barbaranelli C., Bandura A., Assessment of Filial, Parental, Marital and Collective Family Efficacy Beliefs. European Journal of Psychological Assessment 247–261
129. Buluş M., Öztürk Samur A., Beş -Altı Yaş Çocuklarının Sosyal Duygusal Uyumunu Yordamada Ebeveyn Benlik Saygısı, Temel ihtiyaçları ve Öz Yeterliğin Rolü. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (41): 105-119
130. Jones T.L., Prinz R.J., Potential Role Of Parental Self- Efficacy İn Parent and Child Adjustment: A review. Clinical Psychology Review 25 (3), 341-363
131. Azmoude E., Jafanejade., Mazlom S.R., The Predictors for Maternal Self-Efficacy in Early Parenthood. Journal of Midwifery and Reproductive Health. 2015;3(2):368-76
132. Walker L., Crain H., Thompson E., Mothering Behavior and Maternal Role Attainment During the Postpartum Period. Nursing Research 35:352-355.
133. Ersanlı Kaya C., Hotun Şahin N., Ebeveyn Uyum Desteği Programı İle Ebeveyn Öz Yeterlik Algısının Geliştirilmesi. Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi 2020, 3(3), 319-328

134. Özdemir AD., Bazı Değişkenler Açısından Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Becerilerinin ve Ailelerinin Ebeveynliğe Yönelik Tutumları. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf.101 Konya, 2012.
135. Yurtsever Kılıçgün. Eğitime Farklı Bakış- Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Annelerinin Öz Yeterlilik Durumlarının İncelenmesi (Ed. Babaoğlu E., Kırıl E., Çilek A., Yılmaz F.G.) sf.93- 136, 1.Basım. Eyuder Yayınları.
136. O'Neil-Woods, Eileen S., Links Among Maternal Emotion Socialization, and Children's Emotional Competence and Social Behaviour. Electronic Theses and Dissertations. Paper 4834.
137. Güneş N., 0-6 Yaş Arası Çocukların Gelişim Düzeyleri İle Annelerinin Aile İşlevleri ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 142-143 Ankara, 2017.
138. Weaver C.M., Shaw D.S., Dishion T.J., Wilson M.N., Parenting Self-Efficacy and Problem Behavior In Children At High Risk For Early Conduct Problems: The mediating Role Of Maternal Depression. Infant Behavior & Development, 31 (2008) 594-605
139. Saygıdeğer Demir B., Annelerde Kaygı Düzeyi ve Evlilik Doyumunun Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algıları Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi. Çığ Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi sf. 28 Mersin, 2017.
140. Sevingy P.R., Loutzenhiser L., Predictors of parenting Self- Efficacy In Mothers And Fathers Of Toddlers. Child: Care, Health and Development, 36 (2), 179- 189.
141. Elibol F., 12-36 Aylar Arasında Çocukları Olan Annelere Verilen Grup Eğitiminin Annelerin Anne-Babalık Görevlerinde Öz Yeterliliklerine Yönelik Katkısının İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi sf.92. Ankara, 2007.
142. MacPhee D., Miller-Heyl J., Parent Self- Efficacy Mediates the Impact of Family. Presented at the Annual Conference of the Amercian Psychological Association, Canada.

143. Bağatarhan T., Ebeveyn Eğitim Programının Annelerin Ebeveynlik z-Yeterliklerine Etkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 52. Ankara, 2012.
144. Ersanlı Kaya C., Gebelerde Ebeveyn Uyum Desteği Programının Ebeveyn z-Yeterlik Algıları zerine Etkileri. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi sf. 53-55. İstanbul, 2013
145. zkan H., Annelik Kimlik Gelişimi Eğitiminin Primiparların Annelik Rolü Kazanımına ve Bebeğim Algısına Etkisi. Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi sf. 60. Erzurum, 2010.
146. Huang KY., O'Brien C., Genevro M., Miller TL., Maternal Knowledge of Child Development and Quality of Parenting Among White, African-American and Hispanic Mothers. *Journal of Applied Developmental Psychology : An International Lifespan Journal*, 26 (2), 149-170.
147. Anthonya LG., Anthonya BJ., Glanvillea DN., Naimanb DQ, Waandersa C., Shaffera S., The Relationships Between Parenting Stress, Parenting Behaviour and Preschoolers Social Competence and Behaviour Problems in the Classroom. *Infant and Child Development* 14: 133-154 (2005).
148. Hassoy P., Ailelerin ocuklarda Görülen Davranış Bozuklukları ile İlgili Bilgi Düzeyleri ve Tutumları. Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 76- 106. Kıbrıs, 2010.
149. Tabanoğlu Ő., zlı SF., Enürezis Nokturna İle İlgili Ailelerin Bilgi Düzeyi ve Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Pamukkale Tıp Dergisi* 2021, 14(1):243-252
150. Penbegül N., elik H., Palancı Y., Yıldırım K., Atar M., Hatipoğlu NK., Bodakı MN., Diyarbakır İli Bir Grup Okul ağı ocuğunda Enürezis Nokturna Prevelansı. *Turkish Journal Urology* 2013, 39(2): 101-5
151. Top F., Alemdar D., 7-11 Yaş Arası ocuklarda Enürezis Sıklığı ve Risk Faktörleri. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014;3(4)
152. Çarman KB., Nuhoğlu ., Ceran ., İstanbul İli Ümraniye İlçesinde Bir Grup Okul ocuğunda Enürezis Nokturna Prevalansı. *Pediatric Arşivi*. 38, 153-159
153. Serel TA., Akhan G., Koyuncuoğlu HR., ztrk A., Doğruer K., nal S., elik K., Epidemiology of Enuresis in Turkish Children. *Scandinavian Journal f Urology and Nephrology*. 31 (6), 537-539

154. Özkan KU., Garipardic M., Toktamis A., Karabiber H., Sahinkanat T., Enuresis Prevalance and Accompanying Factors in Schoolchiildren: A Questionnaire Study From Southeast Anatolia. *Urologia Internationalis*. 2004;73:149-155
155. Kürtüncü M., Alkan I., 6-12 Yaş Grubu Çocuklarda Enürezis Nokturna Prevalansı ve İlişkili Faktörler. *Electronic Journal of Vocational Colleges* 2016.
156. Altıparmak F., Hesapçıoğlu S., Muş Devlet Hastanesi Çocuk Gelişimi Polikliniğine Çocuk Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğinden Yönlendirilen Çocuk ve Ailelerinin Hizmet Alma Nedenleri ve Sağlanan Hizmetlerin İncelenmesi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2146-9601
157. Şahin B., Dünder P., Manisa'da 5-14 Yaş Arası Çocuklarda Enürezis Nokturna Sıklığı ve İlişkili Faktörler. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2020, 7 (1):41-48
158. Yalaki Z., Gökçeoğlu A., Çakır İ., Enürezis Nokturnalı Hastaların ve Annelerinin Kaygı ve Öfke Durumlarının Değerlendirilmesi. *Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*. 1304-6187.
159. Egemen A., Akil I., Canda E., Ozyurt BC., Eser E., An Evaluation Of Quality Of Life Of Children With Enuresis Nocturna. *Pediatr Nephrol* (2008) 23:93-98
160. Karratlı P., Adana F., İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinde Enurezis Sıklığı, Anne Tutumu ve İlişkili Faktörler: Aydın Örneği. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2018; 8(3): 123-127
161. Karaman MI., Koca O., Kucuk EV., Ozturk M., Akyuz M., Methods and Rates of Punishment Implemented By Families To Enuretic Children İn Turkey. 39 (3): 402-47
162. Ünlü A., Primer Enürezis Nokturna Tanılı Çocuklarda ve Annelerinde Anksiyete Düzeyinin Değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Haseki Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezi, Tıpta Uzmanlık Tezi* sf. 39-40. İstanbul, 2017.
163. Haque M., Ellerstein NS., Gundy JH., Shelov SP., Weiss JC., Mclbtire MS., Olness KN., Jones DJ., Heagarty MC., Starfield BH., Parental Perceptions of Enuresis A Collaborative Study. 1981;135: 809-811

164. Dündar PE., Ergin D.,Kurses M., Hekimoğlu CH., Nebi S., Buğa Ş.,Kaysudu A., Manisa’da Bir Gecekondu Bölgesinde 5-16 Yaş Grubunda Enürezis Nokturna Sıklığı ve İlişkili Faktörler. Denizli Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi.
165. Tai TT., Tai BT., Chang YJ., Huang KH. Parental Perception and Factors Associated With Treatment Strategies For Primary Nocturnal Enuresis. J Pediatr Urol 2017; 13:272.
166. Koca O., Öztürk M., Küçük EV., Akyüz M., Karaman Mİ., Türkiye’de Ailelerin Enüretik Çocuklarına Uyguladıkları İlaç Dışı Tedavi Yöntemleri ve Oranları. Yeni Üroloji Dergisi. 2012;7 (2):16-19
167. Esezobor CI., Balogun MR., Nigerian Parents Cab Harbour Harmfu Views About The Causes And Treatment Of Childhood Enuresis That Resut İn Child Abuse. Acta Paediatrica Nurturing The Child. 0803-5253.
168. Uzun A., Akkuş S., Sosyal Pediatri Polikliniği’nden Çocuk Gelişimi Birimi’ne Yönlendirilen Çocukların Dosyalarının Birime Yönlendirilme Nedenleri, Değerlendirme Sonuçları ve Sosyo Demografik Özellikleri Açısından İncelenmesi. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi. 2618-5989.
169. Doğan A., Baykoç N., Hastanede Çocuk Gelişimi Birimi’ne Yönlendirilen Çocukların Değerlendirilmesi. Hacettepe University Faculty of Health Sciens Journal, 1.
170. Emre O., Uyar AG., Çalışkan Z., Ulutaş A., Bir Eğitim ve Araştırma Hastanesinde Çocuk Gelişimi Birimine Yönlendirilen Konsültasyonların Değerlendirilmesi. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi. 2146-9601.
171. Sevinç FC., Kutluca AY., Okul Öncesi Dönemde Çocuğa Sahip Annelerin Tuvalet Eğitimi Farkındalıklarının İncelenmesi: Bir Durum Çalışması. Academy Journal of Educational Sciences. 2602-3342.
172. Büyük E., Annelerin Tuvalet Eğitimine Yönelik Bilgi ve Yaklaşımları. Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017; 2 (2):38-54 38
173. Çalışır H., Özvurmaz S., Tuğrul E., Şahbaz M., Annelerin Tuvalet Eğitimi Sırasında Kullandıkları Yöntemler İle 1-4 Yaş Çocukların Altlarını İslatma Durumları Arasındaki İlişki. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2011;14:4.

174. Özkul E., Tuvalet Eğitimi Tamamlanmış Çocukların, Dışkı İdrar Kontrolü ve Tuvalet Becerisi Kazanmalarını Etkileyen Faktörlerin ve Etkilerinin İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf.44. İstanbul, 2017.
175. Deniz Ç., 1-3 Yaş Arası Çocuğu Olan Annelerin Tuvalet Eğitimi Konusundaki Bilgi Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler. İstanbul Bilim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 33. İstanbul, 2016.
176. Akça ÖF., Enkoprezis Tanısı Alan Çocukların Komorbid Psikopatolojileri, Aile Özellikleri, AnneBabalarının Kişilik Özellikleri ve Psikiyatrik Belirtilerinin Araştırılması. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Tıpta Uzmanlık Tezi sf. 36. Ankara, 2009.
177. Bengisoy A., Özdemir MB., İlköğretime Devam Eden Çocukların Ailelerinin Psikolojik Danışma Gereksinimlerinin İncelenmesi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. 2528-9535.
178. Ghanizadeh A., Association of Nail Biting and Psychiatric Disorders in Children and Their Parents in A Psychiatrically Referred Sample of Children. Child Psychiatry Mental Health. 2008; 2:13.
179. Kesicioğlu O.S., Investigation Of Presschool Children's Interpersonal Problem Solving Skills. Education and Science. 177, 327-342
180. İkiz S., Samur A., Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel ve İlişkisel Saldırganlığın Ebeveyn Tutumları Açısından İncelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 159-175
181. Erdinç S., Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Fiziksel ve İlişkisel Saldırganlığın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi Ebeveyn tutumu Ankara, 2009.
182. Yalçın H., Anne-Çocuk İletişimi Eğitiminin Etkileri. Sosyal Bilimler Dergisi. 179-194.
183. Doğan K., Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Saldırganlığının Ebeveyn Tutumları Açısından İncelenmesi. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf.46. Lefkoşa, 2020.

184. Ay H., Okul Öncesi Dönemi Çocuklarının Saldırganlık Davranışlarının Anne ve Öğretmen Görüşlerine Göre İncelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf.60. Burdur, 2017.
185. Gökbayrak S., Ebeveynlerin Bebeklik Döneminde Karşılaştığı Davranışlar ve Çözüm Yaklaşımları. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 93-106. Ankara, 2018.
186. Camadan F., Karataş Z., Bozali S., Aile İçinde Yaşanan Anlaşmazlıklar: Ebeveynlerin ve Çocukların Görüşleri. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi. 1304-0278.
187. Sezer A., Kolaç N., Erol S., Bir İlköğretim Okulu 4,5 ve 6. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Anne Baba Tutumları ve Bazı Değişkenler İle İlişkisi. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi. 2013;3(4):184-190.
188. Şeşen E., Ertürk K.Ö., Çizgi Filmlerdeki Şiddet İçeriğinin Çocuklar Üzerindeki Etkisi. CIJE 2014; (Supl 3):25 – 39
189. Akçay D., Özcebe H., Televizyonun Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Saldırganlık Davranışına Etkisi. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2012; 55:82-87.
190. Güney K., Aileleri İstanbul Ümraniye İlçesine Göç Etmiş İlköğretim Birinci Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 98. İstanbul, 2008.
191. Ceylan Ş., Kahraman Ö., Ülker P., Annelerin Erken Çocukluk Dönemine Bakış Açısı. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 1333- 1356.
192. Ersan C., Physical Agression, Relational Aggression and Anger İn Preschool Children: The Mediating Role Of Emotion Regulation. The Journal Of General Psychology. 0022 – 1309.
193. Ertan N., Okul Öncesi Çağdaki Çocukların Duygusal Düzenleme ve Baş Etme Stratejileri Arasındaki İlişkinin, Çaba Sarf Ederek Kendin Denetleme Aracılığıyla İncelenmesi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf.26. İstanbul, 2013.

194. Kaya G., Aar D., Güneş G., 0-12 Yaş ocuklarda Problem Davranışları Olumlu Yönde Geliştirme Süreci. Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 1308-2922.
195. Baysan P., 3-6 Yaş Döneminde ocuklara Sahip Anne Babaların Cinsel Gelişim ve Eēitim Hakkındaki Bilgi Düzeyleri ve Tutumları. İstanbul Medipol Üniversitesi Saēlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi sf. 89. İstanbul, 2020.
196. Şahinöz A., Ayhan A., Annelerin Bebeklik Döneminde Gelişime İlişkin Bilgi ve Kaygı Düzeylerinin Deēerlendirilmesi. Türkiye ocuk Hastalıkları Dergisi. 2020; 14: 249-257.

10. EKLER

10.1. Anneler İçin Aydınlatılmış Onam Formu

Sevgili anneler,

İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Arzu YÜKSELEN danışmanlığında yürütülen 'Ailelerin Okul Öncesi Dönemde Karşılaştığı Davranış Problemlerine Tutumları Çözüm Yaklaşımları ve Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi' başlıklı bu araştırma, yüksek lisans tezi kapsamında yapılmaktadır. Bu araştırma ile ilgili size bilgi vermek ve sizi gönüllü olarak araştırmaya katılmaya davet etmek istiyoruz. Araştırma hakkında tam olarak bilgi sahibi olduktan ve sorularınız cevaplandıktan sonra eğer araştırmaya katılmak isterseniz sizden bu formun imzalanması istenecektir.

Bu araştırmada 3-6 yaş arasında çocuğu olan annelerin davranış problemlerine tutumları çözüm yaklaşımları ve öz yeterlik algılarının incelenmesi amaçlanmaktadır.

Araştırma için gerekli olan veriler, annelerle yüz yüze görüşme yapılarak edinilecektir. Araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz takdirde sizin cevaplayacağınız ve araştırmacı tarafından not alınacak açık uçlu sorular ve öz yeterlik düzeyiniz hakkında Berkeley Öz Yeterlik Ölçeği ile bilgi toplanacaktır.

Bu araştırmanın tüm verileri Elif KOYUNOĞLU tarafından yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Araştırmaya katılmanız dahilinde sizin hakkınızdaki tüm bilgiler çalışmanın her aşamasında gizli tutulacaktır. Formu imzalamadan önce çalışmaya dair sorularınızı lütfen araştırmacıya sorunuz. Daha sonra danışmak istediğiniz hususlar olursa çalışma yürütücüsü Elif KOYUNOĞLU'na elifnurkoyunoglu@hotmail.com mail adresinden ulaşabilirsiniz.

Aileler İçin Aydınlatılmış Onam Formundaki tüm açıklamaları okudum. Bana yukarıda konusu ve amacı belirtilen araştırma ile ilgili yazılı açıklama yukarıdaki adı belirtilen araştırmacı tarafından yapıldı. Çalışmaya gönüllü olarak katıldığımı, istediğim zaman gerekçeli veya gerekçesiz olarak çalışmadan ayrılabileceğimi biliyorum. Söz konusu çalışmaya hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın kendi rızamla katılmayı kabul ediyorum. 'Ailelerin Okul Öncesi Dönemde Karşılaştığı Davranış Problemlerine Yönelik Tutumları Çözüm Yaklaşımları ve Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi' araştırması kapsamında değerlendirme sonuçlarımın bu araştırmada kimlik bilgilerimin gizli tutularak kullanılmasına izin veriyorum.

Katılımcının;

Adı Soyadı:

Tarih:

İmza:

10.2. Demografik Bilgi Formu

1.Yaşınız	:	() 18-24	() 25-31
		() 32-38	() 39-45
		() 46-50	() 50+
2.Eğitim Durumunuz	:	() Okuryazar değil	() Lise
		() Okuryazar	() Ön lisans
		() İlkokul mezunu	() Üniversite
		() Ortaokul	() Yüksek lisans ve üzeri
3.Çalışma Durumunuz	:	() Çalışıyor	() Çalışmıyor
4.Mesleğiniz	:	() Memur	() İşçi
		() Serbest meslek	() Ev hanımı
5.Evinizin Aylık Geliri	:	() 1500 TL ve altı	() 3501-4500 TL
		() 1501-2500 TL	() 4501-5500 TL
		() 2501-3500 TL	() 5501-6500 TL
		() 6501-7500 TL	() 7501 TL ve daha fazla
6.Sizin Tarafınızdan Algılanan Ekonomik Durumunuz:		() Ortalamanın çok altı	() Ortalamanın altı
		() Orta	() Orta Üstü
		() Üst	
7.Evlilik Durumunuz	:	() Evli	() Boşanmış
		() Ayrı yaşıyor	() Eşim vefat etti
		() Özlük/ Üveylik Durumu	
8.Aile yapınız	:	() Çekirdek aile	() Geniş aile
		() Dağılmış Aile	
9.Ailedeki çocuk sayısı	:	() 1	() 2
		() 3	() 4+
10.Hakkında form doldurulan çocuğun doğum sırası ve yaşı:		/.....	
12.Çocuğunuzun cinsiyeti:			

13.Çocuklara yönelik davranış problemleriyle ilgili panel, kongre, seminer vb. bir eğitime katıldınız mı? ()Evet ()Hayır
16. Davranış problemleriyle ilgili yeterli bilgiye sahip misiniz? () Evet () Hayır
15. Çocuğunuzu kreş veya anaokuluna gönderiyor musunuz? () Evet () Hayır

10.3. Anne Görüşme Formu

- 1) Davranış problemi sizce ne demektir? Örnek verebilir misiniz?
- 2) Alt ıslatma size göre bir sorun mudur? Cevabınız evet ise hangi durumda? Çocuğunuz altını ıslatıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? Eğer olursa alt ıslatmanın çözüm yolunuzu anlatır mısınız? Alt ıslatmanın nedeni sizce ne olabilir?
- 3) Dışkı kaçırmaya size göre bir sorun mudur? Cevabınız evet ise hangi durumda? Çocuğunuz dışkı kaçırıyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? Eğer olursa dışkı kaçırmaya çözüm yolunuzu anlatır mısınız? Dışkı kaçırmayın nedeni sizce ne olabilir?
- 4) Tırnak yeme size göre bir sorun mudur? Cevabınız evet ise hangi durumda? Çocuğunuz tırnağını yiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? Eğer olursa tırnak yemeye çözüm yolunuzu anlatır mısınız? Tırnak yemenin nedeni sizce ne olabilir?
- 5) Parmak emme size göre bir sorun mudur? Cevabınız evet ise hangi durumda? Çocuğunuz parmağını emiyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? Eğer olursa parmak emmeye çözüm yolunuzu anlatır mısınız? Parmak emmenin nedeni sizce ne olabilir?
- 6) Saldırganlık size göre bir sorun mudur? Cevabınız evet ise hangi durumda? Çocuğunuz saldırgan davranışlar sergiliyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? Eğer olursa saldırganlığa çözüm yolunuz nasıl olurdu? Saldırganlığın nedeni sizce ne olabilir?
- 7) Öfke nöbetleri size göre bir sorun mudur? Cevabınız evet ise hangi durumda? Çocuğunuz öfke nöbeti geçiriyor olsa tutumunuz nasıl olurdu? Eğer olursa öfke nöbetine çözüm yolunuz nasıl olur? Öfke nöbetlerinin nedeni sizce ne olabilir?
- 8) İnatçılık size göre bir sorun mudur? Cevabınız evet ise hangi durumda? Çocuğunuzun inatçı hareketleri olsa tutumunuz nasıl olurdu? Eğer olursa inatçılığa çözüm yolunuz nasıl olur? İnatçılığın nedeni sizce ne olabilir?
- 9) Davranış problemlerinden hangisi daha kolay veya zor olabilir?
- 10) Davranış problemlerinden herhangi birini yaşadığınızda ilk olarak kime, neye veya nereye başvururdunuz?
- 11) Davranış problemlerine ilişkin bilgileri en çok nereden ediniyorsunuz?

10.4. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği Yenilenmiş Formu (BPSE-R)

Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlilik Ölçeği Yenilenmiş Versiyonu
Berkeley Parenting Self Efficacy Scale Revised Version (BPSE-R)

Ebeveynliğe Özgü Strateji Alt Boyutu

Lütfen çocuğunuzla aşağıdaki stratejileri kullanırken kendinize ne derece güvendiğinizi belirtiniz.

	Hiç güvenmiyorum	Biraz güveniyorum	Oldukça güveniyorum	Güveniyorum	Çok güveniyorum	Tamamen güveniyorum
1 Çocuğumu dinleme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2 Çocuğumun duygularını anlama	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3 Çocuğumun önünde duygularımı kontrol etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4 Çocuğum yanlış davrandığında aşırı tepki vermekten kaçınma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5 Çocuğuma onun anlayacağı şekilde açıklamalarda bulunma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6 Çocuğum doğru davrandığında onu övme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7 Çocuğum yanlış davrandığında uyguladığım disiplin yönteminde tutarlı olma	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Çocuğa Kazandırılabilirler Alt Boyutu

Lütfen çocuğunuzun aşağıdaki davranışları öğrenmesine yardımcı olurken kendinize ne kadar güvendiğini belirtiniz.

	Hiç güvenmiyorum	Biraz güvenmiyorum	Oldukça güvenmiyorum	Güvenmiyorum	Çok güvenmiyorum	Tamamen güvenmiyorum
8. Çeşitli besleyici/sağlıklı yiyecekler yeme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Yeterli uyuma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Kibar olma (örn. lütfen ve teşekkür ederim deme)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Düşüncelerini açık bir biçimde ifade etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. İhtiyaç duyduklarında diğer çocuklara yardım etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Diğer çocuklarla iyi geçinme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Diğer insanların duygularını önemseme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Resimli çocuk kitabı okumaktan hoşlanma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16. Kendi kendine bir şeyler yapmaya çalışma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17. Kavramları (renk, şekil, sayı gibi) öğrenme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Bir yetişkin tarafından söylenmeden uygun/doğru davranma	☐	☐	☐	☐	☐	☐

11. ETİK KURUL ONAYI

T.C.
İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

E-İmzalıdır

Sayı : 10840098-604.01.01-E.29883
Konu : Etik Kurulu Kararı

16/07/2019

Sayın Elif KOYUNOĞLU

Üniversitemiz Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kuruluna yapmış olduğunuz "Ailelerin Okul Öncesi Dönemde Karşılaştığı Davranış Problemlerine Tutumları Çözüm Yaklaşımları ve Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi" isimli başvurunuz incelenmiş olup etik kurulu kararı ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Hanefi ÖZBEK
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar
Etik Kurulu Başkanı

Ek:
-Karar Formu (2 sayfa)

Bu belge 5070 sayılı e-İmza Kanununa göre Prof. Dr. Hanefi ÖZBEK tarafından 16.07.2019 tarihinde e-imzalanmıştır.
Evrağınızı <https://ebys.medipol.edu.tr/e-imza> linkinden 0ADFE136X6 kodu ile doğrulayabilirsiniz.

İstanbul Medipol Üniversitesi
Kavacık Mah. Ekinciler Cad. No.19 Kavacık Kavşağı - Beykoz
34810 İstanbul

Tel: 444 85 44
İnternet: www.medipol.edu.tr
Ayrıntılı Bilgi İçin : bilgi@medipol.edu.tr

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU KARAR FORMU

BAŞVURU BİLGİLERİ	ARAŞTIRMANIN AÇIK ADI	Ailelerin Okul Öncesi Dönemde Karşılaştığı Davranış Problemlerine Tutumları Çözüm Yaklaşımları ve Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACI UNVANI/ADI/SOYADI	Elif KOYUNOĞLU			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ UZMANLIK ALANI	Çocuk Gelişimci			
	KOORDİNATÖR/SORUMLU ARAŞTIRMACININ BULUNDUĞU MERKEZ	İstanbul			
	DESTEKLEYİCİ	-			
	ARAŞTIRMAYA KATILAN MERKEZLER	TEK MERKEZ ☐	ÇOK MERKEZLİ ☒	ULUSAL ☒	ULUSLARARASI ☐

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ
GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR
ETİK KURULU KARAR FORMU

Değerlendirilen Belgeler	Belge Adı	Tarihi	Versiyon Numarası	Dili
	ARAŞTIRMA PROTOKOLÜ/PLANI			Türkçe ☐ İngilizce ☐
	BİLGİLENDİRİLMİŞ GÖNÜLLÜ OLUR FORMU			Türkçe ☒ İngilizce ☐
Karar Bilgileri	Karar No: 541		Tarih: 05/07/2019	
	Yukarıda bilgileri verilen Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu başvuru dosyası belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş ve araştırma etik ve bilimsel yönden uygun olduğuna “ oybirliği ” ile karar verilmiştir.			

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ GİRİŞİMSSEL OLMAYAN KLİNİK ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU

BAŞKANIN UNVANI / ADI / SOYADI Prof. Dr. Hanefi ÖZBEK

Unvanı/Adı/Soyadı	Uzmanlık Alanı	Kurumu	Cinsiyet		Araştırma ile ilişki		Katılım *	
Prof. Dr. Şeref DEMİRAYAK	Eczacılık	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐
Prof. Dr. Hanefi ÖZBEK	Farmakoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐
Doç. Dr. İlknur KESKİN	Histoloji ve Embriyoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐
Dr. Öğr. Üyesi Devrim TARAKCI	Fizyoterapi ve Rehabilitasyon	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☐	H ☒
Dr. Öğr. Üyesi Sibel DOĞAN	Psiko-onkoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Hikmet ÜÇİŞİK	Biyoteknoloji	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☒	K ☐	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐
Dr. Öğr. Üyesi Keziban OLCAY	Endodonti	İstanbul Medipol Üniversitesi	E ☐	K ☒	E ☐	H ☒	E ☒	H ☐

* :Toplantıda Bulunma

12. İSTANBUL VALİLİĞİ İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ONAYI

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.17067390
Konu : Anket Araştırma İzni

16.09.2019

İSTANBUL MEDİPOL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ'NE

- İlgi: a) 21.08.2019 tarihli ve 42119 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 11.09.2019 tarih ve 16728050 sayılı oluru.

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Elif KOYUNOĞLU'nun "**Ailelerin Okul Öncesi Dönemde Karşılaştığı Davranış Problemlerine Tutumları Çözüm Yaklaşımları ve Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi**" konulu araştırma çalışması hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

Timur TUĞRAL
Müdür a.
Şube Müdürü

EK:
1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meh.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden efa3-5f6b-3a7f-b58b-7d68 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-10.01-E.16728050
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi

11/09/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Medipol Üniversitesinin 21.08.2019 tarihli ve 42119 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 06.09.2019 tarihli tutanağı.

İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Elif KOYUNOĞLU' nun "Ailelerin Okul Öncesi Dönemde Karşılaştığı Davranış Problemlerine Tutumları Çözüm Yaklaşımları ve Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi" konulu tezi kapsamında, Bağcılar ve Fatih ilçelerinde bulunan okul öncesi eğitim kurumlarında; anket uygulama isteği anket uygulama isteği hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

OLUR
<...>

Dr. Hasan Hüseyin CAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: İstanbul Millî Eğitim Müdürlüğü | Strateji Geliştirme Şb. Md.
Binbirdirek Mh. İmran Öktem Cd. No:1 Sultanahmet - Fatih İstanbul

Elektronik Ağ: istanbul.meb.gov.tr
e-posta: ist.sgb34@gmail.com

Bilgi için: Dilek ALADAĞ
Tel: 0 (212) 455 04 00

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5a8c-09fc-3149-a26e-0194 kodu ile teyit edilebilir.